

Møte torsdag den 16. januar 2014 kl. 10

President: Svein Roald Hansen

Dagsorden (nr. 37)

1. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordisk samarbeid
(Innst. 106 S (2013–2014), jf. Meld. St. 50 (2012–2013))
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 1. oktober 2012 til 20. september 2013
(Innst. 108 S (2013–2014), jf. Dokument 19 (2012–2013))
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd for 2. halvår 2012–1. halvår 2013
(Innst. 107 S (2013–2014), jf. Dokument 18 (2012–2013))
4. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av internasjonal konvensjon mot kjernefysisk terrorisme av 13. april 2005
(Innst. 105 S (2013–2014), jf. Prop. 179 S (2012–2013))
5. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om våpenhandel av 2. april 2013
(Innst. 104 S (2013–2014), jf. Prop. 186 S (2012–2013))
6. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til utenriksministeren:

«I regjeringsplattformen loves det at regjeringen Solberg skal innta en global lederrolle innen arbeidet med utdanning for alle. Undertegnede deler denne ambisjonen på Norges vegne, og mener dette vil være et viktig bidrag for å sikre alle barn rett til skolegang. Riktignok har det skjedd stor framgang siden Education for All-målene og tusenårsmålene om utdanning ble satt, men fremdeles er 57 millioner barn uten tilgang på skole, og nesten 200 millioner barn faller ut eller har ikke tilegnet seg grunnleggende lese- og regneferdigheter før de begynner i 4. klasse. Disse barna har det vanskeligste utgangspunktet av alle. De lever i områder preget av konflikt og krig eller er berørt av naturkatastrofer. De har nedsatt funksjonsevne eller tilhører en språklig minoritet. De er de fattigste og mest marginaliserte.

Hvilken strategi har utenriksministeren for å utøve en global lederrolle i å fremme utdanning for alle?»

7. Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til samferdselsministeren:

«Det har den seinere tida vært stor oppmerksomhet rundt ulike forhold innen luftfarten, spesielt når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår for piloter, kabinansatte og bakkepersonale, men også spørsmål om skatt og trygdeavgifter. Stoltenberg II-regjeringen vedtok tre handlingsplaner mot sosial dumping. I den siste handlingsplanen, jf. revidert nasjonalbudsjett 2013, ble det

blant annet vist til behov for skjerpet innsats for å trygge arbeidsvilkårene i luftfarten. Statsråd Solvik-Olsen varslet via media 1. november i fjor, at han innen kort tid ville sende et brev til EU-kommisjonen for å få strammere felles regler på dette området.

Hvilke tiltak vil statsråden ta initiativ til både nasjonalt og internasjonalt, for å sikre ryddige lønns- og arbeidsforhold og likeverdige konkurranseforhold i norsk og internasjonal luftfart?»

8. Referat

Presidenten: Fra representantene Ingebjørg Godsken, Frank J. Jenssen, Kristin Ørmen Johnsen, Jenny Klinge og Ingjerd Schou foreligger søknader om permisjon i tiden fra og med 27. januar til og med 31. januar – alle for å delta i møter i Europarådets parlamentariske forsamling i Strasbourg.

Etter forslag fra presidenten ble følgende enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden:
  - For Aust-Agder fylke: Lene Langemyr 29.–30. januar
  - For Buskerud fylke: Christopher Wand 28.–30. januar
  - For Møre og Romsdal fylke: Geir Inge Lien 28.–30. januar
  - For Sør-Trøndelag fylke: Torhild Aarbergsbotten 29.–30. januar
  - For Østfold fylke: Tone Damsleth 29.–30. januar.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Lise Christoffersen og Hans Andreas Limi. – Andre forslag foreligger ikke, og Lise Christoffersen og Hans Andreas Limi anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens møte.

Representanten Marit Arnstad vil framsette et representantforslag

Marit Arnstad (Sp) [10:02:09]: På vegne av representantene Kjersti Toppe, Liv Signe Navarsete og meg sjøl vil jeg fremme forslag om å videreføre samarbeidsavtalen mellom staten og ideell sektor om egne anbudsrunder for ideelle organisasjoner innenfor barnevernet.

Presidenten: Representanten Anette Trettebergstuen vil framsette et representantforslag.

Anette Trettebergstuen (A) [10:02:37]: På vegne av representantene Helga Pedersen, Eirin Sund, Kjell-Idar Juvik, Lise Christoffersen, Dag Terje Andersen, Magne Rommetveit, Kari Henriksen og meg selv vil jeg fremme forslag om innføring av nye tiltak mot sosial dumping og kriminalitet i transportsektoren.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1–3 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:03:13]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. 106 S (2013–2014), jf. Meld. St. 50 (2012–2013))

Sak nr. 2 [10:03:24]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 1. oktober 2012 til 20. september 2013 (Innst. 108 S (2013–2014), jf. Dokument 19 (2012–2013))

Sak nr. 3 [10:03:40]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd for 2. halvår 2012–1. halvår 2013 (Innst. 107 S (2013–2014), jf. Dokument 18 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 35 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sylvi Graham (H) [10:04:49] (ordfører for sakene nr. 1 og 3): Jeg vil som sagt redegjøre for to av sakene: Årsrapporten fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd for 2. halvår 2012–1. halvår 2013 og deretter innstilling til Meld. St. 50 om nordisk samarbeid som utenriks- og forsvarskomiteen enstemmig anbefaler.

Først til årsrapporten: I første halvår av 2013 ble arbeidet i Nordisk råd ledet av Norge, og delegasjonen prioriterte følgende områder:

- Et effektivt Norden
- Samarbeid i nordområdene

– Nordisk utenriks- og forsvarspolitikken samt samfunnsikkerhet.

Delegasjonen har arbeidet aktivt med å få forsvarspolitikken, utenrikspolitikken og samfunnsikkerheten forankret i rådets arbeid og har oppfordret de nordiske regjeringer til tettere samarbeid om samfunnsikkerhet, herunder at det nordiske redningssamarbeidet NORDRED bør vurderes utviklet til å omfatte samfunnsikkerhet og beredskap i videre forstand.

Delegasjonen vil også særskilt følge opp arbeidet med å fjerne grensehindre og å hindre at nye oppstår.

Årsrapporten inneholder en grundig gjennomgang av Nordisk råds 64. sesjon i Helsingfors høsten 2012, der temaet var nordisk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikken, samt sesjonen om samfunnsikkerhet i april 2013 i Stockholm.

Det nordiske samarbeidet om samfunns- og kriseberedskap, som ble formalisert i den såkalte Haga-erklæringen i 2009, ble ytterligere fordypet i den nye Haga II-erklæringen som ble lagt fram i juni. Visjonen for samarbeidet som presenteres i den nye erklæringen, er et robust Norden uten grenser. Det innebærer at samfunnets sårbarhet reduseres, samtidig som evnen til å håndtere alvorlige ulykker og kriser økes.

Det parlamentariske samarbeidet i Barentsregionen og Østersjøen samt samarbeidet med Vest-Norden omtales. Det gjør også det arbeidet den delegasjonen til Nordisk råd har videreført med samarbeidet mellom de nordiske land og parlamentariske organer i nord. Et godt samarbeid har utviklet seg med medlemmer fra statsdumaen og Føderasjonsrådet i Russlands parlament og parlamentarikere fra elleve regioner i Nordvest-Russland.

Sverige har nå overtatt formannskapet i Nordisk råd for 2014. Arbeidet har fått tittelen Norden i Europa – Europa i Norden, og de har der varslet spesielt å legge vekt på tre hovedområder:

- Det nordiske arbeidsmarkedet
- Bærekraftig høsting av naturressurser
- 200 år med fred mellom de nordiske landene.

Det er passende at vi denne uken debatterer nordisk samarbeid. Denne uken har 200-årsjubileet for Kieltraktaten blitt markert. Den la grunnlaget for varige fredelige relasjoner mellom de nordiske landene, noe samarbeidet i Nordisk råd er tuftet på.

Stortingspresidenten minnet oss denne uken på, under markeringen i Kiel, at Napoleonskrigene og freden i Kiel viser at de nordiske landene både er medspillere i og avhengige av begivenhetene i verden rundt oss.

Vi er i dag tettere sammenvevd enn noen gang. Gamle fiender har blitt gode venner. Samarbeidet er vår nøkkel til å løse kriser og til å komme gjennom mørke tider. Nordisk råd er et slikt samarbeid. Det er sterkt, og videreutviklingen skjer i høyt tempo, særlig innenfor utenriks- og forsvarspolitikken.

I 2013 hadde det norske formannskapet gleden av å være vertskap for Nordisk råds sesjon her i Stortinget. Vi fikk friske debatter både her og i og for seg i mediene. I debattene i salen var fokuset på grensehindre – da især knyttet til unges muligheter til utdanning og arbeid i

Norden – og på et sterkt nordisk samarbeid på helseområdet.

Den nordiske velferdsmodellen har også de seneste årene fått mye oppmerksomhet internasjonalt. Kunsten å kombinere økonomisk vekst og dynamikk med en sjenerøs og skattefinansiert velferd har vist sin styrke i den økonomiske krisen, men vi må ikke ta den for gitt. Den nordiske modellen er bærekraftig fordi den kan endres og stadig endrer seg. For å bevare den nordiske modellen må vi være villige til å anpasse den. Vi må være villige til å investere i kunnskap, forskning, utdanning, infrastruktur og et konkurransedyktig skattesystem.

Det treårige programmet Holdbar nordisk velferd ble igangsatt av Nordisk råd i 2013 og skal vare til 2015. Det skal realisere de nordiske statsministrenes oppfordring til de nordiske helseministrene om å utarbeide konkrete forslag til å videreutvikle det nordiske helsesamarbeidet. Helseministrene har blitt bedt om å se på det nordiske samarbeidet innen utprøving av nye legemidler og behandlinger, samarbeid om høyspesialiserte funksjoner samt forskning om helse og velferd.

Unge mulighet til arbeid er et tema vi nok også kommer tilbake til. Det må være en ambisjon at det skal bli enda lettere å ta seg jobb eller studere i de øvrige nordiske landene, spesielt med tanke på situasjonen for mange unge som står uten jobb eller uten relevant jobb i forhold til den utdannelsen de har tatt.

Et tettere nordisk parlamentarisk samarbeid om aktuelle EU- og EØS-spørsmål er også under utvikling, og jeg er glad for at statsråd Vidar Helgesen har diskutert dette med lederen av EU-nemnden i den svenske Riksdagen. Vi har godt av å knytte oss mer opp til våre nordiske EU-naboer.

Brobygging er en viktig del av det å være en internasjonal parlamentarisk organisasjon. Regionale aktører som Nordisk ministerråd spiller en nyttig rolle for å fremme globale spørsmål og samspillet mellom globale dimensjoner og lokale forhold.

Jeg håper avslutningsvis at vi i 2014 kan fortsette med denne brobyggingen som startet i 1814, og som i dag symboliseres av Nordisk råd.

Marit Nybakk (A) [10:10:17]: De to innstillingene som vi har til behandling i dag om nordisk samarbeid, bærer selvfølgelig sterkt preg av at Norge hadde formannskapet i Ministerrådet i 2012, og at vi i den norske delegasjonen til Nordisk råd var formannskap for Nordisk råd i 2013. Vi kan vel si at det var utfordrende, det var krevende og det var arbeidsomt. Men disse to årene var samtidig veldig framgangsrike for nordisk samarbeid – det drister jeg meg til å si.

Komitéinnstillingen understreker at det nordiske samarbeidet er sterkere og omfatter flere områder enn noen gang før. Jeg vil også slutte meg til alt det som saksordføreren sa, hun hadde et utmerket innlegg om nordisk samarbeid. Nordisk samarbeid er faktisk også blitt mer dynamisk og mer målrettet, noe det norske formannskapet i rådet bidro til å forsterke, bl.a. ved at vi vektla arbeidet for å sikre en robust nordisk velferdsmodell med finanskrisen og ungdomsarbeidsledigheten i Europa som bak-

teppe, vi satte forsvarspolitikken på Nordens dagsorden for alvor på parlamentarisk side, og vi var aktive med tanke på nordområdene og Nordvest-Russland.

Når det gjelder spørsmålet om en effektiv velferdsstat eller en robust velferdsstat, viser Ministerrådet i 2012 til programmet Velferdsstaten i et nordisk perspektiv og sier at den økonomiske krisen i Europa også preger Norden, og at de nordiske landene i fellesskap må møte utfordringene. Dette har også rådet sluttet seg til og jobbet ut ifra.

Vi kan vel si at de nordiske landene ikke er helt like, det skulle bare mangle, men generelt sett kan man si at den nordiske samfunnsmodellen kjennetegnes av i hvert fall fire komponenter i de fleste av de nordiske landene:

Det er først og fremst en økonomisk modell med blandingsøkonomi, basert på markedskrefter, men der privat sektor reguleres av det offentlige, der vi skaper og deler, og der det er store velferdsstater. Dette er viktige verdier som Norden ønsker å ta vare på.

For det andre er velferdsmodellene universelle og de dekker alle. Velferden finansieres hovedsakelig over skatteseddelen. I flere nordiske land utfordres ordningene av såkalt trygdeeksport i et Europa der grensene har blitt mindre innenfor Schengen, og ikke minst når det gjelder det globale samfunnet.

For det tredje har de nordiske landene en arbeidsmarkedsmodell der staten har spilt en viktig rolle sammen med partene i arbeidslivet. Slik har vi også hatt stabilitet og vekst i Norden.

Sist, men ikke minst det som kanskje Norden er virkelig kjent for internasjonalt: Den høye kvinnelige sysselsettingen i alle de nordiske land skaper verdier og bidrar sterkt til vekst, utvikling og velstand.

Dette er altså den velferdsmodellen som Nordisk råd ønsker å sikre at skal være robust i den verdenen som vi lever i.

Så omfatter nordisk samarbeid, som også saksordføreren sa, i økende grad europapolitikken, særlig der de nordiske land har felles interesser. Den europeiske integrasjonspolitikken er blitt en felles ramme for politikk og regelverksutvikling i de nordiske land. Dette gjelder særlig på områder som faller innenfor EØS-avtalen, spesielt når det gjelder grensehinderspørsmål. Samtidig ser Europa mot Norden, de ser på vår samfunnsmodell, de ser på våre verdier. Ja, ikke bare i Europa: Nordisk ministerråd hadde i februar i 2013 utstillingen Nordic Cool – ja, den het faktisk det – i Washington. Den ble en kjempesuksess. Den viste fram nordisk kultur i bredden og det beste vi har, men den viste også nordisk leveste og samfunnsnivå og vakte stor interesse og hadde veldig mange besøkende.

Som president i rådet satte jeg utfordringene for velferdsstaten opp som et prioritert tema. Ikke minst ungdomsarbeidsledigheten ble vektlagt i mitt møte med de nordiske statsministrene den 16. mai i fjor. Samme dag deltok jeg og andre fra rådet på et bredt anlagt arbeidsmarkedsseminar der «flere unge i arbeid – en utfordring for den nordiske velferdsmodellen» var tema, og der de nordiske statsministrene så vel som de nordiske arbeidsmarkedsministrene deltok i paneldiskusjoner. Det kan være greit å kvittere ut fra denne talerstolen at vi setter pris på at

de nordiske statsministrene har nordiske seminarer og også stiller opp på nordiske parlamentariske møter.

Ung og arbeidsløs er sløsing med ressurser, men har også den uheldige side at unge nærmest melder seg ut av samfunnet og ikke deltar i de demokratiske prosessene. Jeg vil derfor også nevne den sesjonen som var i Helsingfors i oktober 2012, som hadde et seminar med tema ungdomsarbeidsledighet i Norden. Jeg vil i den forbindelse gi ros til representanten Anna Ljunggren som var en aktiv pådriver for det seminaret.

Nordisk råd satte i 2013 nordisk forsvarspolitisk samarbeid, utenrikspolitikk og samfunnsikkerhet på den politiske agendaen. Jeg tror vi kan være stolte av at vi faktisk oppnådde svært mye når det gjelder parlamentarisk forankring for det allerede sterkt økende samarbeidet om forsvars- og sikkerhetspolitikk i Norden. Presidiet i Nordisk råd hadde den 30. september 2013 en rundebordskonferanse med den finske forsvarsministeren og den finske forsvarssjefen i tillegg til den daværende norske forsvarsministeren. Finland hadde formannskapet i NORDEFKO i 2013, og den norske forsvarsministerens etterfølger var påtroppende leder for NORDEFKO, altså i 2014. Vi regner med en ny rundebordskonferanse i år, og jeg vil for øvrig vise til at jeg har en interpellasjon om dette temaet den 30. januar.

Utenrikspolitikk ble livlig diskutert på Nordisk råds sesjon i Oslo. Vi vil følge opp dette med å invitere utenrikministrene til en rundebordskonferanse i løpet av året. På saksområder der det ikke er ministerråd, ønsker vi nå å bruke rundebordskonferanser som et smidig og fleksibelt instrument til å føre fram de nordiske parlamentariske synspunktene på viktige saksområder, og vi registrerer også at dette skaper en smidighet og fleksibilitet i samarbeidet som jeg synes det er viktig å se på, ikke minst når vi ser det byråkratiet som har vokst fram i Ministerrådet.

Delegasjonen arrangerte i mars 2013 et seminar om samfunnsikkerhet og kom med innspill til Haga-ministrene, som er ansvarlig for nordisk samarbeid om beredskap og samfunnsikkerhet. Disse møttes i juni i Stockholm. I den strategiske utviklingsplanen for perioden 2013–2015 legges det stor vekt på å skape prosedyrer for regelbundet orientering med de nordiske parlamentene og Nordisk råd. Haga-ministrenes neste møte er til våren i Oslo. Det kunne vært ålreit å ha hatt en rundebordskonferanse mellom Haga-ministrene og Nordisk råd om samfunnsikkerhet.

Grensehindre har kanskje vært hovedsaken i alle år i Nordisk råd. Det er der vi får henvendelsene fra den lille mann og kvinne, fra fylker i grenseområdene, og det er der utfordringene fortsatt ligger og det er mye arbeid å gjøre. Det er nå også opprettet et nytt grensehinderråd der Svein Ludvigsen representerer Norge, og der jeg er vararepresentant fra rådet.

Helt til slutt: Det Nordisk råd kanskje er mest kjent for, er sine kulturpriser. Ministerrådet for kultur ba i 2012 Nordisk råd om å opprette en ny pris for barne- og ungdomslitteratur. Høsten 2012 besluttet Nordisk råd å opprette en slik pris, som er blitt den femte i rekken av Nordisk råds priser – et viktig tilskudd til litteraturprisen. La meg legge til at det er en viktig vektlegging av at vi vil styrke de nordiske språkene som på mange måter er truet. Språkfelles-

skapet er også et kulturfellesskap som på mange måter er i ferd med å smuldre opp. Det hjelper ikke på dette at de nordiske tv-kanalene også dubber hverandres barne- og ungdomsprogrammer. Vi håper at den nye prisen for barne- og ungdomslitteratur vil spille en rolle etter hvert som den blir delt ut.

For øvrig vil jeg vise til at vi hadde en veldig vellykket prisutdelingsgalla som ble direkte sendt i nordisk tv takket være Norsk rikskringkasting, NRK. Det regner jeg med at vi kommer tilbake til neste år når vi behandler Nordisk råd, for det skjedde høsten 2013.

Kristian Norheim (FrP) [10:20:49]: Det var jo min jomfrutur som saksordfører, denne årsrapporten fra Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid. Da var det egentlig ganske greit å få en sak som det var så bred enighet om. Det er jo ikke noen stor sak i papirutgaven – det er en halv side med merknader og en halv side med sammendrag. Det betyr ikke at det er en uviktig sak – snarere tvert imot. Dette er en veldig viktig sak, og det er jo en del av det arbeidet som foregår i nordområdene.

Det sier også ganske mye når to regjeringer på rad har understreket viktigheten av nordområdene. Komiteen understreker at nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske satsingsområde. Og nåværende regjering sier det ganske likt. Den sier at nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområde. Jeg er enig i begge deler, jeg kan skrive under på begge deler. Det har å gjøre med at det er viktig strategisk, det er viktig sikkerhetspolitisk, det er viktig økonomisk, det er viktig ressursmessig, og det er også viktig spesielt tatt i betraktning at det er oppe i nord vi treffer på vår aller største nabo, Russland.

Så har jeg også tro på det som står i Njåls saga. Der står det noe klokt. Det står at det som angår dem som er nær oss, det angår også oss selv. Jeg tror det er viktig. Og jeg tror det er viktig når det gjelder det som skjer i nord, at man ikke tenker kun på de harde sakene – det som har med energi og sikkerhet å gjøre – men at man også tenker på det som har med miljø og helseutfordringer å gjøre. Det er faktisk på grensen mellom Norge og Russland man finner det største helsepolitiske skillet mellom to land i verden. Derfor har det betydning hva slags samarbeid vi klarer å skape.

Jeg skal også snakke litt om nordisk samarbeid, men jeg kommer til å blande litt – ikke blande kortene, men blande innlegget mitt når det gjelder disse temaene. Jeg tror også vi skal ta inn over oss dette med at vi etter hvert har begynt å få en inflasjon i samarbeidsorganer – utvalg, komiteer, plasser å møtes – og at det av og til faktisk kan være litt vanskelig å få oversikt over alle disse stedene vi skal diskutere. Av og til er det overlappende problemstillinger vi diskuterer.

Det er ikke nødvendigvis noe negativt – snarere tvert imot. Det er jo en bra ting å kunne møtes på forskjellige arenaer. Det som er viktig, er at vi gjør det relevant. Det er også en av disse tingene som tidligere har vært Fremskrittspartiets skepsis mot Nordisk råd. Jeg tror du helt sikkert vil finne sitater fra mine partikolleger som har sagt at

Nordisk råd er et supperåd. Jeg er ikke enig i at Nordisk råd er et supperåd. Men jeg mener at man skal ta advarslene fra f.eks. folketingsmedlem Karen Ellemann på alvor, når hun advarer om at Nordisk råd kan ende opp som en kaffe-klubb, eller en prateklubb. Det mener jeg er en viktig debatt å ta. Jeg mener at vi er nødt til å se på hurtigheten i prosessene, vi er nødt til å se på relevansen i sakene som diskuteres, og vi kan ikke slå oss til ro med gjennomslag vi fikk for saker 50, 40, 30, 20 år tilbake i tid. Vi er nødt til å kunne påvise at det samarbeidet vi har i dag, har relevans – ikke bare for oss politikere, men for folk i hverdagen.

Det har vært sagt tidligere – og jeg er enig i det – at arbeidet som gjøres når det gjelder grensehindre, kanskje er noe av det aller viktigste arbeidet som pågår mellom de nordiske landene. Her mener jeg tidligere stortingsrepresentant Dagfinn Høybråten satte ganske gode ord på det, da han i debatten som var sist gang om dette, påpekte at det hadde å gjøre med å fjerne plunder og heft i forbindelse med grensepasseringer. Nordisk råd bør ta den oppgaven på alvor og gripe fatt i den type ting, for vi er så tett sammenbundet i Norden, vi har så mye felles, vi kjenner hverandre godt. Derfor blir det mer og mer av det vi har sett – at vi har et felles arbeidsmarked, til dels mye felles kultur, og at det kommer til å bli mye flyt over landegrensene fremdeles. Da er det viktig at vi får bukt med byråkratiet, at vi får tatt tak i dette som har å gjøre med plunder og heft i hverdagen for folk, og at vi klarer å vise relevansen av det nordiske samarbeidet til folk der ute.

Så skal jeg snakke lite grann til om det arktiske samarbeidet. Det er de åtte arktiske statene som utgjør konstellasjonen i arktisk parlamentarisk samarbeid. Det arbeidet som gjøres der, understøtter også det arbeidet som pågår på regjeringsnivå i Arktisk råd. I tillegg har vi også andre typer samarbeid, men dette er et av stedene hvor man treffer Russland. Jeg deltok for en liten stund siden i møtet for Den nordlige dimensjon. Der diskuterer man ganske hverdagslige ting. Man diskuterer konkrete problemstillinger, man diskuterer helse, miljø og den type ting.

Jeg tror det er veldig viktig at vi har et kritisk blikk på mye av det som skjer hos vår store nabo. Det tror jeg også russerne tåler – at vi er uenige om en del av den politiske utviklingen som har vært. Samtidig vil jeg understreke viktigheten av å ha et ryddig og godt forhold til Russland. Vi har mye felles. Russere og nordmenn går godt sammen. Vi har et stort folk-til-folk-samarbeid og flyt over grensen oppe i nord. Det er heller ikke sånn at det bare er konflikt og uenighet når det gjelder tyngre saker mellom Norge og Russland. Vi har også en felles interesse av god forvaltning oppe i nord. Derfor tror jeg det er utrolig viktig med den type arenaer som et arktisk parlamentarisk samarbeid er, som Arktisk råd er, som Den nordlige dimensjon er, og ikke minst det forholdet som er mellom Russland og Nordisk råd, og som kanskje utvikler seg enda mer fremover.

Jeg har tro på dialog, jeg har tro på at man tør å være ærlige mot hverandre, og jeg har tro på at man kan finne felles interesser og få øye på dem, selv om utgangspunktet ikke ser sånn ut.

Derfor var dette en tosidert innstilling, men det sier

ingenting om viktigheten av saken. Jeg tror jeg skal avslutte med dette – takk for meg.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:30:25]: Det nordiske samarbeidet er inne på et godt spor. Det arbeidet som skjer innenfor ramma av Nordisk råd, er viktig, og jeg opplever økende interesse for nordiske spørsmål. Jeg er glad for at også samarbeidet mellom Nordisk råd og Nordisk ministerråd ser ut til å være på et godt spor. De nordiske lands regjeringer er tydelig til stede på rådets sesjoner, mer nå enn før, og det er en økende bevissthet om hvor viktig det er å videreutvikle det nordiske felleskapet. Det er bra.

Det har, også i media, blitt etterlyst fornyelse av Nordisk råd. Ja, enhver organisasjon som ikke søker forbedring og modernisering, vil selvfølgelig sakke akterut. Det vil også gjelde Nordisk råd. I Ministerrådet er det nå viktige prosesser på gang. Jeg mener det er viktig at vi nå støtter opp om den fornyelsen som pågår på regjeringsnivå, i Nordisk ministerråd.

Samarbeidsministrenes initiativ til en gjennomgang er viktig. Også i Nordisk råd må vi se på mulighetene for modernisering, effektivisering og fornyelse. Kan vi på en enklere og mer effektiv måte initiere, drøfte, beslutte og gjennomføre tiltak? Kan vi styrke det politiske arbeidet ytterligere? Hvordan sørger vi for at veien fra politikk til resultat blir så kort som mulig? Dette er spørsmål vi må stille oss.

Men samtidig er det svært viktig at vi ikke kaster barnet ut med badevannet. Det er viktig å beholde formaliserte samarbeidsstrukturer og ikke minst institusjonene våre. I de nordiske institusjonene finner vi alt fra forskning til kultur og til forvaltning av felles genressurser i Norden – for å nevne noe. Dette er viktige ordninger. Vi kan gjerne se på hvordan vi moderniserer disse, men det er viktig at institusjonene og samarbeidsstrukturene prioriteres også i budsjettssammenheng.

Ta f.eks. kultursamarbeidet. Her spiller Nordisk råd og Nordisk ministerråd en viktig rolle. Nordisk råds kulturpriser synliggjør kultursamarbeidet for et bredt publikum.

Det er også viktig at samarbeidet innenfor mediepoltikken styrkes og videreutvikles. Nordisk kulturfond støtter på en god måte det nordiske samarbeidet. Kultursamarbeidet mellom de nordiske land bør styrkes. Jeg ber statsråden merke seg dette, og jeg ber statsråden ta dette med seg inn i Ministerrådet: Kultursamarbeidet mellom de nordiske land bør styrkes, ikke svekkes. Samarbeidstiltakene på kulturfeltet bør styrkes, ikke svekkes. Støtteordningene er viktige og må videreutvikles – styrkes, ikke svekkes. Dette gjelder også når knappe budsjettmidler skal prioriteres.

Kjernen i det nordiske samarbeidet er politisk. Dynamikken skapes i de politiske ordskiftene hvor tydelig stemmer gjør seg gjeldende. Særlig i Nordisk råd, med sine folkevalgte politiske representanter, er det viktig med politisk engasjement. Derfor må det være slik at vi bygger ned grenser og fjerner unødvendige barrierer mellom de nordiske land.

Europa opplever usikkerhet og uro. Nå er det nordiske

samarbeidet viktigere enn noen gang. Fornylsen som er i gang, lover godt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:34:48]: For Senterpartiet er det nordiske samarbeidet viktig. Det er mye felles i Norden: Vi har en felles folkelig kultur. Og nyvinningene med barne- og ungdomslitteraturprisen er nevnt her – svært vesentlig. Det er nevnt en utvidelse av samarbeidet når det gjelder fjernsyn mellom statskanalene i Norden. Det er utrolig vesentlig å fokusere på den felles kulturen, for det gir en felles forankring av hele arbeidet.

Det er også mye felles i Norden knyttet til den politiske organiseringa av arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedet er svært avgjørende for hverdagskulturen, og det er også helt sentralt å fokusere på det – som jeg skal komme inn på seinere.

Det er også i det nordiske samarbeidet viktig å ha i fokus det geopolitiske, de geopolitiske egeninteressene. Derfor er nordområdefokuset utrolig sentralt, og det kommer til å bli langt viktigere i tida framover, når vi nå ser konsekvensene av klimaendringene. Det gjør at Vest-Norden blir mer sentralt. Situasjonen for Grønland, Island og en rekke områder endres, og vi er nødt til å tilegne oss ny kunnskap og forståelse av hva som skjer, og hva vi vil. Som flere har vært inne på, er samspillet med Russland sentralt, og jeg vil understreke det som Fremskrittspartiets talsperson sa om at vi må ha et godt, solid og kunnskapsrikt forhold til Russland.

Samtidig må Nordisk råds arbeid vitaliseres. Dagfinn Høybråten har gått inn i det arbeidet med dette klart i fokus, og det er avgjørende viktig. På tilsvarende måte har Karen Ellemann sagt det – hun representerer en utålmodig stemme, ikke en stemme som ønsker å svekke Nordisk råd, slik jeg har forstått det, men en stemme som ønsker å gjøre Nordisk råd mer vitalt. Det som i forbindelse med Karen Ellemanns innlegg er sentralt, er hvor det nordiske samarbeidet går.

Det nordiske, som altså i stor grad er tuftet på sosiale og politiske forhold, preges av felles historiske forhold, fred og folkestyre. Folk flest i Norden føler et fellesskap, og vi har den nordiske modellen, med tilpasninger til sitt lands særpreg, som står veldig sterkt hos mange. Det står, folkelig sett, usedvanlig sterkt. Det er også internasjonalt slik at mange ser til Norden, ikke for å kopiere oss, men for å se på hvordan vi har organisert sentrale deler av vårt samfunnsnivå, hvordan den politiske debatten fungerer. Det er mange som finner inspirasjon hos oss, og det skal vi være klar over.

Den nordiske modellens kjernepunkt er, etter Senterpartiets vurdering, de jambyrdige sosiale og økonomiske forholdene. De sentrale punktene her kan videreutvikles slik at vi fortsatt skal være noe annerledes sammenlignet med forhold lenger sør i Europa, eller at vi skal bli mer like når det gjelder de sosiale, økonomiske forhold lenger sør. Dette arbeidet er et av de mest vesentlige å diskutere nå i Nordisk råd, men det er svært krevende. Det er meget krevende, fordi flere nordiske land, som alle kjenner til, har tilsluttet seg Den europeiske union, og andre har tilsluttet seg EØS-avtalen, som innebærer at en har tilsluttet

seg markedskreftenes fire friheter. Når en har tilsluttet seg markedskreftenes fire friheter, følger det over tid naturlige konsekvenser av det. Professor Kristen Nygaard poengterte allerede i 1992 hva som kom til å skje. Professoren så nok ikke i tilstrekkelig grad at det måtte gå så mange år før konsekvensene ble så tydelige, men nå er vi midt inne i det. Dette er meget krevende. Det gir store, store utfordringer for den nordiske modellen.

Det nordiske samarbeidet har blitt sterkere på flere områder, inklusiv på det sikkerhetspolitiske området, og det er svært bra. Den store utfordringa er – for å si det konkret – knyttet til arbeidsliv. Arbeidsliv er det sentrale i organisering av samfunnets hele forståelse. Det er arbeidsliv og menneskenes tilknytning til arbeidsliv som er bestemmende for hva som er ens plass og rolle også i resten av ens liv.

Derfor: Den nordiske modellen knyttet til jambyrdighet er noe av det vesentligste å diskutere, men det er som sagt meget krevende når en er i en situasjon hvor nettopp tilknytning til EU er hovedproblemet med hensyn til å videreutvikle de jambyrdige forhold.

Ola Elvestuen (V) [10:40:10]: Det nordiske samarbeidet er unikt i internasjonal sammenheng. Gjennom 60 år har man løst mange hverdagslige problemer for folk i Norden. Man har gjort det mye enklere å samhandle, å reise og å jobbe i de ulike landene. Dette har man gjort til tross for ulik sikkerhetspolitisk tilknytning når det gjelder NATO, og ulik tilknytning til EU. Det som er det unike i internasjonal sammenheng, er at man har hatt et stadig bedre og nærmere samarbeid mellom de nordiske landene. Jeg tror at dette samarbeidet i årene framover kommer til å bli enda viktigere.

Når vi ser på Norden i en internasjonal sammenheng, påpeker man, også fra denne sal, ofte at Norge er et lite land. Det er riktig. Det tilsvarende kan man gjøre i Sverige, i Danmark og i Finland. Men jeg tror det er viktig at de nordiske landene har den bevisstheten at Norden til sammen, hvis man ser på politisk styrke, på økonomi, på forskning, på utdanning og på kultur, kan konkurrere hvor som helst i verden. Det er viktig at vi bygger på og nettopp har en bevissthet om de felles interessene som Norden har, og at vi bygger videre på det samarbeidet vi må ha for å styrke oss selv også internasjonalt. Det bør være et mål på de fleste felt å innta en ledende rolle både som enkeltland og som region. I de neste stegene i det nordiske samarbeidet er det, som det har vært nevnt her tidligere, helt klart at vi trenger å bygge videre på det forsvarssamarbeidet som vi har. Det må gjøres med respekt for den ulike sikkerhetspolitiske tilknytning de ulike landene har.

Jeg tror også at dette handler om å styrke regionen som et felles bo- og arbeidsmarked og som et felles område gjennom også å se på en styrking av samferdselsprosjekter innenfor Norden. Det er helt klart at de nordiske hovedstedene, og særlig de skandinaviske hovedstedene, trenger en bedre tilknytning mellom de ulike byene. Det gjelder særlig på jernbane, men det gjelder også veier. Når det gjelder godstransport og utvikling av dette i Skandinavia/Norden, er det fortsatt et stort potensial som er utnyttet, som kre-

ver et sterkere samarbeid enn vi har hatt så langt. Når det gjelder arealplanlegging, har planleggingen stoppet ved de enkelte grenser, og her er det et stort potensial.

Når det så gjelder den nordlige dimensjon og arktisk parlamentarisk samarbeid, er det klart at med den økte betydningen som nordområdene stadig får økonomisk og sikkerhetspolitisk, blir det et viktigere område. Med de store endringene vi dessverre ser foran oss gjennom endringer i klimaet, trenger vi et sterkere samarbeid mellom de åtte landene. Et parlamentarisk samarbeid kan ha en viktig og betydelig effekt fordi man trenger å ha flere kontaktpunkter mellom de ulike landene. Parlamentarikere kan spille en viktig rolle nettopp for å bygge opp under de kontaktpunktene og ta tak i de sidene ved samarbeidet som ikke nødvendigvis handler om de største sakene, men om hvordan man kan løse praktiske problemer og gjøre det enklere for folk i disse åtte landene å ha kontakt med hverandre. Slik vil man kunne bygge opp under en mer folkelig kontaktflate enn bare de storpolitiske spørsmålene kan gjøre.

Så det nordiske samarbeidet er like viktig i dag som tidligere. På vesentlige områder trenger det å styrkes. Det arktiske parlamentariske samarbeidet kan spille en viktig utfyllende rolle for både å rette fokus på og løse problemer i nordområdene, og også for å bygge opp under et sterkere samarbeid over tid.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:45:23]: Det nordiske samarbeidet er viktig – det meiner òg SV. Mi oppfatning er at Nordisk råd på mange måtar har vore ein suksess. Om det er unikt, veit eg ikkje – heldigvis er det mange eksempel på godt samarbeid mellom naboar. Men det er eit spesielt tett samarbeid, som får hjelp av det faktum at vi på mange måtar er eit felles kultur- og språkområde. På område som kultur, miljø og forbrukarpolitikk – representanten Nybakk var innom fleire av desse – og dei siste åra på området forsvar og sikkerheit, kanskje det mest innovative som har skjedd dei siste åra, er det spennande å sjå at Nordisk råd i seg sjølv har vore eit viktig samarbeid.

Inntrykket mitt er at det ofte kan vere litt vanskeleg å måle kor sterkt det faktiske nordiske politiske samarbeidet er på mange område dersom ein berre ser på Nordisk råd. Det er lett å undervurdere verdien av det nordiske samarbeidet dersom ein berre måler det på Nordisk råd, for eg har sjølv erfart at det er eit sterkt politisk samarbeid som kjem til uttrykk i ei rekkje andre samanhengar. Lat meg nemne eit eksempel på det som eg erfarte som miljøvernminister: Vi har ikkje noko formelt nordisk klimasamarbeid, men dei nordiske miljø- og klimaministrane hadde tett kontakt og tett samarbeid i prosessane rundt dei internasjonale klimaforhandlingane òg på miljøområdet. Eksempelvis på klimatoppmøtet i Doha møttest vi jamleg. Vi samordna politikken vår, vi sette oss ned og diskuterte kva for rolle ulike land kan spele, og i kva for prosessar vi kan vere inne – og hadde kontakt oss imellom. For trass i politiske forskjellar mellom dei nordiske landa er forskjellane relativt små, så små at vi i hovudsak står for det same i det internasjonale klimaforhandlingsregimet, og mitt tips vil vere at det same skjer på ein del andre område. Dette er

ikkje eit målbart samarbeid, men det er ingen tvil om at det var nyttig i arbeidet vårt med å få til ulike ting i samband med ei avtale.

Det eg sjølv synest hadde vore spennande, var om ein i åra framover frå regjeringa i desse meldingane òg kunne fokusere på potensialet for å gå vidare på ulike område i det nordiske samarbeidet. Både representanten Elvestuen og representanten Lundteigen nemnde to av dei temaa eg synest er mest interessante, nemleg infrastruktur og arbeids- og velferdsordningane og korleis det kan utnyttast.

Òg korleis Norden kan ha ei samla stemme på ulike område i internasjonal politikk, synest eg er spennande. Det er i dag eit styresamarbeid mellom Norden og Baltikum i Verdensbanken, IMF osv. Dersom ein legg saman dei nordiske økonomiane, er vi den ellefte eller tolvte største økonomien i verda – ein betydeleg og kraftfull aktør. Kunne ein sjå for seg at ein i andre internasjonale samanhengar, der det ofte kan vere felles standpunkt, i større grad opptredde saman for å få større tyngd?

Eg sluttar meg òg til det meste av det som er sagt om det arktiske området, eg vil berre knyte ein liten kommentar til det. Det er eit viktig norsk interesseområde. Det er litt skummelt dersom vi først og fremst tenkjer på det som no kjem til å rulle seg opp i Arktis dei neste tiåra, som eit spørsmål om norske interesser. Først og fremst er det ei stor flytting av kvar global politikk føregår. Nord–nord kan vere eit stort framtidig konflikttema på linje med aust–vest og nord–sør i internasjonal politikk. Vi må hugse på at fleire av verdas tyngste makter har tunge interesser som vil auke, dessverre, fordi bl.a. dei globale klimaproblema gjer at Arktis vert meir tilgjengeleg. Og så er det ekstremt viktig, slik eg ser det, at miljø- og klimaspørsmål ikkje vert sett inn som eit litt mjukt tema ved sidan av, men i kjernen av alt samarbeid om Arktis. Mange av dei verste scenarioa kan ein framleis unngå i Arktis, og grunnlaget for mange av dei andre spørsmåla er ressurs spørsmål.

Til slutt tenkte eg at eg skulle nemne ein tanke som regjeringa kan ta med seg vidare, i den grad dei høyrer på råd frå SV, og det er: Det har slått meg, òg frå då eg sat og leverte meldingane frå meg, at det er ei heilt grei ordning at vi leverer årlege meldingar om dei ulike samarbeidsorgana vi er involverte i. Ei anna moglegheit kunne vere at vi behandla sånne meldingar i Stortinget noko sjeldnare – når vi ser på merknadene, har det iallfall ikkje vore eit akutt behov for ein brei politisk debatt om dette – men då kanskje med noko større meiningsinnhald om kva veg ein skal gå vidare frå regjeringa si side. Det kan iallfall vere noko å ta med seg og diskutere.

Statsråd Elisabeth Aspaker [10:50:41]: Presidenten får unnskylde stemmen, men det er litt influensa ute og går.

Nordisk samarbeid og Nordisk ministerråd er høyt prioritert av regjeringa, og jeg ønsker å spille en aktiv rolle. Dialogen med Nordisk råd er i denne sammenheng svært viktig.

Jeg er enig med komiteen, som i sin innstilling skriver:

«Det er avgjørende at dagsordenen settes av politikere og at samarbeidet i Nordisk råd og Nordisk mi-

nisterråd brukes aktivt for å fremme livskvalitet og forenkle folkes hverdag i Norden.»

Det har flere av talerne før meg også påpekt i sine innlegg.

Det var interessant og lærerikt for meg som ny samarbeidsminister å delta på Nordisk råds sesjon her i Oslo før jul. Det slo meg også da hva slags bredde som er i det nordiske samarbeidet.

Det norske formannskapet i 2012 satte utfordringer for velferdsstaten i Norden for alvor på dagsordenen i Ministerrådet. Det svenske formannskapet fulgte opp i 2013, og hadde ungdomsarbeidsledighet som et hovedtema. Sverige introduserte også mineralressurser og gruvenæring i Ministerrådet. Island, som har formannskapet i år, har også fokus på velferdsstaten og dens utfordringer i kjølvannet av den økonomiske krisen.

I 2013 ble det gjennomført flere endringer i Ministerrådets virksomhet. Den kanskje viktigste var et budsjettkutt for inneværende år på 5 pst., og under svensk formannskap i fjor ble man enig om fordelingen av kuttet: 3,5 pst. på fagministerrådene og resten på samarbeidsministrenes budsjett. Vi har sett at de forskjellige sektorene har tatt ansvar og prioritert innenfor tildelte rammer.

Prioriteringsbudsjettet ble innført fra 2013. Målet er at denne ordningen skal gi økt fleksibilitet og skape rom for flere politisk initierte prosjekter i Ministerrådet. Prioriteringsbudsjettet ble vedtatt under norsk formannskap i 2012, og det svenske formannskapet var det første som fikk ta i bruk dette nye verktøyet. Med prioriteringsbudsjettet får formannskapslandet en større andel midler til egeninitierte prosjekter. Dette kan skape større engasjement om det nordiske samarbeidet.

Jeg og mine nordiske kolleger er opptatt av at sakene som behandles i Ministerrådet, skal være relevante og aktuelle, men det er også viktig å være effektiv. Derfor har Dagfinn Høybråten som ny generalsekretær fått et moderniseringsoppdrag av samarbeidsministrene. Han er nå godt i gang med å gå igjennom virksomheten med sikte på å forbedre og effektivisere regjeringssamarbeidet. Han ser på beslutningsprosesser, kontakten med de nordiske institusjonene, prosjektvirksomheten og budsjettprosessen. Rapporteringen fra dette arbeidet skal skje på samarbeidsministrenes møte i juni. Det ser jeg fram til.

Grensehinder har vært nevnt tidligere her, og det er ett av kjerneområdene i det nordiske samarbeidet. Løsningen på grensehinder er viktig ikke bare for å sikre nordiske borgers rettigheter, men også for å gi gode rammebetingelser for næringslivet. Norge støtter aktivt opp om og prioriterer arbeidet med grensehinder. En egen handlingsplan ble lagt fram under sesjonen i Oslo i høst. Organiseringen av grensehinderarbeidet er nå endret for å møte de nye kravene vi stilles overfor.

Grensehinderforumet, som ble opprettet i 2007, gjorde en god jobb i å bekjempe hindre og øke fri bevegelse i Norden, og Bjarne Mørk Eidem, som har vært den norske representanten, har gjort en god innsats både for å fange opp og forsøke å finne løsninger på ulike grensehindre, og ikke minst å sette grensehinder på den politiske dagsorden.

Men i år er altså Grensehinderforumet og dets funk-

sjon erstattet av et grensehinderråd. Grensehinderrådet blir som kjent ledet av formannskapslandet og har ett medlem fra hvert land. Samarbeidet med Nordisk råd utbygges, og kontakten med representantene i rådet og de nasjonale myndighetene skal styrkes. Samarbeidsministrene får også en utvidet rolle, og kontakten med sektorene utvikles. Norges representant i Grensehinderrådet er Svein Ludvigsen. Grensehinderrådet skal ha sitt første kick-off-seminar i København i februar.

Internasjonal virksomhet fortsetter å være viktig i nordisk samarbeid, og i fjor ble retningslinjene for samarbeidet både med Nordvest-Russland og de baltiske statene fornyet. Med de nye retningslinjene understreker de nordiske lands regjeringer nødvendigheten av å videreutvikle det nordiske samarbeidet med Nordvest-Russland.

Avslutningsvis la meg understreke at det er viktig å synliggjøre de tanker og ideer som de nordiske samarbeidsministrene har om videreutvikling av det nordiske samarbeidet. Det har vært en prosess knyttet til et såkalt visjonspapir, og det er etter det jeg har grunn til å tro, mulig at vi nå i februar, etter det neste møte mellom samarbeidsministrene, skal kunne sammenfatte den prosessen som har vært, til et såkalt visjonspapir, eller en visjonserklæring, som skal være tydelig på hvordan vi skal prioritere, og hvordan vi skal jobbe videre med det nordiske samarbeidet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [10:55:55]: Først vil jeg gjerne takke både den nåværende samarbeidsminister, Aspaker, og den forrige samarbeidsministeren, i den forrige regjeringen, for et veldig godt samarbeid mellom Nordisk råds delegasjon i Stortinget og samarbeidsministeren. Vi er avhengig av å ha både dialog og samarbeid for å få implementert og få gjennomslag for våre saker i Ministerrådet.

Statsråden nevnte særskilt grensehinder. Det er de sakene som angår den lille mann og kvinne, men det er også grensehinderspørsmål som er interessante for næringslivet, fordi grensehindre er, som det sies og man hører, hindre også for næringslivssamarbeid. Mitt spørsmål er, også i forbindelse med det nye rådet: Hvordan vil statsråden sørge for å få gjennomført og fulgt opp i Ministerrådet de grensehindersakene som blir tatt opp?

Statsråd Elisabeth Aspaker [10:57:06]: Det er utrolig viktig når vi nå får dette nye grensehinderrådet, at vi også greier å få til gode prosesser knyttet til å følge opp de sakene som blir tatt opp der. Jeg har hatt et forberedende møte med den norske representanten, Svein Ludvigsen, og vi har avtalt hvordan vi skal kommunisere godt fremover. Så har jeg i møte med generalsekretæren, Dagfinn Høybråten, snakket om hvordan dette temaet også må bli gjenstand for løpende orientering om hva slags saker som tas opp i rådet, slik at vi også politisk kan være forberedt og gjerne kan – om mulig – jobbe litt parallelt for å sikre oss at vi får raskere og mer effektive beslutningsprosesser på dette området. For det er som representanten sier, hindringer som i hverdagen er til skade for nærings-

livet, men også for de enkeltpersonene som rammes av det.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:58:11]: Jeg har også lyst til å takke for samarbeidet. Det er alltid hyggelig når statsråden kommer til delegasjonsmøter på Stortinget.

Jeg synes også det er positivt det statsråden sier om fornyelse og støtte til det arbeidet med effektivisering og fornying som skjer i Ministerrådet, og som drives av Dagfinn Høybråten.

Spørsmålet mitt er i samme gate som forrige replikants spørsmål, men litt mer generelt: Hvordan ser statsråden for seg at vi kan korte ned tida – det tror jeg er det aller viktigste – fra politisk initiativ blir tatt, og til vi ser konkrete resultater? Bli den tida for lang, mister vi på en måte tålmodighet og initiativ til videre arbeid. Sånn opplever jeg det i hvert fall.

Statsråd Elisabeth Aspaker [10:59:06]: Jeg tror vi alle er utålmodige, og jeg tror at hvis det nordiske samarbeidet skal være relevant, er det veldig viktig at vi greier å effektivisere beslutningsprosessene. Jeg har som sagt diskutert også dette temaet med den nye generalsekretæren, og jeg tror vi må se på typen saker – noen saker er av en slik karakter at de trenger litt tid, andre saker er av en slik karakter at de ikke burde trenge så mye tid. Da handler det også om hvordan vi greier å turnere spørsmål som kommer i Nordisk råd-sammenheng, i de respektive landene, slik at vi skal kunne ta ned tida og raskere komme fram til beslutninger.

Jeg tar denne henstillingen, som jeg oppfatter er veldig viktig, med meg inn i samarbeidsministermøter, og så må vi også fra vår side se på hvordan vi kan bidra til å kutte ned svingene og få gode beslutninger raskt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Eirik Sivertsen (A) [11:00:28]: De siste åtte årene har nordområdene vært regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken. Vi har jobbet systematisk med å avklare spørsmål om hvordan nordområdene skal forvaltes, og av hvem, øke kunnskapen om nordområdene og avklare grensespørsmål, og vi har lyktes med mye.

Det er bred internasjonal tilslutning til at det er havretten som ligger til grunn for forvaltningen av havområdene i Arktis. Arktisk råd har gjennom to bindende avtaler og opptak av flere land som faste observatører, vokst til å bli en tung aktør i utformingen av flernasjonale løsninger på utfordringene vi møter i nordområdene. Vi har etablert et sekretariat for Arktisk råd i Tromsø. Det befester Norge som en viktig aktør i det sirkumpolare arbeidet.

Det er forsket utrolig mye på klima og konsekvenser av klimakrisen. Det hele kulminerte med det internasjonale polaråret i 2007–2009, som var en gigantisk internasjonalt samordnet forskningsinnsats. Vi lærer fortsatt nye ting som følge av den innsatsen. Kunnskapen og nettverkene fra polaråret er viktige i det videre arbeidet med å utforme nordområdene.

Norge har fått avklart sitt viktigste grensespørsmål med avtalen med Russland om delelinjen i Barentshavet, og vi har fått avklart utstrekningen av vår kontinentalsokkel. Dette er resultater av politiske prioriteringer og hardt arbeid, og det vil være riktig å si at det ikke har vært politisk omstridt i det politiske ordskiftet i Norge, selv om jeg er usikker på om alle har fått med seg de vidtfavnende konsekvensene og de mulighetene som følger av det. Vi har nå skapt et solid fundament å bygge den videre satsingen i nordområdene på.

Jeg håper den nåværende regjeringen følger opp det arbeidet som er gjort. Selv om det benyttes noen andre ord enn i regjeringserklæringen fra Stoltenberg II-regjeringen, er det positivt at nordområdene har fått sitt eget kapittel i regjeringens politiske plattform. Jeg har også med stor interesse fulgt de taler og innlegg som utenriksministeren har holdt om temaet.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke saksordføreren for hans understrekning av nordområdenes betydning for landet.

Jeg vil likevel peke på at nordområdesatsingen må ha et internasjonalt perspektiv. Fra å være et ugjestmildt og fjernt sted er nordområdene nå plutselig blitt en geopolitisk viktig region.

For Arbeiderpartiet er fortsatt nordområdene Norges viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken. I disse områdene har vi grunnleggende nasjonale interesser og sikkerhetspolitiske utfordringer. Her står vi også overfor noen av de tydeligste ringvirkningene av klimaendringene. Nordområdene har store petroleumsressurser, noen av verdens rikeste fiskeriresurser og uutnyttede mineralressurser. Når nedsmeltingen av isen åpner for nye og kortere internasjonale seilingsleder, venter nye utfordringer og nye muligheter i området.

Nordområdesatsingen er en nasjonal satsing som skal komme hele landet til gode. Den skal i samvirke med en aktiv næringspolitikk og en offensiv distriktspolitikk bidra til vekst i den nordnorske landsdelen. En politikk for å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret blir derfor viktig av strategiske grunner og for å kunne utnytte og utvikle naturressursene som finnes i området. Vi må likevel ikke redusere nordområdesatsingen til en innenriks, distriktspolitisk satsing på Nord-Norge.

Fra tid til annen dukker spøkelser fra den kalde krigen opp i det offentlige ordskiftet, ofte med kortfattede medieoppslag som utgangspunkt. Det kanskje siste var fra NTB, som kom med en melding om at Russlands president skulle ha beordret ny satsing på militær opprustning i nord, og dermed bidratt til å øke spenningen i området.

Det som preger situasjonen i nordområdene, er først og fremst stor stabilitet og vilje til samarbeid mellom aktørene. Alle de arktiske landene vil hevde sine rettigheter og sin suverenitet. Alle vil ta i bruk de fantastiske mulighetene som finnes i nord. Derfor bygger også alle land både sivil og militær kapasitet i regionen. Det har også Norge gjort, gjennom tunge investeringer bl.a. i nye fregatter og kystvaktskip og nødvendige omstillinger i Forsvaret. For oss er det et solid fundament i sikkerhetspolitikken som må følges opp av troverdige ressurser til å hevde den suverene

niteten vi har. Aktiviteten i nord vil likevel skje i samarbeid og felles forståelse med nasjonene basert på internasjonal lov, og ikke i skarpe konfrontasjoner. Det vil også danne rammen for hvordan vi løser de spørsmålene som står igjen.

Selv om det er vanskelig å forestille seg militære konflikter i regionen i nær framtid, er ikke alle utfordringer løst. Norge må derfor fortsette sitt systematiske arbeid med nordområdediplomati på høyt nivå. Jeg håper at også denne regjeringen vil følge opp målsettingene om å utnytte potensialet som ligger i et enda bedre samarbeid mellom regjeringen og de ulike parlamentariske delegasjonene vi har i Stortinget, for systematisk å arbeide med å sette nordområdene på dagsordenen og få tilslutning til norske posisjoner.

Ved dannelsen av Arktisk råd og i Ottawa-erklæringen avskar Arktisk råd seg fra å behandle militære og sikkerhetspolitiske spørsmål. Det er allikevel slik at det, som jeg var inne på, bygges både militær og sivil kapasitet i nordområdene, og det kan være et spørsmål om vi ikke på en eller annen måte også bør finne arenaer å adressere disse utfordringene i nordområdene på, uten at jeg skal forsuttere hvordan det skal skje i dag.

Samarbeidet i Arktisk råd utvikler seg svært positivt. Samarbeidet omfatter stadig nye områder, blir mer forpliktende og går dypere. Landene har inngått bindende juridiske avtaler om søk og redning i Arktis. I Kiruna i fjor ble avtalen om samarbeid om opprensing ved utslipp av olje undertegnet. Nye avtaler framforhandles, og sterkere samarbeid med næringslivet i Arktis er i ferd med å ta form.

Det arktiske samarbeidet er nå i ferd med å gå inn i en ny fase. Da må fokuset være på mulighetene til verdiskaping i regionen og de konsekvensene det vil ha for de menneskene som bor der. Det betyr ikke at vi ikke fortsatt skal arbeide med klima- og miljøspørsmål, eller at vi ikke skal ha et forhold til sikkerhetspolitiske utfordringer, men det handler om å ha det som et fundament for det vi har oppnådd så langt, og bygge videre på de mulighetene det gir oss.

De valgene vi skal gjøre i framtiden, må også bygge på solid kunnskap. Da må det komme en systematisk satsing på utvikling av kunnskap om miljø, ressurser og næringsutvikling i nordområdene. En vesentlig del av denne forskningen og kunnskapsutviklingen må skje ved universiteter og høyskoler i nord, med utgangspunkt i de styrker de ulike miljøene har. Norge skal fortsatt være ledende på kunnskap om, for og i nord. Utviklingen av kompetanse og kapasitet på beredskap kan være et eksempel på et sånt satsingsområde. Utveksling av studenter og forskere er et viktig verktøy for å knytte kontakter og dele kunnskap. Der har vi gode erfaringer fra nordisk samarbeid. Vi burde jobbe videre med å utvikle det også i en arktisk og sirkumpolar kontekst.

Det å legge til rette for nye arbeidsplasser i nord gjennom utnyttelse av de naturgitte fortrinnene for fiskerivirksomhet, petroleum, vindkraft, bergverk og reiseliv, vil være sentralt. Vi kan ikke bygge vår nordområdepolitikk på en form for kolonialisering, hvor vi henter ut ressurser

og lar folk i nord leve med konsekvensene, uten å etterlate betydelige ringvirkninger i regionen.

Samarbeid med lokale og regionale myndigheter, som fylkeskommunene og Sametinget, i utformingen av politikken vil da være avgjørende. Norge er en arktisk stat med bred kompetanse om de forholdene vi lever under både i bedrifter og i miljøer over hele landet. Denne kompetansen skal vi bygge på og bruke når vi nå går videre med nordområdesatsingen.

Den 22. oktober 2009 vedtok Stortinget å opprette en delegasjon til det arktiske parlamentarikersamarbeidet. I innstillingen om å opprette en arktisk delegasjon, Innst. 26 S for 2009–2010, framgår det at bakgrunnen for opprettelsen var den økte aktiviteten i Arktis og den økte politiske betydningen av området nasjonalt og internasjonalt. En av målsettingene som ble fastslått, var at en fast delegasjon ville skape større kontinuitet i arbeidet og øke mulighetene for å sette større norsk innflytelse på dagsordenen for å påvirke utviklingen i det arktiske samarbeidet.

Det er vår vurdering at etableringen av delegasjonen utvilsomt har styrket Stortingets deltakelse i det internasjonale parlamentarikersamarbeidet og ført til større kontinuitet i det arktiske samarbeidet. Det at delegasjonens leder i forrige periode, representanten Høglund, også ledet den internasjonale komiteen for arktiske parlamentarikere, var et viktig bidrag til å være med på å sette premisse- ne – sette dagsordenen – for hva som skal stå på agendaen. Det parlamentariske samarbeidet omfatter alle de åtte arktiske statene, men også Europaparlamentet, og med fast deltakelse fra urfolkene i området.

I delegasjonen tar vi til oss komiteens merknader om at aktivitetsnivået har vært høyt, og at delegasjonen har bidratt til å løfte problemstillinger, og ikke minst komiteens understrekning av at det parlamentariske samarbeidet i Arktis styrkes.

På vegne av medlemmene i den nye delegasjonen i denne perioden vil jeg forsikre Stortinget om at vi er klare til å ta fatt på oppgavene og ser fram til å løse det oppdraget som Stortinget har gitt oss.

Øyvind Halleraker (H) [11:10:29]: Alle nordiske land er enten EU-medlemmer eller har EØS-tilknytning. I motsetning til representanten Lundteigen fra Senterpartiet, synes jeg det er meget bra, for dette forholdet fører jo til parallell innføring av lovregler og standarder på de fleste politikkområder. Over tid fører dette til nedbygging av hindre for samkvem og fremmer handel, grenseoverskridende næringsliv og fri bevegelse for Nordens befolkning.

Nordisk råd har fortsatt en vesentlig rolle å spille hvis rådets arbeid ytterligere konsentreres. Men kanskje bør terskelen for å fremme forslag til Ministerrådet bli noe høyere, i den forstand at man da kanskje unngår å ende som en resolusjonskvern der Ministerrådet kan velge å se bort fra anbefalingene.

Grunnlaget for å gjøre noe til et felles nordisk anliggende må være at det gir merverdi for landene å samarbeide, med andre ord utløser en større nordisk nytteverdi. Det har skjedd en vitalisering av samarbeidet ved at sikkerhets-, forsvars- og utenrikksspørsmål i større grad er blitt

brakt inn i nordisk samarbeid. Til tross for at man ikke har et ministerrådssamarbeid på disse områdene, fører Nordisk råd stadig vekk disse temaene opp til debatt. Det gjør den nordiske debatten på mange måter mer vital og mer interessant.

Etter at den kalde krigen med dens polarisering la begrensninger på enkelte av de nordiske lands handlefrihet og samarbeid i utenriks- og forsvarspolitikken, kan vi nå glede oss over at dette er et politikkområde som ikke er så vanskelig å tilnærme seg som tidligere. Men det er viktig at det fra Norges side skjer innenfor rammen av det atlantiske forsvarssamarbeidet gjennom NATO. Med andre ord: Det nordiske samarbeidet vil først og fremst være teknisk-operativt og økonomisk. Dagens ordning innenfor NORDEFECO er i god utvikling. Det handler om et praktisk pragmatisk samarbeid basert på identifiserte behov i landenes forsvarsorganisasjoner. Her har jo, som kjent, Norge formannskapet i 2014. I tillegg gir det nordiske samarbeidet som drivkraft for Sverige og Finlands tilnærming til NATO en positiv merverdi for oss alle i Norden.

Samtidig som behovet for sikkerhetspolitiske utfordringer løses innen rammen av NATO, vil det også helt klart være gevinster ved et regionalt samarbeid i Norden. En større konflikt i Norden vil nødvendigvis påvirke alle de nordiske land, og en felles koordinert innsats vil være en styrke. Dette må selvsagt ikke forveksles med en alternativ sikkerhetsgaranti – de nordiske landene har etter Høyres mening ikke noen selvstendig kapasitet til å garantere egen sikkerhet. I hverdagen vil man derimot kunne ha lokalt samarbeid med naboland. Det samme gjelder enkelte patruljerings- og overvåkingsoppgaver. Samarbeid kan også være aktuelt innenfor styrkeproduksjonsfunksjoner som utdanning, materiellvedlikehold, materiellinvesteringer og øving.

For i det hele tatt å kunne opprettholde en tilnærmet balansert forsvarsstruktur innenfor realistiske og økonomiske rammer har småstater som de nordiske et stort behov i å finne partnere. Geografisk nærhet, likheter i kultur og tradisjon samt likheter i størrelse og innretning av landenes forsvarsorganisasjoner gjør Norden til en naturlig samarbeidsregion. Et slikt samarbeid må bygge på identifiserte behov og en praktisk og pragmatisk tilnærming.

Så fra Høyres side ser vi positivt på at det praktiske og pragmatiske samarbeidet på forsvarsområdet har utviklet seg sterkt – og fortsatt er det et behov for å gå videre. Mitt inntrykk er at dette samarbeidet går godt fordi det springer ut fra felles behov i de ulike land, men vi presiserer at det må skje på en måte som mer styrker enn svekker vår NATO-tilknytning.

Utenriksminister Børge Brende [11:15:25]: Det nordiske utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet styrkes både i bredden og dybden. Det gir konkret, gjensidig og synlig nordisk nytte.

Det nordiske samarbeidet får også økende oppmerksomhet utenfor Norden og er blitt en modell for moderne regionalt samarbeid. Vi var tidlig ute med dette nordiske samarbeidet, og det har også inspirert andre regionale initiativ. Vi ser det nå med Den afrikanske union, som spiller

en mer og mer vesentlig rolle for Afrika. Vi ser det med den såkalte Pacific Alliance, som nå er dannet i mellom-amerikanske og søramerikanske land. Vi ser det også gjennom ASEAN, som spiller en mer og mer vesentlig rolle i Sørøst-Asia. Norden har vist at nasjoner som legger vekt på å ha en åpen økonomi og er konkurransedyktige, også greier å forsvare et robust velferdssamfunn. Regjeringen viderefører visjonene i Stoltenberg-rapporten ut i politisk og konkret samarbeid i et bredt, fleksibelt og langsiktig perspektiv.

Vi må også se på helt praktiske initiativ. Under NATOs luftovervåking på Island, som nå foregår i januar og februar, er Norge faktisk støttesjon for Sverige og Finland i deres deltakelse i øvings- og treningsdelen. Samtidig med luftovervåkingen skal vi ha et nytt nordisk utenriks- og forsvarsministermøte på Island, hvor vi også vil se på mulighetene for å styrke dette samarbeidet fremover. Vi ser også at i forbindelse med internasjonale kriseoperasjoner er det et viktig nordisk samarbeid. Vi ser at Danmark og Norge, i nær koordinering med OPCW, nå samarbeider om å bringe de kjemiske våpnene ut av Syria. Hvis man for ett års tid siden hadde sagt at de nordiske landene basert på en sikkerhetsresolusjon skulle stå i fremste rekke for å bringe kjemiske våpen ut av Syria, slik at de ikke kunne bli brukt mot sivilbefolkningen igjen, tror jeg mange ville blitt ganske positivt overrasket i så måte.

I Mali samarbeider Norge og Danmark i rammen av FN-operasjonens etterretningsenhet. I Afghanistan har vi også samarbeidet i mange år.

I løpet av et par tiår har nordområdene gått fra å være et sikkerhetspolitisk spenningsområde til å bli et energi- og næringspolitisk kraftsentrum. Rike naturressurser og økende geopolitisk betydning gjør regionen attraktiv. Norge er en polarnasjon og en arktisk kyststat med råderett over enorme naturressurser.

Som flere representanter har vært inne på, har vi mange muligheter og utfordringer i nord. Dem møter vi også sammen med Russland. Som flere har vært inne på, har vi et nært og godt samarbeid med Russland og også en åpen dialog om tema der vi er uenige. Selv skal jeg besøke Russland på mandag, og da skal jeg også ha samtaler med utenriksminister Lavrov. Et interessant perspektiv som det er nyttig å minne seg selv om, er at den grensen som Norge og Russland har, for inntil 25 år siden var en barriere. Vi ønsker å gjøre den til en bro, at grensen også utvider samarbeidet, og at det utdypes.

Som jeg sa innledningsvis, er det nå økt internasjonal oppmerksomhet rundt det nordiske samarbeidet. Man ser at de nordiske land, som også har hatt en vellykket økonomisk politikk, er noe resten av verden ser til for å hente inspirasjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [11:20:38]: I Norge er Thorvald Stoltenberg som utenriksminister mest kjent for å være Barentssamarbeidets far, men i nordiske institusjoner og sammenheng er han nok mest kjent for Stoltenberg-rapporten om økt samarbeid om forsvarspolitik og utenrikspolitikk

mellom de nordiske land, som ble fulgt opp av den nordiske samarbeidserklæringen – altså solidaritetserklæringen – av utenriksministerne i april 2011. Det er mange punkter der, mye har blitt fulgt opp, og ikke minst er forsvartssamarbeidet noe av det mest vellykkede og mest dynamiske vi nå har. Men på ett punkt savner nok en del nordiske parlamentarikere oppfølging, og det dreier seg om ambassadesamarbeid. Dette er kanskje et vanskelig punkt, men det er et spørsmål både om å kunne ha felles oppgaver, om samlokalisering, om smidighet og om det å ha en nordisk identitet også i utenrikstjenesten. Hvor langt er dette kommet fra norsk side?

Utenriksminister Børge Brende [11:21:46]: Representanten Nybakk er godt kjent med det arbeidet som har vært forsøkt initiert gjennom de senere årene, også for å skape større eierskap i alle de nordiske land rundt mulighetene til samlokalisering. Vi har et godt eksempel i Berlin som jeg synes i prinsippet fungerer godt. Jeg tror at selv der er det muligheter for enda større synergier mellom de ulike nordiske land. Fra min side er jeg positiv til den type samlokalisering. Jeg tror det også kan være bra for Norden. Det har en økonomisk side, men det har også en positiv side når det gjelder gjenkjennelse. Det som ville ha vært flott, er om man f.eks. kunne fått dette til i New York, hvor man både har FN-delegasjonene og også annen representasjon.

Eirik Sivertsen (A) [11:22:59]: Jeg takker statsråden for hans innlegg og oppfatter at vi i liten grad er uenige om betydningen av nordområdene og at de skal videreutvikles.

Statsråden var i sitt innlegg inne på Russland og Russlands betydning for Norge. Jeg tror de fleste i denne salen deler den oppfatningen. Russland er vår desidert største nabo. Det er en stor kunde, faktisk den største avtakeren av norsk fisk, som har betydelig verdiskaping for nasjonen. Men til forskjell fra våre nordiske naboer, som vi også har et veldig godt samkvem med, har vi i mindre grad systematisk politisk samarbeid. Det er min oppfatning at det er færre arenaer, og at de er preget av mindre kontinuitet.

Mine spørsmål til statsråden blir for det første: Er statsråden enig i at vi har behov for å utvikle de samarbeidsarenaene og få flere med bedre kontinuitet? Har statsråden noen ideer om hvordan vi kan utvikle det politiske samarbeidet med Russland?

Utenriksminister Børge Brende [11:24:03]: Jeg mener at Norge har en god historie når det gjelder samarbeidet med Russland. Vi er i motsetning til Sverige og Finland medlem av NATO, og vi deler store havområder med Russland, noe som jeg synes vi har håndtert godt. Jeg synes også at det praktiske samarbeidet med Russland innenfor den såkalte økonomiske kommisjon har vært godt og konstruktivt. Vi har også en egen kommisjon for miljø-samarbeid. Det har også vært praktisk. Der har vi fått gjennomført ganske mange viktige investeringer for å sikre miljø og atomsikkerhet på Nordkalotten. Vi kan selvsagt tenke over om det er andre områder vi kunne ha sett på i tillegg. Men vi har også hatt et veldig aktivt bilateralt samarbeid, og som jeg sa, skal jeg ha møte med utenriksminister

Lavrov på mandag – og har en lang liste over muligheter for å styrke samarbeidet.

Eirik Sivertsen (A) [11:25:14]: Takk for svaret. Jeg deler utenriksministerens oppfatning om at vi samarbeider godt med Russland. Jeg var bare på jakt etter muligheter for å styrke samarbeidet, for jeg oppfatter kanskje at det mangler litt systematikk, og oppfatter ikke at det er vond vilje fra noen parter. Vi kunne også nevnt det regionale samkvetmet – også politisk – med Russland som en del av en suksesshistorie vi har hatt.

Jeg har lyst til å følge opp med en annen problemstilling: Under Stoltenberg II-regjeringen spilte Utenriksdepartementet en viktig rolle i nordområdesatsingen, bl.a. når det gjaldt å bygge kapasitet og infrastruktur i utdanningsinstitusjoner – nettopp for, som jeg var inne på i mitt innlegg, at kunnskap om nordområdene skal være for nordområdene, og den skal befinne seg i nordområdene. Eksempler på utfordringer og muligheter i nord er både beredskap og kunnskap om kaldt klima, og det kan også være fokusering på internasjonal næringsutvikling; altså det at vi nå beveger oss inn i en verdiskapingsæra i nord, skaper muligheter.

Vil utenriksministeren bidra til å fortsette å bygge kapasitet i nordområdene i kunnskapsinstitusjonene?

Utenriksminister Børge Brende [11:26:22]: Det korte svaret på det er ja. Kunnskap er nøkkelen til forståelse og samarbeid om nordområdepolitikken. Dette er egentlig en diskusjon om det nordiske samarbeidet. Dette blir nå mye av en diskusjon om nordområdesatsingen. Jeg tror også det er et stort potensial for å gjøre mer i en nordisk kontekst i nord, og også i samarbeid med Russland. Når det f.eks. gjelder Norges samarbeid med Russland, som representanten var opptatt av i sin første replikk, tror jeg faktisk at Norge har et meget strukturert samarbeid med Russland – og har ikke minst hatt det de siste åtte årene – også sammenlignet med f.eks. vårt naboland Sverige, som representanten nevnte.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at vi også behandler årsrapport for Arktisk råd, ikke bare nordisk samarbeid.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:27:39]: Eg har òg lese fleire av talane til utanriksministeren, både frå Tromsø og London, om desse spørsmåla. Eg synest dei var gode og interessante, og eg har merka meg at han var tidleg ute med å gjere dette til ein viktig prioritet, og det trur eg er fornøftig. Eg trur at det i ti år framover kjem til å vere slik at norske utanriksministrar, og også andre statsrådar, kjem til å prioritere ulike nordområdespørsmål høgt direkte gjennom Nordisk råd og gjennom Arktisk råd.

Det er ein ting eg har lyst til å spørje om, fordi eg sat igjen med eit spørsmål etter å ha lese talen han heldt i London. For nokre tiår sidan opna vi området Barentshavet for petroleumsaktivitet, og sidan har dette i realiteten vorte den nordlege grensa for kvar det no er mogleg å tenkje seg at vi skal ha olje- og petroleumsaktivitet. Det

er ikkje aktivitet heilt nord til grensa, men det er opna dit.

Det vert av og til lufta andre ting i media, men ingen har teke noko konkret initiativ for å opne noko lenger nord. Kan utanriksministeren forsikre om at regjeringa ikkje kjem til å opne område for petroleumsaktivitet nord for det som allereie er opna?

Utenriksminister Børge Brende [11:28:50]: Først setter jeg veldig stor pris på at representanten har lest både talen fra Tromsø og talen jeg holdt i National Geographic Society i London hvor jeg var inne på flere av disse dilemmaene. Det Norge har lyktes godt med, er å kombinere olje- og gassvirksomhet, og også å ha en kraftig vekst i sine fiskerier. Der har vi mye godt å vise til. På 1970-tallet var det mange som mente at det ikke var mulig å kombinere dette. Aldri har vi hatt mer torsk i Barentshavet enn nå. Det tas i år ut én million tonn torsk i samarbeid med Russland. Det viser seg at det er mulig å gjøre dette hånd i hånd. Men da må vi også stille strenge miljøkrav.

Når det gjelder akkurat det mest spesifikke i det som representanten tar opp, må dette spørsmålet reises til olje- og energiministeren.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [11:30:02]: Jeg takker utenriksministeren for et godt innlegg som gir oss muligheten til å ta opp ulike temaer som er relevante med hensyn til bl.a. det arktisk-parlamentariske samarbeidet, som vi også diskuterer i denne saken.

Vi ser – i tillegg til klimautfordringer og menneskelige utfordringer som finnes i et stort område – økte muligheter for verdiskaping. Men det gir oss ikke bare muligheter, det gir utfordringer. Ett av temaene er økt transport i et sårbart område, og jeg vet at det jobbes med å få på plass en polarkode i IMO for å få regelverk for hvordan skip og mannskap skal operere i Arktis. Kan utenriksministeren si noe om hvor langt arbeidet er kommet?

Utenriksminister Børge Brende [11:30:51]: IMO er FN's sjøfartsorganisasjon, bl.a., og setter viktige krav til både sikkerhet og miljø. For regjeringen er det viktig å ha en aktiv politikk innenfor IMO – enten det dreier seg om strenge og tilpassede krav i nordområdene, eller om hvordan man skal behandle ballastvann som slippes ut av skip.

Når det gjelder den såkalte polarkoden i IMO-sammenheng, er det som er viktig for regjeringen nå i det arbeidet fremover, at vi sikrer at sjøtransport blir regulert på en slik måte at den kommer lengst mulig utenfor det som er de mest sårbare områdene, og at man får seilingsleder som er tilpasset også det arktiske klimaet. Greier man å skape bred enighet om dette, er det positivt.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Sonja Mandt (A) [11:32:23]: Samarbeidet i Nordisk råd er mangfoldig og spennende, og på mange felter kan vi både lære av hverandre og samordne. Vi kan ta del i hverandres erfaringer, og vi kan finne de gode løsningene.

Jeg har spesielt lyst til å ta fram helse, der det er veldig mange viktige saker hvor vi kan lære av hverandre, og ikke minst slå kunnskapene våre sammen for å finne bedre og nyere løsninger. Nyere behandlingsmetoder, høyspesialisert medisin, rekruttering og forskning er noen av de områdene som jeg mener vi bør utnytte bedre.

Som medlem i velferdsutvalget har jeg vært med på flere forslag som er av interesse å gjennomføre i de enkelte landene. Jeg har lyst til å nevne forslaget om å redusere bruken av alkohol og tobakk i et folkehelseperspektiv, forslaget om hvordan vi skal skape det gode liv for eldre i Norden, og forslaget om innovasjon, velferdsteknologi og telemedisin, som er noe av det vi mener det bør samarbeides mer om. Det er nettopp det en arbeidsgruppe som nå er satt ned i BSPC, skal jobbe med de neste to årene: å komme fram med gode eksempler til nytte for alle.

Forslaget som også har versert om et felles elektronisk register for helsepersonell i Norden for å øke pasientsikkerheten, er et annet forslag som absolutt bør vurderes nærmere, og det burde la seg gjennomføre dersom man ønsker det politisk. Forslaget er like aktuelt i dag som da det ble fremmet, og jeg håper at Nordisk ministerråd ser nytteverdien i det snart.

Som leder av kontrollkomiteen i Nordisk råd er jeg også blitt kjent med de mange flotte institusjonene vi har i regi av Nordisk råd og Nordisk ministerråd. Kontrollkomiteen har besøkt mange av dem for å se hva slags nordisk nytte de har, og jeg er imponert over mangfoldet og over hvor stor verdi den nordiske nytta har når det gjelder jobben de gjør.

Det er bygd opp masse god kompetanse, det skjer mye bra kulturutveksling, og vi har en deling av arbeidsmarkedet og deling av forskningsresultater som er viktige bidrag til Norden. Som små land er vi svake, men sammen er vi sterkere når vi er i det større fellesskapet.

Det å skape forståelse for de ulike landenes utfordringer, språket og det å bli kjent med andre politikere og andre politiske systemer og løsninger, er å skape det levende Norden.

Én av Nordisk råds store utfordringer, som vi også hørte at en representant var inne på tidligere, er at det alltid foreligger mange forslag fra medlemmer som det aldri skjer noe mer med. Det er selvfølgelig mange grunner til det, men mye stopper nok i embetsmannskomiteene eller i Ministerrådet, og gode ideer strandeder fordi man ikke tar de nødvendige grepene.

Jeg mener det er synd for det nordiske samarbeidet, og det setter det nordiske samarbeidet i et dårlig lys. Det ville vært en styrke for det nordiske samarbeidet å få en raskere behandling av forslag, og også gjennomføre flere av de forslagene enn det som gjøres i dag – for det må føles nyttig å sitte i Nordisk råd, få fram forslag og se resultater.

Trøsten er at Catharina Peters i sin rapport der hun sjekket et tilfeldig antall rekommandasjoner, viste at selv om mange av forslagene ikke fikk politisk gjennomslag eller førte til lovendringer, hadde mange av dem ført til endringer i politikken i ett eller flere land – eller de hadde ført til endringer i synet på et eller annet område i et eller annet land, der en eller annen politiker hadde tatt det med seg hjem som en god idé.

Vi politikere tar med oss de gode ideene, og vi forandrer der vi kan. Sånn kan vi også bruke Nordisk råd og det arbeidet som gjøres der. Et sterkt Norden i Europa er viktig, og derfor bør vi være aktive med å bidra til at vi skal få et Norden i Europa og et Europa i Norden.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Regina Alexandrova (H) [11:36:51]: Som flere har nevnt, har vi et Arktis i utvikling. Issmelting, forventninger om uoppdagede naturressurser, økt interesse for maritim aktivitet og sjøtransport langs de nordlige sjørutene og en økende interesse for Arktis internasjonalt – dette er noen av utviklingstrekkene og representerer både muligheter og utfordringer for Norge. Norske interesser skal sikres, samtidig som områdene skal utvikles gjennom internasjonalt samarbeid.

I et sikkerhetspolitisk perspektiv har de arktiske kyststatene – Norge, Russland, Canada, USA og Danmark – i stor grad sammenfallende interesser i regionen. Dette minsker faren for konflikt, men vi ser en rekke aktører som posisjonerer seg med tanke på framtidige interesser.

Redusert havis har ført til økt skipstrafikk med frakt av varer fra Europa til Asia gjennom den nordlige sjørutene – fra 4 skip i 2010 til 71 skip i 2013. I tillegg har det også vært en økning i cruisetrafikken, og vi ser fiskebåter stadig lenger nord som følge av at havet blir varmere. Det er stor sannsynlighet for at økningen vil fortsette i årene framover.

Disse trendene vil ha betydning for verdiskapning i Nord-Norge. Som en potensiell siste havn før man seiler inn i den nordlige sjørutene, er det viktig å posisjonere Norge med tilbud, med relevante tjenester og landbaserte tilbud for både skipsfart og cruisetrafikken. I tillegg til å fokusere på næringsutvikling må Norge være en pådriver for å få på plass et internasjonalt regelverk som sikrer mennesker og miljøet i nordområdene. Jeg er derfor glad for at Barentsrådet, bestående av de nordiske utenriksministerne og den russiske, i oktober vedtok en klimahandlingsplan for Barentsregionen.

Som utenriksminister Børge Brende nevnte, er det for de borgerlige partiene sentralt med en økt satsing på forskning. Dette gjelder også målrettet og kontinuerlig forskning på Arktis. Kunnskap sikrer innretning av framtidige interesser og er nødvendig for å opprettholde reguleringer og rettigheter i Arktis. Teknologit utvikling er viktig for å løse utfordringer innen fiskeri og havbruk, oljesektoren, gruveindustrien – for alle som opererer i et tøft klima og geografi.

Mange nasjoner forsker mye på arktisk miljø. Norge bør ha en ambisjon om å ligge fremst når det gjelder kunnskap om Arktis. Brorparten av kunnskapen ligger nordpå, med Tromsø som Arktis' hovedstad for forskning: Vi har Framsenteret, Norsk Polarinstitutt, Norges arktiske universitet og Fiskerihøgskolen, og i tillegg har vi sekretariatet til Arktisk råd, som vokser både i størrelse og viktighet. Mer forskning i Arktis er en nøkkel for nordnorsk utvikling. Gjennom forskningssamarbeid og studentutveksling, fel-

les kurs mellom universiteter, høyskoler og ulike næringer i nord kan vi ytterligere styrke dette området.

I regjeringsplattformen omtales en helhetlig forvaltnings- og utviklingsplan for en bærekraftig utnyttelse av naturressursene i nordområdene. Med et Arktis i utvikling har vi helt konkrete tiltak å jobbe med framover.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Olemic Thommessen (H) [11:41:44]: Jeg synes det er flott å konstatere at det er godt liv i det nordiske samarbeidet, men så er det sannelig også nødvendig og viktig! I en verden som er ved å bli mindre – gjennom globaliseringsprosessene – er det av avgjørende betydning for de nordiske land at vi kan mobilisere den konkurransekraften som er nødvendig for å møte nettopp det at det internasjonale samfunnet blir mindre. Hver for oss – hver og en – er vi små. Samlet er vi større.

Et viktig perspektiv, som er blitt trukket frem, er hvordan vi fremstår som region i verden, hvordan verden ser på oss, hvordan vi oppfattes, og den nordiske modellen – karakterisert ved de nordiske velferdsmodellene – har vært nevnt flere ganger her i dag.

Jeg vil trekke frem et perspektiv som handler om forutsetningen for den nordiske velferdsmodellen, nemlig spørsmålet om den felles nordiske oppfatning knyttet til demokrati og til menneskerettigheter. Jeg mener at dette er temaer som nettopp er karakteristiske for Norden, og som er en del av det bildet vi bør vise av oss selv ute i verden. For jeg tror det reelt sett er slik at vi har høye standarder på disse områdene. Jeg tror den norske og den nordiske befolkningen er opptatt av disse temaene, men så er det kanskje slik at dette er noe vi alle er enige om, og at det sånn sett er liten politisk konflikt i dette, iallfall internt i Norden. Og dermed er kanskje ikke den løpende oppmerksomheten så stor som den kanskje burde ha vært. I det perspektivet vil det nok overraske noen at det i forhold til FNs standarder når det gjelder menneskerettighetsarbeid, ikke står så bra til som vi kanskje trodde. I en internasjonal sammenheng er det altså bare Danmark som er en såkalt A-nasjon i forhold til FNs krav. Vi andre i Norden har en jobb å gjøre, og det vil jeg forsøke å bidra til å gjøre noe med gjennom det parlamentariske samarbeidet.

Jeg tror at vi som parlamentarikere kan bruke de kanalene vi har gjennom de internasjonale delegasjonene til å styrke nettopp denne profilen. I forbindelse med Nordisk råd hadde vi et viktig møte her mellom parlamentslederne, der nettopp dette var et tema. Partisamarbeid, samarbeid utover dette med den bredde som det parlamentariske arbeidet gir utgangspunkt for, vil her kunne være et viktig virkemiddel som vi skal ta aktivt i bruk.

Kåre Simensen (A) [11:45:03]: Representanten Sivertsen var i sitt innlegg inne på at nordområdepolitikken må ses i et internasjonalt perspektiv, og det er jeg selvfølgelig enig i, men nordområdepolitikken og aktivitetene i nord handler masse om oss mennesker som bor og lever der, og i det perspektivet skal ulike ressurs spørsmål

og forvaltningen av disse ha stor plass. Så hvis vi gjør dette riktig, handler det om at det fortsatt skal være «lys i husan» – ikke bare bokstavelig, men også i et sikkerhetspolitisk perspektiv.

Hvis vi ser på mitt eget hjemfylke, så opplever vi i dag et Finnmark der unge kommer tilbake, de får barn og har en stor tro på en framtid i vårt fylke. Det er flere årsaker til det, men det meste er forankret i kloke politiske beslutninger og en villet politikk om hvordan våre felles ressurser forvaltes til det beste for folket som bor der.

En god venn av meg har spøkefullt beskrevet den positive utviklingen i mitt hjemfylke som en reise fra den tiden der mange «søringer» oppfattet at store deler av befolkningen i Finnmark var avhengig av de tre T-ene: Trygd, Tipping og Tilskudd. Den tiden er forhåpentligvis over! Jeg bruker bevisst ordet «forhåpentligvis», for jeg frykter at den ene T-en, nemlig trygd, igjen kan bli en levevei for innbyggerne i mange fiskeriavhengige kommuner langs kysten.

Jeg vet ikke om uttrykket «forbanna» er et parlamentarisk uttrykk, men det gir i hvert fall et uttrykk for en sinnstilstand hos mange i Finnmark i disse tider. Årsaken er at store fiskerikonsern, slik som Aker-konsernet, er i ferd med å forvalte fiskeriresurser verdt milliardbeløp gjennom tilgang til verdifulle trålkonsesjoner – som om de var i konsernets evige eie. Det er det som gjør folk i Finnmark rasende. Vi vet også at alle trålkonsesjonene er heftet med omfattende leveringsforpliktelser, tilbudspunkt, bearbeidelsesplikt og aktivitetsplikt i forskjellig grad og omfang – forpliktelser som Aker-konsernet i manges øyne arrogant overser.

Gårsdagens spørretime var ikke oppløftende med tanke på å gi Aker-konsernet beskjed om at de aldri må glemme at de har tilgang til fiskeressursene på lån. Jeg vil fra denne talerstolen gjenta et budskap til regjeringen og Aker-konsernet: Ta samfunnskontrakten – gitt gjennom konsesjonsvilkår – og formålsparagrafen i leveringsforskriftene på alvor!

Det som nå skjer, viser bare at ressursforvaltningen er en svært viktig del av nordområdepolitikken – og derav en svært viktig del av det arktiske parlamentariske samarbeidet i nord.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [11:48:06]: Nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske strategiske satsingsområde og er av stor betydning for Norge, både strategisk, økonomisk og sikkerhetspolitisk. Det er vi alle enige om.

Norge er en arktisk stat; vi har norsk arktisk område med Svalbard, Jan Mayen og sonene i havet rundt. Det er store områder med uberørt natur, enorme arealer, spredt bosetting og det er store ressurser. Alt dette gjør at Arktis og nordområdene er interessante på veldig mange områder, der klimautfordringer, mennesker og verdiskaping skal forenes.

Interessen for Arktis har stadig blitt større – nasjonalt, i de arktiske landene mellom, og internasjonalt. Utviklingen i Arktis byr på utfordringer, men også på nye muligheter som følge av økt tilgjengelighet: Nye handelsveier, som

oppleses interessant for å korte ned korte ned seilingstider. Kina posisjonerer seg stort for dette. Også mange andre ser dette, men det er kanskje slik at ikke alle har en realistisk tilnærming til det.

Norge er inngangsport til den nordlige sjøruten mellom Europa og Asia som går nord for Russland. Bakteppet er som sagt alvorlig, men vi ser mulighetene som byr seg både innenfor fiske, cruiseskip, varetransport og offshoreinstallasjoner, men det er behov for klare kjøregler som ivaretar sikkerheten for mennesker og miljø i Arktis. Vi må ha på plass en polarkode i IMO så snart som mulig, som gir regler for skip og mannskap som skal operere i Arktis. Vi trenger også en bedre infrastruktur for bl.a. kommunikasjon, overvåkning av isforholdene, og søk- og redningstjenester i Arktis.

Tungoljedebatten er omstridt, men det er nødvendig å få på plass et klart regelverk også for det. Tenk dere et utslipp i sårbare områder, f.eks. rundt Svalbard i forbindelse med cruisetrafikk. Det ville være fatalt.

Transport er viktig i nordområdene for å utnytte potensialet som ligger der. Det skal utvikles en Barents transportplan etter initiativ fra Norge. Det er veldig bra. Der skal man ikke bare se nord-sør, men også øst-vest.

For Senterpartiet er det kjempeviktig at Norge setter seg i førersetet for å forene hensynene til klimautfordringer, god utvikling for lokalsamfunn og menneskene som bor i disse områdene med de økte mulighetene som finnes for verdiskaping.

Siri A. Meling (H) [11:51:01]: Klima- og miljøspørsmål er en naturlig og meget viktig del av arbeidet i Arktisk råd. Det er viktig å merke seg at arbeidsgrupper i løpet av de siste årene har lagt frem rapporter om hovedelementene i arktisk klimaendring som havforsuring, naturmangfoldet i Arktis og kortlivede klimadrivere. Klimaendringene skjer raskere i Arktis enn i resten av verden. Klimarapportene viser at temperaturøkningen i Arktis skjer dobbelt så fort der som andre steder.

I Arktis smelter havisen. Dette gjør at Arktis blir tilgjengelig for både utnyttelse av naturressurser som fisk, olje og gass, og skipstrafikk, enten det dreier seg om den nordlige sjørute eller mulighetene for økt cruisetrafikk. Vi har sett i de siste årene at cruisebåter reiser lenger nord, f.eks. rundt Svalbard og langs kysten av Grønland. Den nordlige sjørute langs den arktiske kysten av Russland er tilgjengelig større deler av året. I hovedsak betyr dette økt destinasjonstrafikk til ulike steder langs den russiske kysten, men også en stor økning av skip som frakter varer fra Europa til Asia. Dette utgjorde 71 skip i 2013.

Vi har også sett at fiskebåtene opererer mye lenger nord enn hva som har vært vanlig. Dette skjer i store deler av Arktis, og på mange måter kan vi si at aktiviteten følger iskanten.

Mulighetsbildet for verdiskaping i arktiske områder, enten det gjelder uttak av naturressurser eller nye transportårer, er avhengig av at vi klarer å finne de gode, kunnskapsbaserte og balanserte løsningene, hvor klima- og miljøhensyn ivaretas på en god måte. Dette er et arbeid som krever samarbeid og kunnskapsdeling, og der-

for er arbeidet i Arktisk råd og i det nordiske samarbeidet viktig.

Avtalen med Russland om grensen i Barentshavet, som ble undertegnet i 2010, er sannsynligvis uten sammenligning den mest betydningsfulle hendelsen de senere årene for utviklingen av norsk nordområdepolitikk. Denne avtalen åpner også i langt større grad for kartlegging av ressursene i dette området, og vi vet at sannsynligheten er stor for at det finnes petroleumforekomster i dette området.

Avtalen mellom Norge og Russland er også et symbol på at vi nå er inne i en ny tidsalder, hvor den kalde krigen er lagt bak oss. Vi ser i dag et samarbeid mellom Russland og Norge som er godt. Denne avtalen om grenselinjen er også en inspirasjon og en oppmuntring til andre land i Arktis som har uavklarte grenser.

Det er flere av oss som er bekymret for utviklingen av de demokratiske spillereglene i Russland og særlig organisasjonenes rolle. Det er viktig å ta med seg disse spørsmålene i de møter og samtaler vi har i dialog med våre russiske kolleger på alle nivåer, når vi møtes i ulike sammenhenger.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [11:54:17]: Til tross for at mange vil hevde at årsaken til at verdens oppmerksomhet er rettet mot nord og Arktis er endringer i klimaet, vil jeg påstå at det heller er de store økonomiske mulighetene som ligger i regionens enorme naturressurser – fisk, mineraler, olje og gass – som er årsaken. Det er liten tvil om at vi står overfor en ny epoke hva angår næringslivets muligheter og økte aktiviteter i nord.

Dette gjelder ikke bare for Norges interesser i nord. Også Canada, USA og Russland har mange av de samme utfordringene: store ressurser og en sårbar og utsatt natur og et sårbart miljø.

Det er liten tvil om at tilgang til energikilder og flyten av dem har vært avgjørende for global strategisk politikk gjennom de siste 40 årene. Det er heller ingen tvil om at IKT-bransjen har trengt og vil trenge mineraler i all framtid. Det samme behovet for mineraler vil alternative, fornybare energikilder ha.

Det er heller ingen tvil om at de arktiske områdene produserer store mengder sunn mat som fisk, skalldyr, krabber og mye mer. Derfor vil en av våre hovedutfordringer bli å frambringe ressursene i nord til markedene på en sikker og miljøvennlig måte – med de mulighetene det kan gi Norge, med vår strategiske geografiske plassering.

Det er derfor viktig at vi evner å løfte blikket vårt og tenker på hvordan vi fra norsk side kan samarbeide effektivt med våre naboland, Sverige, Finland og Russland, for å få på plass transportruter og logistikk som kan løse våre felles utfordringer. Vi må få på plass ulike transportveier, både til havs og til lands, som gjør oss i stand til å utvikle Nordkalotten på en langt bedre måte enn vi gjør i dag.

Vi ser at Finland diskuterer og ser for seg en ny jernbaneforbindelse til kysten i nord. Her må Norge komme på banen slik at vi sammen med finnene kan legge til rette for at en slik jernbane kan komme til norsk havn for utskipping av malm og mineraler.

Det er heller ingen tvil om at de fleste veier, både i

Norge og våre naboland, går fra nord til sør. Det er ingen tvil om at hvis vi skal kunne utnytte vårt potensial i nord, må vi også få på plass transportruter for øst–vest-aksen på en langt bedre måte enn vi har i dag.

Bengt Morten Wenstøb (H) [11:57:37]: Det nordiske samarbeidet har utviklet seg gjennom mange år og bygger på prinsippet om at det er noe vi har felles, som det er viktig å ta vare på. Dette dreier seg om språk og kultur, men også om en bestemt måte å bygge våre samfunn på, der et sosialt sikkerhetsnett er viktig for å ivareta de som faller utenfor. Noen kaller det den nordiske velferdsmodellen.

Siden flere av de nordiske landene har blitt medlem av EU, er det naturlig å stille spørsmål om hvilken rolle Nordisk råd skal spille i årene framover. Utenrikspolitikk og forsvarspolitikk har tidligere ikke vært temaer i det nordiske samarbeidet, men kan nå være viktige temaer å diskutere i framtiden.

Det er viktig å koordinere sentrale nordiske spørsmål når man er på møter i internasjonale organer som FN, NATO og EU. Samtidig må vi ha tydelige norske standpunkter i viktige politiske spørsmål som menneskerettigheter, sosialpolitikk og ungdomsarbeidsløshet.

En utfordring vi står overfor, er at vi ikke kan løsrive Norden fra Europa. Mer enn noen gang ser vi at viktige politiske spørsmål som klima er grenseløse. De er grenseløse i den forstand at de ikke bare kan løses i en nordisk kontekst.

Vi har utfordringer i Europa utover det økonomiske. Vi har en generasjon ungdom som står uten arbeid, og som mister troen på nasjonalstatens evne til å løse deres problemer. Det er alvorlig av to grunner: Dels gir det grobunn for fattigdom, men det gir også mindre tro på demokratiet – noe som er grunnlaget for velstandsutviklingen i Europa.

Det er ingen grunn til å tro at ungdomsarbeidsløshet ikke kan ramme de nordiske landene. Det er mer et spørsmål om når og hvordan vi løser disse utfordringene. På dette området kan det nordiske samarbeidet utvikle en løsning, i både en nordisk og en europeisk ramme. Vi har tradisjon for å balansere en aktiv næringsutvikling med statlige virkemidler for å nå høy sysselsetting i dårlige tider.

Det grenseløse Europa handler også om å ha tydelige sosialpolitiske mål og virkemidler. Trafficking og sosial dumping er områder der det nordiske samarbeidet kan ha en lederrolle og utvikle en politikk for Europa.

Norge og Norden har hatt en sentral rolle i den moderne menneskerettighetstenkingen. Den rollen bør vi fortsatt ha. I et stadig mer utfordrende bilde av brudd på menneskerettighetene globalt bør vi sette standarden lokalet.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [12:00:20]: Jeg har bedt om ekstra taletid fordi klima- og miljøpolitikk er et viktig område i det nordiske samarbeidet.

Det skjer store endringer i Arktis. Mye av debatten om Arktis og nordområdene handler nettopp om hvilke muligheter disse endringene gir oss. Det er ikke noe galt i å diskutere dette, men vi må samtidig huske på hva som er bak-

teppet. Klimaet på jorda endrer seg. Temperaturen stiger. Isen i Arktis smelter.

Den globale oppvarmingen har store konsekvenser i Arktis. Det er vår plikt å redusere CO₂-utslippene. Vi har et moralsk ansvar for å redusere utslippene av kortlivede klimagasser og sot. Sot legger seg på isen i Arktis og tiltrekker seg varme fra sola. Det gjør at isen smelter raskere. Reduserte utslipp av sot vil ha nesten umiddelbar effekt på ismeltingen i Arktis.

De økte CO₂-utslippene bidrar også til en forsuring av havet. Norske havområder er spesielt utsatt for havforsuring, særlig lengst i nord. Årsaken er bl.a. at kaldt vann kan ta opp mer CO₂ enn varmere vann. Dette kan gi problemer for dyr som er avhengige av kalk til å bygge skall eller skjelett. Både planktonarter, reker, hummer, sjøstjerner, kråkeboller og koraller er utsatte arter på kort sikt. Siden næringskjedene i Arktis er relativt korte, kan små endringer få større konsekvenser der enn på steder hvor det er flere arter.

Nå skal ikke jeg være festbrems. Det er klart vi skal utnytte nye muligheter som byr seg i Arktis. Men jeg vil minne om at mens vi gjør dette, må vi fremdeles arbeide for å redusere utslippene.

Arktisk råd må fortsette den positive utviklingen. Vi må sørge for at de arktiske landene samarbeider tettest mulig for å møte miljøutfordringene i Arktis. Vi må samarbeide gjennom forskning for å forstå hva som skjer med miljøet i Arktis. Og ikke minst bør vi få på plass bindende juridiske avtaler for å redusere utslippene av sot og andre kortlivede klimagasser.

Kåre Simensen (A) [12:03:16]: Mange har vært inne på det gode og ryddige samarbeidet vi har med vår nabo i øst på en rekke sektorer og samfunnsområder, så jeg skal ikke bruke så mye tid på det i mitt innlegg. Men jeg vil understreke at det politiske samarbeidet har gitt resultater som bidrar til økt samhandling mellom folk på begge sider, og kanskje er grenseboerbeviset et tiltak som nettopp har ført til det. Jeg ser også fram til resultatet av vår utenriksministers samtaler med den russiske utenriksministeren, og da med et håp om at grenseboerbeviset kanskje kan utvides enda mer. Noen snakker om at det kanskje kan innbefatte hele Finnmark fylke og Murmansk fylke.

At folk på begge sider av grensen vil samhandle, hersker det ikke noen tvil om. Det er også årsaken til at jeg tar ordet nå i etterkant, nettopp for å legge bedre til rette for det. Jeg har lyst til å være konkret og si noe om grensestasjonen på Storskog. Man kan gjerne si at det er ting som burde ha vært gjort, som ikke har blitt gjort, men vi vet i hvert fall at antall grensepasseringer i 2013 vil passere vel 300 000. Det er positivt, men det kan også være særdeles frustrerende, fordi det tar så veldig lang tid å passere grensen. Her har Norge fortsatt en jobb å gjøre, og det er også verdt å merke seg at Russland for en tid siden annonserte at de ville investere 25 mill. euro i en ny grensestasjon ved Boris Gleb finansiert med EU-penger gjennom Kolarctic-programmet. Jeg har en beskjed til vår utenriksminister: Planene finnes for en utvidelse, men pengene mangler.

Helt til slutt: Til tross for at vi alle kan gjøre mye mer for å tilrettelegge for en ytterligere utvikling i nord, kan

kanskje ordene til ordføreren i Nikel gi et bilde på at det er svært mye som fungerer, og at f.eks. grenseboerbevisene har bidratt til å knytte folk sammen. På vegne av sin hjemby, Nikel, har ordføreren uttalt at de ønsker å gjøre Nikel til den mest norske byen i Russland, på samme måte som Kirkenes er den mest russiske byen i Norge. Når slike uttalelser faller, er det et bevis på at vi har oppnådd mye i vår nordområdepolitikk og dermed lagt et godt grunnlag for den parlamentariske forankringen i Arktisk råd. Man får til det man vil, men noe vil bare ta lengre tid.

Sylvi Graham (H) [12:06:09]: Jeg tror ikke jeg skal provosere salen. Jeg ønsker bare å takke for en bred og god debatt om saksområdet i disse to nordiske sakene som jeg har hatt ansvaret for. Det har i debatten kommet opp mange viktige enkeltdele av vårt nordiske samarbeid, og det har vært løftet fram ting som er viktige for denne sal og for de andre nordiske landene i den stadig mer globaliserte verden som vi alle er en del av.

Vi er små kulturer, og vi kan på mange måter styrke dem i fellesskap her i Norden. Et godt og lite eksempel er nettopp samarbeidet om små håndverksfag, f.eks. båtbyggerprosjektet. Andre samarbeidsområder innenfor kulturfeltet er nettopp litteratur, media og språk. Jeg har et spesielt forhold til språk fordi jeg har min egen personlige erindring fra den gang jeg var realskolestudent. Da skulle jeg lære å skrive nynorsk, men alt var fullt av røde streker fra læreren fordi det jeg egentlig drev med, var å snakke svensk. Det var det vi i Fredrikstad kunne best den gangen.

Men Norden er viktig for oss, og det er mange gode virkemidler nettopp innen kulturområdet. Sakene har vært retrospektive i salen her i dag, men vi har fått opp spennende, nye samarbeidsprosjekter, f.eks. for innovasjons- og næringspolitikken for perioden 2014–2017. Representanten Olemic Thommessen sa fra denne talerstol tidligere i dag at vi er sterke sammen. Da fikk jeg et bilde i mitt hode av de tre musketerer som en mulig overskrift for et fortsatt nordisk samarbeid: én for alle, alle for én.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1, 2 og 3.

Sak nr. 4 [12:08:03]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av internasjonal konvensjon mot kjernefysisk terrorisme av 13. april 2005 (Innst. 105 S (2013–2014), jf. Prop. 179 S (2012–2013))

Svein Roald Hansen (A) [12:08:31] (ordfører for saken): Arbeidet mot internasjonal terrorisme har stått på dagsordenen i FN i flere tiår. Det er i regi av FN utviklet 13 internasjonale konvensjoner som rammer ulike former for terrorhandlinger. Norge er part i de tolv første, og nå skal vi ratifisere også den trettende.

Den internasjonale konvensjonen mot kjernefysisk terrorisme ble vedtatt i FN allerede i april 2005 og åpnet for undertegnelse samme høst. Norge var blant de første til å

undertegne – den 16. september. Den er nå undertegnet av 115 stater og 86 parter.

Formålet med konvensjonen er bl.a. å hindre at terroristgrupper får tilgang til kjernefysiske våpen og materiale samt å styrke det eksisterende rettslige rammeverket mot terrorisme. Konvensjonen pålegger partene å gjøre det straffbart å inneha og/eller bruke radioaktivt materiale, kjernefysisk materiale eller kjernefysiske innretninger med sikte på å utføre ulike typer terrorhandlinger gjennom et samarbeid mellom politi og rettsvesen for å forhindre, etterforske og straffeforfølge slik kriminalitet. Konvensjonen pålegger også landene å sikre kjernefysisk materiale i samsvar med standarder som er fastsatt av Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA.

Da vi undertegnet konvensjonen, ble det lagt til grunn at norsk straffelovgivning allerede rammet de fleste forhold som konvensjonen krever kriminalisert, men at gjennomføringen av konvensjonen ville kreve visse endringer i straffeloven. Forslag til disse nødvendige endringene for norsk ratifikasjon ble fremmet i Ot. prp. nr. 8 for 2007–2008, Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv.

Problemet har imidlertid vært at straffeloven av 2005 ennå ikke er satt i verk. For å legge til rette for norsk ratifikasjon av konvensjonen ble straffeloven av 1902 endret i juni 2012, samtidig som det ble gjennomført enkelte mindre justeringer i straffeloven av 2005.

Disse lovendringene sikrer at Norge kan gjennomføre konvensjonen om kjernefysisk terrorisme fullt ut og vil altså ikke kreve lovendring eller andre tiltak utover det som allerede er satt i verk.

En enstemmig komité ser konvensjonen som et nytt, solid instrument i nasjonal og internasjonal bekjempelse av kjernefysisk terrorisme, og anbefaler at den ratifiseres. Norge vil derved ha ratifisert alle de 13 FN-konvensjonene som rammer ulike former for terrorhandlinger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:10:56]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om våpenhandel av 2. april 2013 (Innst. 104 S (2013–2014), jf. Prop. 186 S (2012–2013))

Marit Nybakk (A) [12:11:27] (ordfører for saken): Norge har ved viktige korsveier vært en pådriver og aktør når det gjelder ikke-spredning og nedrustning, både globalt, innenfor FN-systemet og internt i NATO-alliansen. Norge var en aktiv part da Ottawa-avtalen om landminer ble gjeldende folkerett i 1999. Og i 2008 ble avtalen om forbud mot klasevåpen signert. Her var norske myndigheter og frivillige organisasjoner både initiativtagere og pådrivere i prosessen.

Når Stortinget i dag samtykker til ratifikasjon av avtalen om våpenhandel av 2. april 2013, den såkalte Arms Trade Treaty, er det enda en viktig milepæl. Det har i

mange år vært en økende erkjennelse av at det er behov for en global avtale som regulerer handel med konvensjonelle våpen.

Vi snakker ofte om kjemiske våpen, om biologiske våpen, og kanskje først og fremst om atomvåpen som masseødeleggelsesvåpen. Men de våpnene som årlig dreper tusenvis av mennesker, er håndvåpen – det er konvensjonelle våpen. Bare ta borgerkrigene i Sierra Leone og Liberia eller massakren i Srebrenica som eksempel. Det er konvensjonelle våpen som har ført til blodbad og massedød.

Det dreier seg om konvensjonelle våpen og ammunisjon, særlig håndvåpen og lette våpen. Ulovlig omsetning og slurvete eller ukontrollert salg av slike våpen er en viktig årsak til store menneskelige lidelser over hele kloden, står det i dokumentet fra Utenriksdepartementet til Stortinget.

Arms Trade Treaty er et viktig virkemiddel i arbeidet for en mer ansvarlig handel med våpen og et bidrag i arbeidet for å få redusert ulovlig omsetning av slike våpen. En enstemmig komité understreker at avtalen er en viktig del av grunnlaget for det globale arbeidet med å få redusert væpnet vold og menneskelige lidelser. Avtalens anvendelsesområde omfatter som minimum de syv våpenkategoriene i FNs register over konvensjonelle våpen.

Vedtaket om avtalen i FNs generalforsamling representerte slutten på en lang prosess som formelt sett begynte med resolusjon 64/48 i 2009. Resolusjonen ga mandatet til forhandlinger med sikte på inngåelse av en juridisk bindende avtale om handel med konvensjonelle våpen. De påfølgende årene var det flere forberedende møter i FN for en fireukers FN-konferanse om avtalen 2.–28. juli 2012. Her kom man imidlertid ikke i mål. Men 2. april året etter, etter mange mellomspill, ble avtalen – Arms Trade Treaty – vedtatt.

Norge har under forhandlingene arbeidet for en sterk avtale med humanitær innretning. Og avtalen er en sterk avtale med humanitær innretning – selv om den kunne vært mer omfattende.

Norge argumenterte under forhandlingene for at avtalen burde omfatte alle konvensjonelle våpen og ammunisjon – og deler og komponenter. Resultatet ble altså at avtalens anvendelsesområde som minimum omfatter de syv våpenkategoriene i FNs eget register over konvensjonelle våpen – i tillegg til håndvåpen og lette våpen. Avtalen vil forhåpentligvis bidra til mer samarbeid, åpenhet og ansvarlighet hos partene når det gjelder handel med våpen og andre strategiske og forsvarsrelaterte varer.

Til slutt: Komiteen har merket seg at avtalen ikke medfører lovendringer – dette fordi avtalens bestemmelser om eksportkontroll kan gjennomføres med hjemmel i lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi, m.v. Men Utenriksdepartementet varsler at det vil gå gjennom det samlede regelverket på området for å se på en mulig harmonisering av våpenavtalen og ulike deler av regelverket. Jeg viser her til utenrikskomiteens behandling av den årlige stortingsmeldingen om eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid, som kommer opp i Stortinget senere denne våren. Her understrekes det at norsk eksportkontroll og den praksis vi har på det om-

rådet, ivaretar avtalens forbuds- og vurderingskriterier som nedfelt i bl.a. artiklene 6 og 7.

Hermed anbefaler jeg den enstemmige innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:16:13]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til utenriksministeren:

«I regjeringsplattformen loves det at regjeringen Solberg skal innta en global lederrolle innen arbeidet med utdanning for alle. Undertegnede deler denne ambisjonen på Norges vegne, og mener dette vil være et viktig bidrag for å sikre alle barn rett til skolegang. Riktignok har det skjedd stor framgang siden Education for All-målene og tusenårsmålene om utdanning ble satt, men fremdeles er 57 millioner barn uten tilgang på skole, og nesten 200 millioner barn faller ut eller har ikke tilegnet seg grunnleggende lese- og regneferdigheter før de begynner i 4. klasse. Disse barna har det vanskeligste utgangspunktet av alle. De lever i områder preget av konflikt og krig eller er berørt av naturkatastrofer. De har nedsatt funksjonsevne eller tilhører en språklig minoritet. De er de fattigste og mest marginaliserte.

Hvilken strategi har utenriksministeren for å utøve en global lederrolle i å fremme utdanning for alle?»

Trine Skei Grande (V) [12:17:18]: I denne salen – i Norges parlament, i Stortinget – har man de siste 200 årene tatt ganske mange modige grep for utdanning. Om noen dager er det 130 år siden Venstre ble stiftet. Da var det å bygge opp en skole og utdanning for alle norske barn en av de viktigste jobbene man startet med. Norge har gått fra å være et enormt fattig land, hvor man ikke hadde helt forståelse for hvorfor alle barn nødvendigvis skulle lære seg å skrive og regne, til å bli den kunnskapsnasjonen vi er i dag. Jeg syns vi av og til skal snu oss, se tilbake og huske at da man først begynte med den felles offentlige grunnskolen, som Venstre var med på å grunnlegge i Norge, var det liten forståelse hos mange voksne for hvorfor barn absolutt skulle lære seg å skrive og regne – de som aldri skulle holde i et ark i løpet av sin yrkeskarriere, og hvis familier ble fattigere fordi barna gikk på skole og ikke kunne jobbe.

Likevel ble det gjort modige valg i denne salen. Likevel valgte man å prioritere kunnskap. Nå snakker vi om at kunnskapen vår er vår viktigste nasjonale formue. Dette er veldig viktige satsingsområder for å bringe land ut av fattigdom. Kunnskap og utdanning er sjølve nøkkelen til en god, fungerende økonomi, til næringsutvikling i de enkelte landene, som gjør at man kan skape velferd for framtida. Kunnskap er kjempeviktig for helsa til hver enkelt.

I fjor feiret vi stemmerettsjubileet. Mange av de kvinnene som kjempet fram kvinnelig stemmerett i Norge, hadde også helsepolitikk og kunnskap om folkehelse som sine viktigste temaer i det politiske engasjementet. Det er viktig for miljø og klima at borgerne har kunnskap om hvilke virkninger naturen har på oss, og hvilke virkninger

vi kan ha på naturen. Det er viktig for utviklinga av demokratiet at borgerne har både kunnskap om styresett og mulighet til å påvirke. Det er viktig for likestilling at alle jenter og alle gutter får lik rett til utdanning. Derfor bør utdanning være hjørnesteinen i enhver utviklingspolitikk.

Siden tusenårsskiftet har antallet barn uten skolegang blitt halvert. Det har blitt mer likhet mellom antall jenter og gutter som får utdanning. Men den fine økningen har nå stoppet. Grunnen til at vi har kommet så langt, er at det har vært en målrettet koordinering fra nasjonale myndigheter for å klare å få til dette løftet. Skal vi komme i mål, kreves det at man tør å satse videre. Fremdeles er det 57 millioner barn som ikke går på skole, og mange som får skolegang, får skolegang av dårlig kvalitet. 60 millioner barn dropper ut av skolen før fjerde klasse – det setter begrepet drop-outs i et litt annet perspektiv. 130 millioner barn begynner i fjerde klasse uten å beherske grunnleggende leseferdigheter. Det er det også noen som gjør i norsk skole. Det viktigste for å bekjempe det, er å ha gode lærere i absolutt alle land. Da må man bygge en moderne lærerutdanning, man må utvikle læreplaner, og man må bygge kapasitet innenfor de enkelte utdanningsfeltene. Jeg tror at vi trenger ca. 1,7 millioner flere lærere i verden for å klare å gjøre den store oppgaven vi har foran oss.

Norge har stor troverdighet ved at vi har hatt sterk satsing på barnerettigheter over lang tid. Vi har hatt en gratis og universell offentlig skole helt fra Venstre grunnla den for 130 år siden. Vi har vært pådrivere for barns rettigheter globalt over tiår. Det er faktisk sånn at beskyttelse, omsorg og rett til medbestemmelse er en like viktig del av skolegangen som sjølve det å kunne lese og skrive. I dag ser vi mange steder rundt omkring i verden at fysisk avstraffelse og ydmykelse er en del av skolehverdagen for veldig mange skolebarn. Det går ut over livskvaliteten deres.

Frykt og skam gjør heller ikke at vi får til god læring. Formidling av verdier og menneskesyn som vi må stå opp for, er det viktig å bidra med inn i utdanninga. Unger skal lære å ha respekt for andre i skolen, og da må skolen også respektere dem. Hvordan kan vi forvente at det blir utviklet demokratiske verdier i en skole hvis man alltid blir utsatt for den sterkeste rett? Og hvordan skal vi få til likestilling i verden hvis vi har en skole som behandler jenter og gutter ulikt? Det å myndiggjøre den enkelte borger, også når den borgeren er en liten jente eller en liten gutt, er det beste for å løfte alle.

Alle jenter må få lov til å begynne på skole. Nå har vi hatt en oppvåkning i verdenspolitikken, mye på grunn av det som Malala har gjort, det hun har stått for, og det hun ble utsatt for – skutt av Taliban på vei til skolen. Hun var ikke noe tilfeldig offer. Dessverre er det mange eksempler. Det er farlig å være jente og gå på skole mange steder i verden. Det er krefter som er ute etter å skape frykt hos kvinner, for at de ikke skal tilegne seg kunnskap – av redsel for at kunnskapsrike kvinner skal ta makt i samfunnet.

Regjeringa har sagt at den vil arbeide for jenters rett til utdanning. Mange steder er det da også viktig å satse på kvinnelige lærere – som rollemodeller, men også for sikkerheten til den enkelte elev. Det er altfor mange jenter i skoler rundt omkring i verden som er utsatt for seksuell tra-

kassering og seksuell oppmerksomhet fra mannlige lærere. Jenter er også de mest sårbare i kriser og konflikter. Skoler skal være beskyttelses- og opplevelsesarenaer, særlig for dem som er mest utsatt for trusler, og det er ofte jenter.

Det får andre interessante følger også når jenter får skolegang. Ifølge UNICEF har jenter som har ungdomsskole, opptil seks ganger mindre risiko for å bli barnebrud, enn de som ikke har det. De føder barn senere. Hvert ekstra år på skolen reduserer risikoen for spedbarnsdødelighet med mellom 5 og 10 pst. Et barn som har en lesekyndig mor, har 50 pst. større sjanse til å leve mer enn fem år. I Afrika sør for Sahara kunne 1,8 millioner barns liv vært reddet om bare mødrene hadde fullført ungdomsskolen. Derfor bør norsk bistand prioritere grunnskole framover. Altfor mange land prioriterer å donere til høyere utdanning, og det går på bekostning av barns skolegang. Det er viktig å bygge opp det grunnlaget i et samfunn som er med på å løfte alle, skal man klare å få til utvikling i samfunnet – akkurat som vi valgte å gjøre i Norge for 130 år siden.

Når jeg stiller denne interpellasjonen i dag, er det ikke for å overbevise statsråden – jeg tror egentlig han er overbevist – men jeg etterspør en strategi for lederskap for å nå dette målet. Hvem er det vi skal alliere oss med, og hvilke arenaer skal vi oppsøke for å skape en god arbeidsdeling mellom oss? Og så skaper det to dilemmaer. For det første: Det er ikke nødvendigvis de landene som scorer best på styresett og demokrati, som er de landene som trenger mest hjelp for å få til skolegang. Når vi skal velge ut land å jobbe med, er det ofte de sårbare statene, statene i konflikt – som ikke er de populære mottakerlandene – som er de som faktisk trenger mest hjelp til dette. Den andre utfordringa jeg vil gi statsråden, er at OECD har sagt til oss at vi må ha mer resultatfinansiering i bistanden. Når det gjelder denne gruppa, er det ofte de fattige, de marginaliserte, de med et annet morsmål, de med en funksjonshemming, de med et lavt læringsutbytte som blir prioritert ned, enda det er dem det er viktig å prioritere opp. Hvordan kan vi sikre oss at disse barna ikke skyves ut av skolen av frykt for at de vil bidra til lavere finansiering, hvis målet bare er resultater av skolegangen deres?

For å oppsummere har jeg to hovedspørsmål til statsråden: Hvordan skal vi ta en lederrolle på et så viktig område? Og hvordan skal vi passe på at de målene vi setter oss, ikke kolliderer med de andre målene vi har i bistandspolitikken?

Utenriksminister Børge Brende [12:27:41]: Først vil jeg takke representanten Skei Grande for å ha reist debatt om et så viktig tema i Stortinget. Jeg håper også at Stortinget fremover kan være et sted hvor regjeringen kan komme med saker, og at man i fellesskap kan utforme en offensiv norsk strategi for å kunne påvirke de ambisjonene som man trenger globalt fremover på utdanningsområdet.

Representanten avsluttet med to ganske klare spørsmål. Angående hvordan Norge skal kunne ta et lederskap innen utdanningsområdet, er det korte svaret på det at vi da først må være et foregangsland selv når det gjelder å satse på utdanning og kompetanse. Basert på de erfaringene og det

lederskapet tror jeg også vi blir lyttet mer til globalt. Vi har innen helseområdet tatt et sånt globalt lederskap, og Norges stemme blir lyttet til, ikke bare på grunn av at vi tar ordet i internasjonale fora når det gjelder helse, vaksinasjoner o.l., men fordi vi også følger aktivt opp om dette i vår egen utviklingspolitikk.

Det er også helt riktig at det har vært fremgang innen utdanning globalt, selv i noen av verdens fattigste land. På bare ti år er antall barn utenfor skolen halvert i Sør- og Vest-Asia. I Afrika går mer enn 50 millioner flere barn på skolen. Utviklingslandene bruker mer av sine egne budsjetter på utdanning og gjør seg gradvis mer uavhengige av bistand.

Jeg deler også fullt ut Skei Grandes bekymring for om verden oppnår FNs tusenårsmål for utdanning, selv med de positive utviklingstrekkene som jeg henviser til: Med dagens utvikling vil 72 millioner barn være uten skolegang i 2015. Nesten halvparten av disse barna bor i – som representanten Skei Grande også nevnte – land rammet av konflikt eller katastrofer. Jenter er i flertall. Mange tilhører etniske eller religiøse minoriteter eller er flyktninger, og hele 40 pst. har nedsatt funksjonsevne. Derfor må også de tiltakene som vi går for innenfor utdanning, være veldig målrettede.

La meg nevne situasjonen i Syria. For tre år siden var Syria et mellominntektsland. I dag er bruttonasjonalproduktet halvert. Tilgangen til utdanning for barn og unge i Syria er veldig liten og under stort press. Det er selvsagt vanskelig å kunne hjelpe disse barna og ungdommene, men her skal Norge være på plass. Norge kom, relativt sett, med et av de aller største humanitære bidragene til Syria under den store giverlandskonferansen i Kuwait i går. Utdanning og skolegang både for flyktninger og for internt fordrevne skal være et viktig element i det.

Når barn ikke får utdanning, krenkes en viktig menneskerettighet. Men i tillegg er det slik at mange av barna som går på skole, ikke tilegner seg grunnleggende ferdigheter. Slik kan det heller ikke fortsette.

Jeg er enig i det representanten Skei Grande sa i en interpellasjonsdebatt om utdanningsbistand her i salen for et snaut år siden – en satsing på utdanning er også en del av en demokratiseringsprosess. Det var Skei Grande inne på også i dag. Dette er en viktig politisk dimensjon ved vårt arbeid, både innen utdanning og i all annen bistand.

Det trengs et krafttak for utdanning, som også vil gi fremgang mot øvrige utviklingsmål. FN har regnet ut at fattigdomsraten i lavinntektsland ville vært redusert med 12 pst. dersom alle barn hadde kunnet lese. Jeg er enig i at Norge bør kunne aksle en ledertrøye når det kommer til utdanning. Som jeg sa, er det en forutsetning at vi også feier for egen dør og leder an i dette arbeidet.

I rene tall har vi litt å gå på. I 2005 utgjorde utdanningsbistanden 9,2 pst. – nærmere 10 pst. – av bistanden. I 2012 hadde denne andelen sunket til under 6 pst. Dette må vi gjøre noe med. Jeg er glad for at Stortinget startet dette arbeidet i forbindelse med inneværende års statsbudsjett. For 2014 har vi satt av 1,8 mrd. kr til utdanning, mot 1,6 mrd. kr i 2013. Dette er en økning på 15 pst. for inneværende år. Vi vil fortsette å prioritere dette området høyt i

de kommende årene, i tråd med regjeringsplattformen og i tråd med den samarbeidserklæring som er inngått mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene.

Regjeringen har, som sagt, startet dette viktige arbeidet. Vi vil nå gå konkret til verks for å se på: Hvilke er de beste eksemplene på den type utdanningssatsing globalt? Jeg vil trekke frem noen områder som er ganske åpenbare allerede.

Det gjelder tilgang til utdanning, også for dem som nå står utenfor – de marginaliserte og ekskluderte, barn med funksjonsnedsettelse og de som er rammet av humanitære kriser. Fanger vi opp dem, fanger vi opp alle. Fokus på utdanning er spesielt viktig for barn som er rammet av krig, konflikt eller naturkatastrofer.

Jenters utdanning – det var interpellanten også inne på – er og blir vår mest lønnsomme investering. Den øker jenters og kvinners mulighet til å delta i arbeidslivet og i samfunnsutviklingen. Utdanning gjør også at flere kvinner og barn overlever fødsel, får bedre helse og kan bidra til vekst.

Så må vi passe på at skolegangen bidrar til reell læring. For å oppnå dette må vi øke antallet motiverte og kvalifiserte lærere. 250 millioner barn i verden kan verken lese eller skrive når de begynner i 4. klasse. Det er uakseptabelt.

Samtidig må vi være innovative. Ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi kan bidra til resultater når det gjelder både kvaliteten på og tilgangen til utdanning. Mobiltelefoni og Internett revolusjonerer allerede i dag både næringsliv og privatliv i mange utviklingsland. Med de muligheter man nå har for tilgang til de aller beste undervisningskreftene gjennom digital utdanning, står vi overfor en revolusjon. Her må Norge være nytenkende når det gjelder å sørge for den type tilgang.

Over 70 millioner ungdommer går ikke på skole og trenger utdanningstilbud, fra grunnleggende lese- og skriveopplæring til praktisk arbeidslivstrening, videregående skole og akademisk utdanning. Yrkesopplæring står også sentralt.

Med grunnlag i vår egen bistand skal regjeringen trappe opp sitt internasjonale engasjement for utdanning, slik vi har lovet i regjeringserklæringen. I ettermiddag skal jeg snakke med Gordon Brown, som er generalsekretærens spesialrepresentant for utdanning. Til Gordon Brown har jeg sagt at vi er villig til å støtte både hans og generalsekretærens arbeid, men vi er også villig til å aksle en ledertrøye når det gjelder utdanning fremover.

Vi må sette all energi inn på å komme så langt som mulig mot tusenårs mål 2, om utdanning for alle. Statsministeren er personlig involvert som leder av FN's pådriverpanel for tusenårs målene. Samtidig skal vi tenke klokt frem mot de nye utviklingsmålene. Her ligger det en veldig viktig oppgave. Under FN's hovedforsamling høsten 2015 skal man vedta de nye utviklingsmålene. Der mener jeg at Norge skal være en aktiv pådriver for at vi skal ha ambisiøse og målbare ambisjoner innenfor utdanningsområdet. FN's høynivåpanel har allerede satt utdanning høyt på prioriteringslisten, men, som sagt, vi må sørge for at utdanning beholder den plassen den fortjener i arbeidet med bærekraftig utvikling.

Vi skal øke vårt engasjement og samarbeid med Det globale partnerskapet for utdanning.

Vi skal også lede an i arbeidet med beskyttelse av utdanning i konfliktområder.

Dersom bistanden skal gi gode resultater, må utviklingslandene fortsette å styrke sine egne utdanningssystemer – skolebygg, læreplaner, lærebøker, metoder og statistikk. Norge skal være en viktig partner i dette arbeidet.

Lise Christoffersen hadde her overtatt presidentplassen.

Trine Skei Grande (V) [12:38:06]: Jeg vil takke utenriksministeren for et gromt svar – jeg tror han har et oppriktig engasjement. Jeg er glad for at budsjettet går i riktig retning.

Jeg hadde også tenkt å følge opp spesielt når det gjaldt Syria. Så jeg er glad for det som utenriksministeren sa om dette også. Sjøl om nøden er forferdelig og forholdene for veldig mange av disse flyktingene er noe som vi alle tenker mye på, tror jeg, er det viktig at vi ikke får tapte generasjoner av barn under sånne konflikter, der vi ser at de får verken skolegang eller vaksiner, noe som gjør at det blir vanskelig for landet å reise seg igjen den dagen det må gjøre det – for den dagen vil komme.

Jeg har lyst til å stresse de to punktene jeg hadde til slutt – som jeg tipper at utenriksministeren ikke hadde forberedt seg på, men som han skal få anledning til å si noe om nå – om de andre målene vi har i bistandspolitikken. De gruppene som virkelig er utenfor når det gjelder utdanning, er fra land som det ikke er lett å støtte på grunn av korrupsjon, dårlig styresett og mange av de andre tingene, som gjør at vi kanskje trekker oss ut og bort.

Spørsmålet mitt – punkt 1 – til utenriksministeren er: Hva skal vi gjøre for å nå de barna som har fått tildelt politiske ledere det ikke er lett å samarbeide med om bistandsprosjekter? Det andre er: Når OECD sier at vi skal ha klare resultatmål, fører det til at en veldig målstyring av bistanden gjør at de ungene som kanskje ikke lærer så lett, eller er marginalisert, som f.eks. funksjonshemmede barn, blir dyttet ut av disse strukturene fordi man ikke kan måle resultatene like effektivt og godt, krone for krone, som man kan for andre barn?

Det er heller ikke alltid så lett å måle utdanningas virkning, sjøl om alle er enige om at den er sterk for et lands utvikling. Så jeg lurer på om statsråden kan si noe om OECD-målene om resultater og når målene kommer i konflikt med andre mål vi har satt oss innenfor bistand.

Utenriksminister Børge Brende [12:40:48]: Jeg vil først bare slå fast at når det gjelder Syria, vil det å nå barn og unge være veldig sentralt fremover. Jeg er enig med representanten, som sier at i den situasjonen som nå har oppstått, som er en av de verste humanitære situasjonene etter andre verdenskrig, kanskje den verste i dette århundret så langt, er barn og unge noen av dem som blir rammet aller hardest. Mange av dem er også veldig traumatisert. Det brukes alle mulige ikke-akseptable teknikker, bl.a. ut-sulting, at barn ikke får tilgang på skole og utdanning, og

dette skaper også enorme psykososiale utfordringer. Hvis man greier å gi et skoletilbud, kanskje bare en time eller to–tre om dagen, kan det være det som bidrar til at disse barna faktisk kan komme ut av den forferdelige prosessen uten å få sår som det ikke er mulig å lege. Derfor legger vi stor vekt på dette med det psykososiale, lek, læring og oppfølging av de barna som nå befinner seg både i flyktningeleirer, utenfor Syria, og der vi har mulighet til å nå frem.

Det er ikke mulig å oppnå de målene som er satt knyttet til utdanning, uten at man også hjelper barn i såkalte sårbare stater og i krigs- og konfliktområder. En viktig årsak til at man ikke når tusenårsmålene fullt ut, er at det er en del områder i verden det er vanskelig å få tilgang til. Jeg mener at det derfor bør være en målrettet innsats også fra Norge innenfor disse områdene der vi faktisk driver ganske mye bistand, ta f.eks. Afghanistan, hvor vi har satt av over 700 mill. kr inneværende år – ta Somalia, hvor Norge også er inne, ta Sør-Sudan, som nå dessverre står overfor borgerkrigsliknende tilstander. Også i disse områdene er det avgjørende at man forsøker å skape et tilbud for barna. Det vil være et viktig element i den satsingen som regjeringen legger opp til. Men det er ikke ukomplisert, selvsagt, og det krever flere ressurser.

Tilbake til det representanten tar opp om å måle: I mitt innlegg understreket jeg at i det å nå frem til funksjonshemmede, det å nå frem til barn i krigs- og konfliktområder, har Norge en mulighet til å aksle en ledertrøye. Vi skal iallfall selvsagt sørge for at hvis man gjør det, skal ikke den måten å måle dette på være slik at man ikke skal kunne satse på disse. Da må det være andre målingsparametere for det.

Marit Nybakk (A) [12:44:14]: Jeg vil først gi ros til Trine Skei Grande for å ha tatt opp dette temaet, som er særdeles viktig i et utviklingsperspektiv. Det er også viktig, synes jeg, at regjeringen signaliserer at de vil ta en global lederrolle for å nå målet om utdanning for alle. Det er også en videreføring av tidligere regjeringers arbeid. I Soria Moria II-erklæringen står det f.eks. at den rød-grønne regjeringen vil «lede an i det internasjonale arbeidet for å innfri alle barns rett til utdanning».

I utenrikskomiteens innstilling til St.meld. 13 for 2008–2009 var det et svært bredt flertall som gikk inn for å prioritere utdanning, og at norsk bistand til utdanning bl.a. skulle vektlegge grunnutdanning, prioritere jenter, fokusere på utdanning i sårbare stater – «fragile states», som vi akkurat hørte utenriksministeren understreke – og i krigs- og konfliktområder i større grad kanaliseres gjennom multilaterale kanaler når Norge ikke har særskilt kompetanse, altså FN-systemet. I mars 2012 besluttet regjeringen at Norge skal lede an for å innfri barns rett til utdanning ved å øke tilgangen til grunnutdanning nettopp i konflikt- og katastrofeområder.

Jeg setter veldig stor pris på at utenriksministeren nå vil ta en global, politisk lederrolle på feltet. På verdensbasis går i dag ni av ti barn i barneskole, men hvem er da de siste ti prosentene? De utgjør hele 57 millioner barn, ca. halvparten av dem er barn i krise- og konfliktområder. En tredje-

del er barn med nedsatt funksjonsevne, ifølge UNESCO og UNICEF. Det er også en gruppe vi skal tenke på. Jeg vil vise til en interpellasjon som tidligere representant Laila Gustavsen hadde i forrige periode om akkurat det.

Dessuten: 25 pst. av barn som går på skole, forlater skolen før 4. klasse. Det utgjør 34 millioner barn. Dette kan bli mye tall, men det er store og viktige tall. Flertallet av disse er jenter. Her mener jeg vi må ha en helhetlig tilnærming i vår utviklingspolitikk, rett og slett fordi faktorer og forhold utenfor skolen bidrar sterkt til hvorvidt jenter får utdanning. Foreldre tar mange steder jenter ut av skolen for at de skal jobbe hjemme, og vi har sikkert alle sett tv-reportasjer om 11–12 år gamle jenter som bruker dagen til å passe på små søsken, hente ved til matlaging og jobbe i huset. Dette skjer mens mamma er på jobb for å tjene penger. Så har vi – som interpellanten sa – land der det er direkte farlig for jenter å gå på skole. Afghanistan er ett av disse landene.

Det globale fondet for utdanning samarbeider med UNICEF om å bistå lokale myndigheter med å utdanne lærere. Lærere er vesentlig for å sikre kvalitet i utdanningen, og kvinnelige lærere er viktige som forbilder for jentene, også fordi de forstår kjønnsensitive problemstillinger. Blant faktorer i skolehverdagen som fører til at jenter faller ut, er sanitære forhold, mangel på bind og separate toaletter. Derfor utvikles det nå såkalte barnevennlige skoler, der det bl.a. er separate toaletter for jenter og gutter, og det jobbes særskilt med kjønnsproblematikken. Blant annet kan barna ta med seg rent vann hjem, noe som er viktig fordi jentene ofte må hente vann til familien.

Det er ellers et tankekors at det fortsatt er slik at halvparten av de barna som ikke går på skole, lever i Afrika sør for Sahara, og at fattigdom, kjønn og bosted avgjør om barn får utdanning. Det betyr at vi må se på grunnutdanning i et bredere utviklingsperspektiv.

På NHOs årskonferanse fikk vi vite hvor viktig det er at barn får tidlig tilgang på kunnskap. Kampen mot fattigdom, kampen for mødrehelse – alt dette spiller inn når vi skal løfte kunnskapsnivået globalt. Det passer bra at Norge vil ta en lederrolle her. Vi har allerede en lederrolle i helse når det gjelder mødrehelse og kamp mot barnedødelighet. Det henger sammen, og for å understreke det, som interpellanten: Hvert år på skole minsker småbarnsdødeligheten fordi det tar lengre tid før jentene blir gravide.

Sylvi Graham (H) [12:49:43]: Det er, slik jeg oppfatter det, en positiv utålmodighet i det som interpellanten legger for dagen i sin interpellasjon i dag, og jeg deler den.

Dette er en viktig debatt, et viktig fokus, en viktig oppgave – en ledertrøye og en lederrolle som ikke minst vår utenriksminister og statsminister heldigvis står fast på at de vil aksle. Stortinget viser gjennom denne interpellasjonen sitt engasjement og sin støtte, ja utålmodighet i denne saken.

Målet er en verden med muligheter for alle. Å styrke retten til utdanning gir konkrete resultater for hele samfunnet – en verden med muligheter for alle. Utdanning er en nøkkel for å nå andre viktige mål: helse, likestilling, leve-

alder, dessuten menneskerettigheter, demokrati og fattigdomsbekjempelse.

Når unger får utdanning, blir de etter hvert i stand til å bidra til å bygge sine egne lokale kunnskapssamfunn, hvor de kan bidra til å utfordre autoritære styresett, jobbe for menneskerettigheter og demokrati.

Tusenårsmålenes periode løper ut i 2015. Vi har en stor oppgave når vi diskuterer agendaen for det som skal skje etter dette, ikke minst innenfor utdanningsfeltet. Den debatten vil Stortinget gjerne delta i.

Andelen av vår bistand som går til utdanning, falt dessverre under de rød-grønne. Derfor er det nødvendig og gledelig at denne regjeringen setter dette så høyt på dagsordenen. Det var et feilgrep som ble gjort i budsjettet for 2007, da regjeringen Stoltenberg tok utdanning ut av listen over prioriterte områder i utviklingspolitikken, eller som Erik Solheim sa i en interpellasjon i februar 2008:

«Utdanning er ikke utelatt fra Regjeringens utviklingsstrategi, men vi har valgt ut noen få områder hvor vi har trappet opp de økonomiske beløpene.»

Med andre ord – ikke utdanning.

Det synes at den nåværende regjeringen har som mål at Norge skal ta internasjonalt lederskap i kampen for å styrke utdanning for alle, f.eks. i styrkingen av midler til UNICEF og til Global Partnership for Education. Denne regjeringen har med dette budsjettforslaget tydelig vist hvilken retning vi heretter vil gå i når det gjelder jenter og utdanning. Vi har økt Norges bidrag til GPE med 20 pst. Det er en tydelig beskjed. Dette var de første skrittene for å følge opp Sundvolden-erklæringen, som sier at regjeringen skal prioritere utdanning og ta en global lederrolle i arbeidet med utdanning for alle, ikke minst for jenter. Det kaller jeg resultatorientering i bistand, og utdanning er, som alle vet, også målbart.

Det er viktig at dette arbeidet følges opp av en helhetlig strategi. Det er også viktig at man har med seg perspektiver på hvilke hindre som gjør at f.eks. jenter ikke fullfører skole – vi har hørt om noen av dem. Det bør også fokuseres på at funksjonshemmede har en likeverdig rett til utdanning.

På verdensbasis er det nå 97 jenter per 100 gutter i grunnskolen. Det betyr at det er ikke langt igjen før den delen av tusenårsmålene er oppnådd, men det er ingen grunn til å ta hvileskjær. Det er faktisk 10 pst. av verdens barn som ikke har et skoletilbud, melder UNICEF. Det er et lite prosenttall kanskje, men det er et høyt, reelt tall.

Det er også grunn til å se dette i sammenheng med konfliktområdene i verden og vår humanitære bistand, for 50 pst. av de barna som ikke går på skole i verden i dag, bor i konfliktområder. Man kan bare undre seg over hva disse ungene skal bli i voksenlivet, som samfunnsborgere i landet sitt, når mange av dem har store deler av sin erfaringsbagasje fylt opp med vold og krigshandlinger og kanskje bare det.

En annen dimensjon, som også ligger Høyres hjerte nær, er kvaliteten i skolen både her hjemme, selvfølgelig, og også i verdensperspektiv. Dessverre er det slik i dag at det er flere barn som går på skole og ikke lærer nok, enn det er barn som ikke går på skole. 250 millioner barn i dag

kan verken lese eller skrive når de begynner i fjerde klasse. Det er et overveldende bevis for at jenters utdanning og helse er de viktigste enkeltfaktorer for oppnåelse også av andre utviklingsmål. Det gir positive ringvirkninger og spiraler – jenter med utdanning får barn senere i livet, det bidrar til å dempe befolkningsveksten, og det er også mer sannsynlig at barn av mødre med skolegang får gå på skole.

Jeg er veldig opptatt av at utdanning av jenter er avgjørende for kvinners deltakelse i politikk og samfunns- liv. Kvinner er 50 pst. av verdens befolkning, og mange steder bærer de mer enn den andelen av byrdene i sitt lokalsamfunn.

Som ordfører har jeg i mer enn ti år drevet med barn og unges kommunestyre. Vi ser viktigheten av å trene våre unge i deres demokratiske forståelse og evner. Vi ser muligheten i tidlig læring og praksis i nettopp dette – vi, som i tillegg har alle våre barn godt plassert i en god skole. Hvor mye viktigere er det ikke da at vi tar med oss alle barn inn, tar en lederrolle innenfor utdanning for alle i verden og er pådrivere for den demokratiske opplæringen når barn lærer om sine plikter og muligheter i et demokratisk styresett.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:55:13]: La meg først få lov til å takke interpellanten for å ta opp en sak som vi deler et felles sterkt engasjement for.

Jeg synes det er en symbolsk start på den utviklingspolitiske debatten for 2014, at det nettopp er utdanning i utviklingspolitikken som løftes fram. Jeg tenker det vinner om en ny kurs. Da utenriksministeren hadde sitt innlegg, tenkte jeg tilbake på Hilde Frafjord Johnson, som løftet fram utdanning som jobb nr. én. Jeg følte det var det samme utenriksministeren gjorde i dag, og det er vi utrolig takknemlig for.

Som flere har vært inne på, også utenriksministeren selv, vet vi at utdanning ble strøket fra lista over satsingsområder for den rød-grønne regjeringa. Han nevnte at andelen til utdanning på bistandsbudsjettet sank, og også realverdien i faktiske kroner sank.

Kristelig Folkeparti har de siste årene jobbet med å løfte det opp igjen. I fjor vår la vi fram et representantforslag med ti konkrete forslag, der vi opplevde stor verbal støtte, men der vi ikke opplevde at det er blitt fulgt opp og heller ikke ble stemt for av de rød-grønne. Så jeg vil bare tipse utenriksministeren om at det ligger gode forslag her fra i fjor vår.

De fire partiene som var i mindretall i forrige periode, støttet opp om Kristelig Folkepartis forslag om å øke andelen av bistandsrammen til utdanning. Det skulle være en økt innsats for at flere skulle være sikret skolegang, og det skulle også være økt fokusering på læringsutbytte. Nå har disse fire partiene flertall. Vi har en samarbeidsavtale, vi har en regjeringserklæring som tydelig viser vei, og jeg vil også si at med innlegget fra Arbeiderpartiet i stad og forhåpentligvis også fra andre rød-grønne – vi så signalet i det siste budsjettet de la fram – vil det vise seg at regjeringen og utenriksministeren har bred parlamentarisk støtte i Stortinget for å løfte fram utdanning slik han nå vil.

Jeg vil takke utenriksministeren for det offensive innlegget. En skal vise forståelse for at det vil ta tid å utvikle

en sånn strategi som vi i dag diskuterer, men det er i alle fall godt å vite at både utenriksministeren og til og med statsministeren løfter det fram. Jeg vil, på vegne av Kristelig Folkeparti, gi ham full bakking på post 15-mål med å få til ambisiøse og også målbare mål når det gjelder utdanning. Det tror jeg er viktig. Og lykke til med møtet i ettermiddag!

Så tror jeg det er viktig også at vi utfordrer videre de dialogene vi har med de fattigste landene. Det er oppegående ledere i mange land, og det er viktig at de også skjønner og ser behovet for å prioritere utdanning. Det må bare fortsette, for det er i dialog med de fattigste landene en må arbeide.

Skolegang er ikke bare en menneskerettighet, men det er, som flere har vært inne på, nøkkelen til utvikling. Flere snakker om viktigheten av jenters utdanning, funksjonshemmede løftes inn, og vi også vet at konfliktområder må prioriteres, fordi det er ofte de som taper.

Tusenårsmålene har vært noe av det som har ført til at flere har fått tilgang. Det er mange som har sagt at da kan en senke ambisjonene fordi det er så mange som nå har fått utdanning eller skolegang. Jeg sier klart nei til det. Det er altfor mange, flere har også vist til tallene, som fremdeles ikke får skolegang. Dessuten, og det mener jeg er ekstremt viktig, kan vi ikke bare snakke om kvantitet, men vi må snakke om kvalitet på utdannelsen. Det betyr også at en må ikke bare være opptatt av hvem som skrives inn i skolen, eller for så vidt hvem som klarer å fullføre, men vi må være opptatt av hva det er fullført med og hvilket læringsutbytte de sitter igjen med etter skolegangen. Derfor vil jeg også løfte fram kvalitet på hele løpet. Jeg tror også at høyere utdanning, og kanskje spesielt yrkesutdanning, er en nøkkel. En vet at særlig f.eks. i Afrika sør for Sahara er det et betydelig antall unge menn som er uten arbeid. Det er også en viktig nøkkel: utdanning videre og så arbeidsplasser.

Utenriksministeren løftet fram Syria-spørsmålet, og det er jeg glad for. Han løftet fram Sør-Sudan-spørsmålet, det er jeg også glad for. Sør-Sudan er et godt eksempel på at en har unge ledere som har sin kompetanse fra slagmarka, ikke fra universitetene. Nøkkelen til demokratiprosessene er utdanning, og utdanning vil gi gode resultater.

Heldigvis er det en annen Kristelig Folkeparti-representant som også har tegnet seg på talerlisten, så det kommer flere poenger fra Kristelig Folkeparti – tida går fort.

Men jeg vil bare avslutte med å si at vi er ekstremt fornøyd med forhandlingene og resultatet i budsjettet, med at vi har prioritert 1 pst. For jeg mener at beløpet muliggjør en tyngre satsing for å gjennomføre flere av de ambisiøse målene vi er enige om. Så er det sånn på alle felt i politikken at beløpet faktisk er avgjørende. Vi skal hele tida være opptatt av kvalitet og effekt, men beløpet vil være med på å kunne gjøre det mulig å satse tyngre.

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:00:46]: Rett før min egen skulegang starta, slutta skulegangen til Hector Peterson med eit skarpt skot i Soweto i Sør-Afrika. Bildet av den 13 år gamle Hector med skotskadar – i armane på ein annan skulegut, med systera springande fortvilt ved sidan av – gjekk verda rundt og vart eit første symbol på bru-

taliteten til apartheidstyret i Sør-Afrika under det såkalla Soweto-opprøret den 16. juni 1976. Det var altså skuleborn sin protest mot at afrikansk – det dei så på som språket til undertrykkarane – skulle brukast som lærespråk på skulen, som var med på å utløyse eit opprør blant barn, m.a. i Soweto. Mange vil vite at det var ein av dei mest brutale arvane som står igjen etter regimet.

Meir enn 10 000 skuleungar gjekk i protest, og eg begynner sånn fordi det er eit eksempel på at i tillegg til dei mange andre goda utdanning har, som representanten Skei Grande på ein svært god måte la fram i sin interpellasjon, som er eit viktig initiativ, er utdanning òg ein fare for styresmakter som ikkje vil at eigen befolkning skal ha kunnskap og innsikt til å kunne reise seg mot dei. Det har ein sett mange eksempel på. Derfor er utdanning svært viktig òg i eit demokratiperspektiv, i tillegg til dei mange andre breie omsyna til utvikling som her er lagde til grunn.

Derfor må eg få begynne med å seie at utdanning var ei av mange hovudsatsingar i den raud-grøne utviklingspolitikken gjennom mange år. Fakta i dag er jo at Noreg er ein av verdas leiande givarar til utdanningsbistand internasjonalt. Vi har ei sterk rolle innanfor det. Så merkar eg meg at det partiet som gjennom lang tid no har vore opptatt av å seie at det ikkje er kor mange kroner vi løyver, men korleis vi brukar dei, som er viktigast, no er veldig opptatt av kor mange kroner vi løyver til akkurat utdanningsbistand dei siste åra. Og faktum der er at nivået låg stabilt på om lag 1,6 mrd. kr – noko opp og ned ulike år gjennom perioden. Men det betyr altså at delen av den totale bistanden sjølv-sagt gjekk ned. Det kan ein vere kritisk til. Eg synest då det er riktig at dei kritikarane kanskje òg kunne seie noko om kva for andre av dei massive satsingane dei syntest var feil og som heller burde ha gått til utdanning. Var det helse, var det miljø og energi, eller var det likestilling som burde ha vore prioritert lågare til fordel for utdanning?

Når det gjeld vegen vidare, vil eg no seie at det er brei einighet om dette, som fleire har sagt, og eg er einig i mykje av det både interpellanten og utanriksministeren har sagt. Eg trur eg vil leggje fram fire punkt om korleis vi bør tenke.

Punkt 1: Eg synest utanriksministeren sa det svært godt sjølv, at skal ein vere ein global leiar, må ein begynne å gjere jobben sjølv heime. Eg håpar elles han tar det med seg til klima- og miljøpolitiske diskusjonar i regjeringa. Det same gjeld der, men det gjeld òg innan utdanning. Det betyr at ein kraftig auke i merksemda og pengebruken når det gjeld utdanning, vil vere fornuftig. Den raud-grøne regjeringa la i sitt siste budsjett fram forslag om ein opptrappingsplan på 3 mrd. kr frå det nivået vi har i dag. Det har vi sett ein start på no. Eg håpar den nye regjeringa vil følgje opp det. Det vil vere ein naturleg del av det å vere ein global leiar.

Punkt 2: Eg trur som interpellanten at grunnskule er veldig viktig, men eg vil leggje til ein ting som eg sjølv har erfart i mange land, og det er at yrkesfag er veldig sterkt nedprioritert. Dei finst knapt, men det er akutt behov for dei i fleire land. Elementære yrke som rørleggjar, elektriskar, tømrrar, snikkar osb., som byggjer landet reint fysisk, har ein enormt låg kompetanse på. Og det har ofte veldig

låg status i elitane i landa. Det kan òg vere ein viktig nisje og del av det.

Punkt 3: Fleire har sagt at kvalitet er viktig. Kvalitet i skulen betyr i stor grad lærarane. Derfor er satsingane, som Education for All m.a. har på lærarar og lærarutdanningar, enormt viktige. Og hugs det: Veldig mange av dei som går på skule, lærer faktisk ikkje noko som gjer at dei bryt dei fattigdomsmønstra som familiar og samfunn er i. Og då har ein fått veldig lite igjen for det.

Til slutt: Det vanskelege diskusjonen er jo om på kor mange område eit land kan vere ein global leiar. Eg vil seie at eg ser fram til at vi i endå større grad enn i dag skal vere ein global leiar innan utdanning, men eg ser ikkje fram til det om ein i mindre grad skal vere ein global leiar innan spørsmål som miljø, klima og energi, som så sårt treng det, eller når det gjeld likestilling og helse, der vi har investert mange år i å vere det.

Mette Tønder (H) [13:06:04]: I den siste tiden har debatten gått rundt likestilling og glasstak her i vår lille, beskyttede verden. Er glasstaket borte, blankpusset eller lever det i beste velgående?

Dette er en viktig debatt, men sett i sammenheng med det betongdekket som ligger over kvinners mulighet til utdanning på verdensbasis, så er debatten som reises av Venstre her i dag, enda viktigere.

Regjeringsplattformen sier at regjeringen skal prioritere jenters rett til utdanning i fattige land og ta en global lederrolle i arbeidet for at alle barn skal få utdanning. Målet er altså en verden med muligheter for alle.

Vi vet at utdanning er veien ut av fattigdom, og det er fortsatt slik at flere jenter enn gutter holdes ute fra skolegangen.

Kvinnens verdi er betydelig mindre enn menns verdi i mange land. Det betyr at vi skylder dem hjelp, og vi må hjelpe mer. Vi må fortsette å jobbe for grunnleggende menneskerettigheter, for kvinners rett til utdanning og for kvinners rett til å være likestilte med menn.

For barn som går på skole, jenter som går på skole, er det mindre fare for å bli utnyttet i sexindustrien. De har lettere for å skaffe seg inntekt, og de blir i mindre grad tvangsgiftet og gravide i ung alder.

Vi kan ikke endre alle kulturer i alle land vi samarbeider med, men vi kan gi vårt lille bidrag, sånn at alle barn får et bedre utgangspunkt for sitt eget liv. Derfor bør vi satse mer på utdanning i vår utviklingshjelp.

Over en milliard mennesker lever fortsatt i ekstrem fattigdom, og mer enn 50 millioner barn får ikke utdanning. Erna Solberg leder FN's generalsekretærs pådrivergruppe for tusenårsmålene og har en sentral rolle i kampen for sosial og økonomisk utvikling. Jeg er stolt av vår kvinnelige statsminister, vår mannlige statsråd og en samlet regjering som engasjerer seg for å gjøre verden bedre for barna og de kommende generasjoner.

Astrid Aarhus Byrknes (KrF) [13:08:31]: Denne debatten gir bod om at utdanning på ny skal få høgare prioritet i norsk utviklingspolitikk. Etter to stortingsperioder der innsats for skulegang fekk ein stadig mindre

del av utviklingsbudsjettet, er det no klart for ei kursending.

Det er eit viktig signal, og eg takkar utanriksministeren som stadfester at Noreg vil ta ein internasjonal leiarrolle i arbeidet for utdanninga, ikkje minst for jenter i fattige land. Eg vil òg rosa Trine Skei Grande for å ha sett dette på dagsordenen raskt i det nye stortingsåret.

Eg har sjølv arbeidd gjennom mange år i utviklingsland. Der har eg sett kor viktig utdanning er for å få ein betre livssituasjon og eit betre samfunn der alle er like verdifulle. Utdanning er viktig, utdanning er viktig for alle, og utdanning av jenter er dobbelt viktig. Dette er det brei einigheit om i dei norske miljøa som har kompetanse på utvikling.

Tolv norske organisasjonar utgjer det nasjonale nettverket av The Global Campaign for Education. Dei har i eit felles brev gitt innspela sine til ein norsk leiarrolle på dette området, og det er gode innspel. Difor er eg glad for at utanriksministeren i sitt innlegg la vekt på dei tematiske prioriteringane som den globale kampanjen for utdanning løfter fram.

På vegner av Kristeleg Folkeparti vil eg støtta desse fem tematiske prioriteringane som organisasjonane løfter fram: Ja, utdanning er ein grunnleggjande menneskerett. Ja, jenter sin rett til utdanning må prioriterast spesielt. Ja, vi må satsa mer på kvalifiserte lærarar og fleire kvinnelege lærarar for å få til større læringsutbytte for elevane. Ja, til tiggang til skulegang for born må prioriterast i norsk hjelp til område med katastrofar, krig og konflikt. Og ja, vi må gjera langt meir for å styrkja heile utdanningsløpet.

Når vi no skal utvikla eit norsk politisk leiarskap i kampen for utdanning for alle, må vi tenkja strategisk. Vi må vurdere kor norsk innsats kan gi størst effekt i arbeidet for å nå desse måla som er sette opp i det internasjonale arbeidet for utdanning for alle. Ved å satsa sterkt finansielt får vi òg større tyngde i dei internasjonale diskusjonane og større norsk påverknad. Vi må spela på heile spekteret av aktørar i arbeidet for utdanning, både dei multilaterale organisasjonane, våre statlege organ og ressursane i det mangfaldige sivilsamfunnet. Og ikkje minst: Eit norsk leiarskap forpliktar oss til å vera ein aktiv pådrivar for utvida utdanningsmål i dei fornøya tusenårsmåla for åra etter 2015.

Ut frå mine erfaringar i utviklingsland vil eg særleg løfta fram kor viktig det er å gi jenter utdanning. Gjennom innsatsen for å nå FN sitt tusenårs mål har òg jenter i høgare grad fått tilgang til skulegang, men mykje står igjen. Utdanning er viktig av fleire grunnar. Det er sjølv sagt viktig at kunnskap gir dei betre grunnlag for å kjenna sine rettar, òg for politisk deltaking, og for å betra kvalifikasjonane for å styrkja kvinnene sin sjanse til faktisk å få lønna arbeid.

Utdanning for jenter vil i mange samfunn vera ein nøkkel til å løfta fram ikkje berre kvinnene, men heile familien, ja, heile landsbyen. Kunnskap gjer at kvinnene kan forbetra ernærings situasjonen og helsetilstanden i familien. Med kunnskap kan mødrene gi borna sine hjelp til å få utbytte av sin skulegang. Og fleire år i skulen bidreg til å verna unge jenter mot press til tvangsekteskap og altfor tidleg giftarmål – for å nemna nokre av dei positive verknadene.

Difor vil eg og Kristeleg Folkeparti aktivt støtta opp visjonen om ei milliardsatsing for jenter si utdanning i denne stortingsperioden. Det vil visa at vi tar norsk leiarskap på alvor og følgjer opp gode ord i praksis.

Elin Rodum Agdestein (H) [13:13:11]: Jeg vil også takke interpellanten for å reise et viktig spørsmål som jeg mener ikke har hatt tilstrekkelig fokus de siste årene. Utdanningsbistand er et felt som har havnet i skyggen av annen type bistand. Som representanten Graham sa, det er en verden med muligheter for alle dette dreier seg om. Det er et spørsmål som Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen har prioritert fra dag én i regjering. En god oppvekst og skolegang gjør mennesker beredt til å bidra i samfunnet, samtidig som det er selve hovedfundamentet for økonomisk utvikling. Å satse på utdanning er derfor den mest lønnsomme investeringen vi som nasjon kan gjøre for å bidra til at land kan komme ut av varig fattigdom.

2015 markerer året da FNs tusenårsmål skal være innfridd. Mål nr. to er at alle barn, både gutter og jenter, skal sikres grunnskoleutdanning innen den tiden. Selv om man er på god vei, trengs det imidlertid et internasjonalt politisk løft om vi skal komme helt i mål, for fortsatt er det mer enn 50 millioner barn som ikke har tilgang på utdanning. Marginaliserte grupper som funksjonshemmede og jenter har ikke like rettigheter i mange land. Kvaliteten på utdannelsen er heller ikke der vi ønsker at den skal være. Naturkatastrofer, krig og konflikt vanskeliggjør målet ytterligere. Skoler kan også være et terrormål.

Syria er et eksempel på et land der barn mister store deler av sin oppvekst på grunn av borgerkrigen som pågår, og der det selv etter at freden kommer, vil ta lang tid å komme tilbake til der en var. Derfor er det svært gledelig at utenriksministeren tok en så aktiv rolle på givermøtet i Kuwait denne uken, der Norge nå er blant de største bidragsyterne til Syria.

Det har vært en tradisjon i norsk bistandspolitikk å satse på utdanning. Utdanning var et hovedområde for Bondevik II-regjeringens utviklingspolitikk. Målet om å doble innsatsen som gikk til utdanning fra 2002 til 2005, ble nådd. Dessverre var ikke utdanning på samme måten en del av bistandssatsingen i den rød-grønne regjeringen. Fra 2005 til 2013 opplevde vi at utdanningsbistanden ble nedprioritert – så å si frosset – på 2005-nivå. Mens andre gode formål ble styrket, gikk altså andelen betydelig ned. Det ønsker Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen med støtte fra Venstre og Kristelig Folkeparti å gjøre noe med og har allerede tatt grep. Vi så det allerede i tilleggsproposisjonen til 2014-budsjettet at utdanning fikk et løft, med støtte til både UNICEF og Global Partnership for Education. Det er en kursendring som vi har ventet på i åtte år.

Jeg vil gi honnør til utenriksministeren som setter utdanning høyest på sin prioriteringsliste i regjeringens utviklingspolitikk. Den globale lederrollen regjeringen legger opp til, er i tråd med FNs mål om utdanning for alle. Å prioritere jenters rett til utdanning i fattige land er i samsvar med regjeringens plattform, nemlig det å fremme demokrati, rettsstat og menneskerettigheter i utviklingspolitikken. Barns, og særlig jenters, utdanning har stor be-

tydning, ikke bare for deres egen situasjon, for kvinners helse, men også for økonomien i de samfunnene de lever i.

Økningen i bistandsbudsjettet for 2014 viser i klartekst regjeringens ambisjoner med utdanning for alle. De er med på å sende positive signaleffekter til andre donorer og til internasjonale organisasjoner som jobber innen bistand og utvikling. Mye handler om beløp, men vel så mye handler det også om en innstilling og et engasjement som kan følge opp de økte bevilgningene. Jeg synes derfor det er veldig betryggende at vi har en statsminister og en utenriksminister som har engasjert seg så mye internasjonalt og løftet Norges utdanningsprofil. Statsminister Solberg har målrettet tatt opp dette med andre regjeringsjefer både bilateralt og gjennom FNs pådrivergruppe for tusenårsmålene, der hun nå er oppnevnt som en av lederne.

Utenriksministerens og statsministerens engasjement på området bidrar på en utmerket måte til å få med andre partnere både her hjemme og internasjonalt. Så er det samtidig viktig at vi som jobber med spørsmålene, følger opp utdanningsspørsmål i vår dialog med kolleger i andre land, og på samme måten kan også embetsverket og våre ambassader i utviklingsland være viktige i dialogen med de landene der de representerer Norge.

Norunn Tveiten Benestad (H) [13:18:15]: De som kan lese, har en hemmelighet. Vennen min kan ikke lese, det er trist, sa en liten gutt som deltok i et av skoleprosjektene til Strømmestiftelsen.

I mange land har barn og unge få muligheter til å lære å lese og skrive og skaffe seg en utdanning. Dårligst stilt er jentene. Uten mulighet for utdanning eller yrkesdeltagelse er det ikke lett å bli sjef i eget liv.

Veien til tidlig ekteskap og tvangsprostitusjon, overgrep, utnyttning og varig fattigdom blir kort. I dag vet vi at 74 millioner kvinner mellom 15 år og 24 år er analfabeter, og bare 43 pst. av jentene i ungdomsskolealder er i skole. Vi vet også at når jenter får utdanning, blir de i stand til å bidra til å bygge lokalsamfunnet, de kan bidra til å utfordre autoritære styresett, til å jobbe for menneskerettigheter og demokrati. Vi vet også at når jenter får utdanning, har det stor påvirkning på helsesituasjon og barnedødelighet.

Når vi styrker jenters rett til utdanning, gir det konkrete resultater for hele samfunnet.

Etter at 164 land forpliktet seg til «Education for All»-målene i 2000, har antall barn i skole økt med 47 millioner. Men likevel står 57 millioner uten tilgang til skole.

Vi ser også utfordringer knyttet til å holde barna i skolen. 60 millioner av de barna i verden som får tilgang til skole, faller ut av skolen før de når 4. klasse. Ikke minst ser vi at mange titalls millioner gjennomfører skolegang uten å tilegne seg grunnleggende ferdigheter. Dette viser tydelig behovet for å satse på kvalitet, som flere av representantene nå har diskutert i dag, og sørge for at det finnes nok kompetente lærere. Verdenssamfunnet har en stor utfordring.

I Høyre var det full oppslutning på landsmøtet vårt sist mai om at vi trenger en ny strategi for å møte utfordringene. Vi trenger økte bevilgninger til utdanningsbistand. Det er beklagelig at bistanden til utdanning ikke har vært

prioritert av de rød-grønne. I tillegg var det enighet om at Norge må ta lederskap i diskusjonen om hva som skal være agendaen for de nye tusenårsmålene etter 2015. Derfor har det stor betydning at det er nettopp vår statsminister som skal være medleder for generalsekretær Ban Ki-moons pådrivergruppe for tusenårsmålene. Like viktig er de tydelige signalene som utenriksministeren nå gir.

Jeg er godt fornøyd med denne regjeringens vilje til å satse på utdanning som virkemiddel i bistands- og utviklingsarbeidet. Det gjenspeiles i både regjeringsplattformen og budsjettet. Det totale budsjettet for utdanning i 2014 er nå 1,84 mrd. kr. Det er en økning til utdanning på 240 mill. kr, og det viser en vilje til kursomlegging. I 2014 er det for første gang på åtte år en markant økning på dette området, og en klar profil for å styrke jenters rettigheter til utdanning.

Det er på tide å komme videre i dette arbeidet. Den fjorten år gamle jenta Champa Akhter og venninnen hennes Monira Kharim, som begge fullførte utdanningsprosjektet Shonglap i Bangladesh i fjor, sier klart og tydelig:

«Uten Shonglap ville vi ha vært helt fortapt.»

Verdens barn og verdens jenter fortjener bedre.

Til representanten Bård Vegar Solhjell vil jeg si at i dette arbeidet trenger vi både kronene og gode innretninger på prosjektene.

Trine Skei Grande (V) [13:22:39]: Det er et kjent trøndersk slagord som sier at «det e itjnå som kjem tå sæ sjø» – så heller ikke i denne satsinga. Derfor er jeg veldig glad for at utenriksministeren har vært klar på at skal man ha det målet man har for å styrke utdanning som en del av satsinga innenfor bistand, må man for det første gjøre det som den forrige regjeringa ikke gjorde, nemlig å sette inn utdanning som en del av målsettingene for bistandspolitikken, men man må også ta en lederrolle internasjonalt for å løfte utdanning inn på den internasjonale arenaen, der Norge må ha en ledende rolle.

For vi må lede, skal vi klare å få til en sånn satsing. I jobbinga mi med denne interpellasjonen har jeg hatt mye hjelp av de norske NGO-ene, spesielt Redd Barna, som jeg gjerne vil takke, som jeg tror står klar for å være på lag med utenriksministeren for å komme i mål med en sånn type satsing.

Så har jeg holdt på med politikk såpass lenge at jeg sjelden blir provosert av at folk blir enig med meg. Derfor er jeg kjempeglad for at det har vært så bred enighet i Stortinget i dag, at så mange har valgt å delta, og at så mange sier at dette er en av de viktigste satsingene innen bistandssektoren. Det er kjempebra at vi i Stortinget har så bred enighet om denne satsinga, det er kjempebra at det nå kommer inn på målsettinga, og da kan vi kanskje klare å komme i mål. Så med en NGO-verden som er både kompetent og sulten, og med et samlet storting, bør utenriksministeren klare å komme i mål med å løfte dette.

Jeg vil gjerne takke for en så bred deltakelse i Stortinget i en så viktig debatt.

Hans Andreas Limi hadde her overtatt presidentplassen.

Utenriksminister Børge Brende [13:24:52]: Jeg synes dette har vært en veldig god og oppløftende runde. Jeg synes Stortinget også har slått fast en del viktige prinsipper knyttet til det å satse på utdanning fremover i en utviklingssammenheng, både generelt og spesielt for jenter.

Representanten Skei Grande har tatt et viktig initiativ som jeg setter stor pris på. Representanten slo også helt riktig fast at skal vi satse på utdanning fremover, må det også klargjøres som en av de tematiske satsningene som Norge faktisk prioriterer. Hvis man tar en satsning ut, betyr det at man bruker mindre kraft, både i departementet og i Norad, på dette. Det er jo slik man signaliserer en politisk satsning. Nå tas utdanning inn som et satsningsområde, og Stortinget har allerede bidratt til at i inneværende års statsbudsjett har man økt satsningen med 15 pst. – også når det gjelder ressurser. Men så er det slik at man kan jo ikke stirre seg blind på bare tall – for det er mye som gjelder både innretning og at man bruker disse ressursene på en fornuftig måte.

Jeg tror ikke at det blir noen utvikling uten utdanning. Dette er måten å gi den unge generasjonen en mulighet til å skape seg et liv, inntekt og arbeid. Ikke minst blir dette en mye større utfordring nå fremover på grunn av den globale demografien. I mange utviklingsland er over 50 pst. av befolkningen under 20 år. Globalt er over 50 pst. av befolkningen under 25 år. Med all respekt: Så vidt jeg kan se, er det få representanter for halvparten av den globale befolkningen – rent aldersmessig – her i salen.

Men det er i alle fall en stor ansvarsfølelse i denne salen, vi ønsker at vi skal kunne gi et skikkelig tilbud til dem som vokser opp. Hvis du ikke har mulighet til å få tilgang på utdanning, har du i dagens globaliserte verden en veldig, veldig begrenset fremtid. Så hvis Norge nå, gjennom å satse mer på utdanning i vårt utviklingsbudsjett, også utvikler en del programmer som kan inspirere andre land, og hvis vi kombinerer det med å få ambisiøse tusenårsmål etter 2015 innenfor utdanning, der det er mulig å måle fremgang knyttet til utdanning, og at utviklingslandene selv også tar et ansvar – det har de også gjennom å ha bredere skattegrunnlag, slik at de kan ha mer ressurser til å satse på utdanning – kan vi få til noe her.

Presidenten: Sak nr. 6 er ferdigbehandlet.

Sak nr. 7 [13:28:02]

Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til samferdselsministeren:

«Det har den seinere tida vært stor oppmerksomhet rundt ulike forhold innen luftfarten, spesielt når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår for piloter, kabinansatte og bakkepersonale, men også spørsmål om skatt og trygdeavgifter. Stoltenberg II-regjeringen vedtok tre handlingsplaner mot sosial dumping. I den siste handlingsplanen, jf. revidert nasjonalbudsjett 2013, ble det blant annet vist til behov for skjerpet innsats for å trygge arbeidsvilkårene i luftfarten. Statsråd Solvik-Olsen varslet via media 1. november i fjor at han innen kort tid ville sende et brev til

EU-kommisjonen for å få strammere felles regler på dette området.

Hvilke tiltak vil statsråden ta initiativ til både nasjonalt og internasjonalt, for å sikre ryddige lønns- og arbeidsforhold og likeverdige konkurranseforhold i norsk og internasjonal luftfart?»

Lise Christoffersen (A) [13:29:12]: Som jeg sa i interpellasjonen min: Under Stoltenberg II-regjeringa ble sosial dumping satt skikkelig på den politiske dagsordenen. Den første handlingsplanen kom i 2006. Den andre kom i 2008. Den direkte foranledninga var det vi så av ny arbeidskraftinnvandring og økt innleie av arbeidskraft, som følge av EU-utvidelsen. Formålet med handlingsplanene var å hindre at utenlandske arbeidstakere ble utnyttet i form av lavere lønninger og dårligere sikkerhets- og arbeidsmiljøstandard enn det som er akseptabelt på det norske arbeidsmarkedet. Det medfører en undergraving av norske lønns- og arbeidsforhold og en urettferdig konkurranseituasjon for seriøse bedrifter.

I de to første handlingsplanene ble søkelyset først rettet mot byggebransjen, kystfarten og landbruket, deretter mot renholdsbransjen og hotell- og restaurantbransjen. Offentlige innkjøp har også vært under lupen etter mange avsløringer av en heller tvilsom praksis i både stat og kommune. Evaluering av tiltakene viste at de har hatt en positiv effekt, men virkeligheten viser at det er bare én ting som er helt sikkert: Her nytter det ikke å hvile på sine laurbær.

Derfor kom handlingsplan nr. 3 ved framleggelsen av revidert nasjonalbudsjett i 2013. Den bygde videre på de to tidligere handlingsplanene og fulgte opp Meld. St. 29 for 2010–2011 om et felles ansvar for et godt og anstendig arbeidsliv.

En hovedutfordring er det faktum at arbeidslivet i Norge er blitt mer internasjonalisert. Vi har en relativt stor tilstrømming av arbeidskraft, og det er betydelige forskjeller i lønns- og levekostnader mellom Norge og mange andre land, både innenfor det felles europeiske arbeidsmarkedet og sammenlignet med land utenfor Europa. I mange tilfeller opplever vi en lav organisasjonsgrad blant de ansatte, noe som gjør arbeidet mot sosial dumping ekstra utfordrende. Der det finnes et regelverk mot sosial dumping, finnes det også smarte sjeler som vet å manøvrere på en slik måte at regelverket kan omgås. Det er ikke nødvendigvis tale om ulovligheter, men ikke desto mindre må det være lov å spørre seg: Er det dette vi vil?

Det nye i handlingsplan nr. 3 var bl.a. påpekinga av behovet for egne bransjeprogrammer for utsatte næringer. Skipsfarten er en av dem, luftfarten en annen. Allmenngjøring av tariffavtaler er vanskelig å få til, dels fordi næringene er regulert gjennom internasjonalt regelverk, oppsplittet mellom mange land, og dels fordi det mange steder ikke finnes tariffavtaler i det hele tatt.

Denne interpellasjonen gjelder altså spesielt forholdene innenfor luftfarten. Bakgrunnen er den seinere tidas betydelige oppmerksomhet rundt flere negative forhold innenfor luftfarten, spesielt når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår for piloter, kabinansatte og bakkepersonale, men også når det gjelder spørsmål om skatt og trygdeavgif-

ter. Og vi har et ønske i Arbeiderpartiet om å få fortgang i arbeidet med å finne ut hva storting og regjering både kan og vil gjøre for å bekjempe disse til dels uverdige forholdene. Vi ønsker at handlingsplan nr. 3 mot sosial dumping ikke skal forsvinne som følge av et valgresultat.

I Sundvolden-erklæringa har den nye regjeringa sagt at den vil følge opp det arbeidet den forrige regjeringa startet opp. Jeg siterer:

«Selv om norsk arbeidsliv i all hovedsak preges av ryddige og ordentlige forhold, er noen bransjer preget av sosial dumping og uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Dette er uakseptabelt, både for arbeidstakerne som rammes og for konkurrerende bedrifter som følger loven. Regjeringa vil derfor fortsette arbeidet mot sosial dumping.»

Det er i utgangspunktet positivt, men vi blir litt betenkt når arbeids- og sosialministeren stadig vektlegger at man først skal evaluere de tidligere handlingsplanene og deretter vurdere eventuelle nye tiltak. De tidligere handlingsplanene er evaluert, og de har hatt effekt. Det vi nå etterlyser, er framdrift og gjennomføringskraft. Mye tyder på at det haster, spesielt for luftfarten.

Vi husker alle de sjokkerende avsløringene i fjor om avtalene for de kabinansatte i Ryanair. De gikk på treårskontrakter som kunne sies opp når som helst, med oppsigelsestid ned mot null dager. Flytting av arbeidssted kunne skje når som helst. Kostnadene ved det måtte dekkes av den ansatte. Sykepenge var et ukjent begrep. Alt fravær, uansett årsak, ga trekk i lønn. Utgifter til ID-kort og uniform ble trukket fra lønnen. Det samme gjaldt svinn, kursavgifter mv. Hvis trekket var høyere enn lønna, forfalt resten etter 14 dager. Deretter kom gebyrer og renter i tillegg. Ferien kunne inndras når som helst. Ubrukt ferie kunne ikke overføres – for å nevne noe.

Luftfartsnæringa er ganske uoversiktlig og utvikler seg raskt. Rammebetingelser av ulike slag fastsettes dels nasjonalt, dels internasjonalt. Særlig lavprisselskaper shopper rundt på ulike måter for å oppnå minst mulig skatt, lavest mulige lønnskostnader og svakest mulige arbeidstakerrettigheter. Det etableres baser i ulike land. Ansatte hentes i lavkostland og flys til baser andre steder. Det skapes uklarheter om hvilke lands lovgivning som skal gjelde. Fast ansatte erstattes med vikarbyråansatte og fiktive selvstendig næringsdrivende – eller kontraktører som vi pleide å kalle det. Litt spissformulert kan du som norsk pilot ansatt i et norsk flyselskap den ene dagen risikere å befinne deg som selvstendig næringsdrivende i Irland den neste. Hvis vi ikke klarer å få stoppet denne utviklinga, vil dette bare akselerere. Nye selskaper vil ta etter, for dette er beinhard konkurranse.

Så er det selvfølgelig det problemet at i den ytterste enden ligger det et individuelt gode, nemlig billige flyreiser, som mange naturlig nok etterspør. Én ting er i hvert fall sikkert: Det er ikke forbrukermakt som er svaret på disse utfordringene. De må løses politisk, i den grad vi vil og kan. Det er viktig at vi snarest mulig skaffer oss en oversikt over hvilket politisk handlingsrom vi har – nasjonalt så vel som internasjonalt. Den forrige regjeringa satte ned et utvalg for å utrede dette handlingsrommet. Det arbeidet

videreføres, så vidt jeg skjønner, under den nye regjeringa. Det synes jeg er positivt. Når denne utredninga foreligger, må det handles.

Det er særlig internasjonal luftfart i form av grensekryssende flygninger som er krevende å håndtere, selv om problemet også eksisterer og smitter over til nasjonale ruter. Ett eksempel på det var da Norwegian ville at den forrige regjeringa skulle endre utlendingsforskriften, slik at ansatte fra land utenfor EU som fløy til Gardermoen, kunne jobbe på norske innenlandsruter uten at det skulle stilles krav til arbeids- og oppholdstillatelse i Norge, før de så reiste ut igjen. Heldigvis satte den forrige arbeidsministeren, Anniken Huitfeldt, foten ned for det. Jeg håper at nåværende minister akter å følge hennes eksempel.

Jeg synes på den annen side det er bekymringsfullt at Luftfartstilsynet i juni i fjor godkjente en søknad fra Norwegian om dispensasjon fra nasjonalitetskravet i luftfartsloven til innleie av et irskregistrert fly. Det var, ifølge en klage fra de ansattes organisasjoner, noe prinsipielt nytt at en slik dispensasjon ble gitt for å bidra til relokalisering i utlandet for fly som kunne vært registrert i Norge. De ansatte fikk heller ikke medhold i sin klage, og klagen ble dessuten ikke behandlet før helt på slutten av dispensasjonsperioden, så en kan kanskje lure på hvor reell den klageretten egentlig var. Da dispensasjonen utløp, ble den i tillegg forlenget. Det betyr at Norwegian i denne perioden kan bruke asiatisk mannskap med asiatiske lønns- og arbeidsvilkår på et fly som opererer innenfor selve tariffområdet for selskapets egne ansatte. Det betyr at Luftfartstilsynet her har tatt en beslutning som i hvert fall i sin konsekvens gir det motsatte resultatet av det statsråden ville oppnå ved å si nei til endringer i utlendingsforskriften. Det synes jeg også er betenkelig. Det bør i hvert fall stilles spørsmål ved den type praksis. Dersom vi er enige om at vi ønsker å bekjempe sosial dumping i luftfarten, bør vi i det minste sørge for at de beslutningene vi selv styrer, trekker i samme retning.

Mitt spørsmål til statsråden er om han er enig i at situasjonen når det gjelder sosial dumping i luftfarten, gir grunn til bekymring, og hvis ja, hvilke initiativ han vil ta – nasjonalt og internasjonalt – for å sikre ryddige lønns- og arbeidsforhold og likeverdige konkurranseforhold i denne bransjen. Svaret på det spørsmålet er viktig, for det handler til sjuende og sist om hvorvidt vi skal ha en norsk luftfartsnæring i framtida, eller om kompetente norske arbeidstakere – i kabinen, i cockpiten, på bakken – i realiteten er i ferd med å bli en saga blott, noe som i så fall ville blitt et stort tap for norsk arbeids- og næringsliv.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:38:29]: La meg begynne med å slå fast at for regjeringen er luftfartsnæringen svært viktig, både nasjonalt og internasjonalt. Den binder landet vårt sammen, og den styrker næringslivets konkurranseevne. Mange steder når jeg reiser rundt, peker en på at veiene er viktige av lokale grunner – også for eksportnæringen når det gjelder transport – men har en ikke flyplass i nærheten, går en glipp av mange mulige kontrakter i den internasjonale konkurransen. Næringen representerer også viktige arbeidsplasser og bedrifter i seg selv. Der-

for vil vi jobbe for at vi utvikler og videreutvikler en robust luftfartsklynge som kan ha god konkurranseevne også i framtiden.

Tidligere har noen partier vært veldig bekymret over at vi har en luftfartsnæring i Norge, fordi den også påvirker miljøet. Det skapte usikkerhet blant mange i bransjen. Vi ser miljøutfordringene som kommer med luftfartsnæringen, men framfor å prøve å legge ned næringen eller ødelegge for den, er det bedre at vi jobber sammen med næringen for å løse de miljøutfordringene og energibruksutfordringene som den representerer.

Det er viktig både for flyselskap og for ansatte at det er gode og ordnede forhold og regler både for bransjen og for den enkelte. Det skaper forutsigbarhet og vilje til satsing både for bedriftene og for dem som ønsker en karriere innenfor næringen.

Samtidig er dette en internasjonal og mobil bransje. Det betyr at det er stor internasjonal konkurranse. Det påvirker måten myndighetene må tenke på når vi skal lage regler og føre tilsyn, og den enkelte aktør. Jeg er glad for at vi har anledning i dag til å diskutere hva regjeringen gjør, og hvilke initiativ vi tar, for vi har faktisk gjort ganske mye etter bare tre måneder i regjering.

Problemstillingene er riktignok ikke nye. Situasjonen har utviklet seg over lang tid, men reglene har vært mer eller mindre uendret. Mange av de bekymringene som interpellanten reiser, er problemstillinger som faktisk oppsto under forrige regjering. Den tillatelsen som det ble henvist til som Norwegian fikk, ble gitt under den forrige regjeringen. Klagen som ble innlevert fra arbeidstakerorganisasjonene, ble innlevert under forrige regjering og ble altså ikke behandlet i løpet av de fire månedene fra klagen ble innlevert til regjeringen gikk av. Etter en måned med ny regjering ble klagen behandlet. Derfor er det litt urimelig å peke på dagens regjering når en faktisk selv er årsaken til mange av problemstillingene som en her prøver å løse. Men jeg er veldig glad for at en har en forventning om handlekraft fra den nye regjeringen, for det skal vi levere på.

Før jeg går inn på tilnærmingen vi gjør, har jeg lyst til å bruke noen ord på å beskrive bransjen slik som den er i dag. For det første er det en bransje som har meget små fortjenestemarginer, men store investeringer. Mange selskaper går faktisk med underskudd, og selv de selskapene som tjener penger, tjener relativt lite i kroner og ører, og ikke minst sammenlignet med investert kapital. Det gjør at bransjen kan ha en del økonomiske problemer. Det har vi bl.a. sett med selskaper som staten selv har eierandel i.

For det andre er det en bransje som preges av hard konkurranse. Det har vært en omfattende åpning for markedsregulering av luftfarten. En har altså deregulert bransjen og nesten fjernet en del regler på 1990-tallet. Det betyr at en har fått en veldig god og effektiv konkurranse innenfor EØS-området, med mange nye ruter og et godt tilbud til de reisende.

For det tredje har den gradvise liberaliseringen ført til en globalisering som også er drevet av teknologiutvikling og velstandsutvikling. Det at en har bedre kommunikasjonsformer, f.eks. Internett, gjør at det er mye lettere for forbrukerne å orientere seg i markedet og mye lettere for

bedriftene å etablere avdelingskontorer og baser rundt omkring, rett og slett fordi det går raskere å kommunisere med hverandre. Rekkevidden og hastigheten på flyene gjør at hele verden er i ferd med å bli ett marked. Det påvirker også konkurransesituasjonen.

Bedre kommunikasjonssystemer og globaliseringen generelt gjør at et selskap som før gjerne var etablert på få ruter internasjonalt, nå kan etablere seg mer globalt, enten ved å ha en rekke baser innenfor sitt eget system, sånn som Norwegian har, eller ved at en inngår tette allianser, slik som SAS gjør, eller at en rett og slett fusjonerer, sånn som vi ser at KLM og Air France har gjort, i tett samarbeid med Delta. Dermed har en egentlig mange aktører som gjør ting på samme måte, men de har litt ulike selskapsstrukturer, og da blir det litt feil å peke på ett selskap som en skurk, når mange aktører egentlig gjør det samme, men organiserer seg ulikt når de gjør det.

Det er nå teknisk og operativt mulig å operere flyruter langt vekk fra det opprinnelige hjemmemarkedet. En opererer som sagt baser, og en kan også disponere personell på en helt annen måte. Det skaper selvsagt utfordringer – det er jeg helt enig i. Desto viktigere er det at en sikrer gode tilsyn, og at en sikrer gode regler og gode arbeidsmiljø for dem som jobber der. Hvis en ikke tar den oppgaven på alvor, kan internasjonale aktører som er blant de seriøse, ende opp med å registrere flyene ett sted, ansette folk et annet sted, med arbeidsmiljøregler fra et tredje sted og hele den pakken, og hvis ikke tilsynsmyndighetene i de ulike landene samarbeider og har avklarte forhold, kan en falle mellom alle stoler, til glede for den som gjerne tjener penger på det, men til «uglede» for den som jobber med det, og kanskje også for flypassasjerene. Men i dette er det også viktig at vi legger til rette for å ha offensive flyselskaper som utfordrer etablerte strukturer, nettopp fordi konkurranse også gir den reisende et bedre tilbud.

Mitt utgangspunkt er at alle aktører som driver virksomhet innenfor et og samme marked, bør konkurrere på samme vilkår. Anvendt på de mye omtalte Norwegian-rutene mellom Asia og Europa betyr det at Norwegian som et norsk selskap bør kunne ha de samme vilkårene som f.eks. Thai Airways når de flyr mellom Bangkok og Oslo. Hvis en ikke gjør det, vil en legge til rette for at et selskap gjennom reglene rett og slett vil utkonkurrere det andre, fordi vilkårene er forskjellige. Det som er viktig, er at selskapene konkurrerer på pris, service og tid, altså opplevelse for kunden, ikke at de konkurrerer fordi de har ulike rammebetingelser i bunnen. Da er det politikerne som definerer hvem som vinner, og ikke passasjerene.

Så vil jeg også påpeke at det er ikke enkelt å skaffe seg sikre opplysninger om lønn i det enkelte selskap. Men det er viktig at en jobber med det, nettopp fordi det er med på å vise litt av hvordan situasjonen er.

Så til initiativene som denne regjeringen har tatt. Det er riktig at forrige regjering igangsatte arbeidet med en rapport om norsk luftfarts stilling i en globalisert tid. Den ønsker vi å videreføre. Det er mange kompliserte spørsmål som der bearbeides. En er på oppløpssiden der, og det jeg blir fortalt, er at den vil være ferdig i løpet av en måned. Når den er ferdiglaget, vil selvsagt regjeringen håndtere

den og følge opp de gode rådene som er der, og gjerne drøfte en del andre ting, kanskje også med Stortinget hvis Stortinget ønsker det. Rapporten vil inneholde mange opplysninger om hvordan luftfartsnæringen faktisk arter seg i dag, og med utgangspunkt i den problemforståelsen og en analyse av det handlingsrommet som Norge har, vil vi se på hvilke muligheter vi kan ha til å sette inn tiltak.

I forbindelse med det har vi også tatt et initiativ der jeg bl.a. i går sendte et brev til EUs transportkommissær, Siim Kallas. I det brevet er jeg først og fremst opptatt av de konkurransevilkårene mellom flyselskapene som vil kunne oppfattes som eller være urettferdig, fordi en ulik regulering i ulike land, eller bare ulik praktisering av reguleringene mellom ulike land, gjør det vanskelig for både luftfartsaktørene og myndighetene faktisk å forstå hva som skjer, og hva som er fornuftig anvendelse av reglene. Det gjør at en kan oppleve å få diskusjoner som egentlig ikke blir reelle ut fra hvordan verden faktisk er, men fordi en tolker regelverket ulikt, tilnærmer en seg også den konkrete situasjonen ulikt. Nettopp derfor er mitt brev til EUs transportkommissær en måte å vise at vi ønsker å få til bedre samarbeid på tvers av landegrensene og få harmonisert regelverket, få en felles forståelse av hvordan det skal praktiseres, sikre at tilsynsmyndighetene jobber bedre sammen for å unngå at flyselskap faller mellom flere stoler og kan utnytte det, men også for å unngå at flyselskap som tenker nytt, og som opererer seriøst, blir mistenkeliggjort med en gang de utfordrer etablerte flyselskap som gjerne ikke har vært like flinke til å omstille seg.

Jeg tar i dette brevet opp ønsket om at en må få en oversikt over hvordan hvert enkelt flyselskap legger til grunn de ulike landenes lovgivning, og hvordan de anvender det når de er registrert i mer enn ett land. Jeg tar opp diskusjonen om det at noen EØS-land har en mer liberal utlendingslovgivning enn andre, hvilke problemstillinger det skaper, og hvordan EU-systemet bør håndtere det. Dette må vi også gjerne diskutere sammen med USA, for det er flygninger som også berører USA. Så legger jeg opp til at vi i framtidige forhandlinger om luftfartsavtaler skal arbeide for at det er en god balanse, bedre enn i dag, mellom muligheten til å utvikle luftfartsklynger i Norge og muligheten til å tillate nye forretningsmodeller som utfordrer de løsningene som har vært vanligst fram til nå. Målet her må være at en både sikrer gode vilkår for dem som jobber der, og muligheten for luftselskapene til å utvikle seg og ivareta passasjerenes rettigheter og ikke minst sikkerhet.

Lise Christoffersen (A) [13:49:07]: Jeg vil starte med å takke statsråden for svaret. Noen få kommentarer innenfor rammen av de 3 minuttene jeg har: Statsråden var inne på at problemet oppsto under forrige regjering. Ja, det er det ingen som har lagt skjul på – det var jo nettopp derfor en rettet fokus mot luftfarten i handlingsplan nr. 3. Når det gjelder problemet jeg reiste med at politikerne kan mene noe, og så skjer det noe annet i administrative etater, la jeg ikke dermed ansvaret på sittende regjering. Jeg reiste det mer som et eksempel på en systemsvikt som kan oppstå – det er jeg helt sikker på – uansett hvem som sitter i regjering.

Vi trenger systemer som gjør at de beslutningene vi tar, og de politiske bestillingene vi gir, faktisk blir gjennomført, og at beslutningene trekker i riktig retning.

Jeg sa også i det første innlegget at det er positivt at statsråden viderefører arbeidet med rapporten, og jeg imøteser at Stortinget også involveres i debatten om de konkrete forslagene som kommer i rapporten. Så det synes jeg også er positivt. Jeg har lyst til å tilføye at det også er viktig at konklusjonene drøftes grundig med partene i arbeidslivet, både representanter for flyselskapene og representanter for de ansatte.

Det er også positivt at saken nå tas opp på et internasjonalt nivå, for dit må vi for å klare å finne løsninger. Brevet har jo på en måte blitt annonsert flere ganger. Første gangen var 1. november i fjor. Når brevet ble sendt i går, har det sikkert sammenheng med at dette er kompliserte spørsmål, men jeg tillater meg også å tenke at denne interpellasjonen kanskje var mitt lille bidrag til at det brevet fikk frimerke på seg og ble sendt av gårde.

Jeg tolker statsråden dit hen at han deler den oppfatninga at den utviklinga vi ser, ikke er ønskelig, og at vi deler noen av oppfatningene av hva som er problemet her, nemlig en fragmentert bransje – reguleringer og rammebetingelser internasjonale på noen områder, men ikke på det kanskje viktigste, det som handler om betingelsene for de ansatte. Kontrollproblemet når en flyreise ikke lenger er ett produkt, men en sammensetning av mange operasjoner fordelt på ulike selskaper og ulike lokasjoner, er et annet.

Statsråden var så vidt inne på at noen selskaper går foran og er kreative når det gjelder å kutte kostnader. At lønn og arbeidsforhold er det som blir salderingsposten, er ikke noe nytt, og det er ikke veldig kreativt. Det er på en måte det som ligger i bønn for hele utviklinga i arbeiderbevegelsens historie i Norge, at kapitalen trenger å rammes inn av et lovverk for å sikre forholdene for dem som jobber i ulike næringer, så også luftfarten.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:52:36]: Jeg tror vi kan få til mye i fellesskap på dette området, for jeg tror vi alle er opptatt av å ha gode og ordnede arbeidsvilkår, at det skal være åpenhet om dette, og at en skal stimulere til god konkurranse samtidig som en skal ha trygghet for dem som jobber i de ulike selskapene. Derfor er det viktig hva myndighetene gjør, og desto mer utfordrende for myndighetene når det en regulerer, er høyst mobilt og har lang rekkevidde. En ting er å regulere en butikk som er stedbunden over tid, en annen ting er noe som kan registreres i mange land, som et transportmiddel. Vi vet også at mange land gjerne vil utvikle sin egen luftfart og bruke skattesystemet og annet for å stimulere til investering.

Her er det viktig at Stortinget i samarbeid finner fornuftige reguleringer som gjør at vi ikke i det godes hensikt samtidig umuliggjør norske selskapers konkurranse ute i den store verden. Når vi har et høyt kostnadsnivå, vet vi at det – alt annet likt – vil vanskeliggjøre norske selskapers konkurranse. Men fordi alt ikke er likt, nettopp fordi en også har en produktivitetsside, ikke bare lønnsnivå – det er viktig å ta med seg – har vi sett at norske flyselskaper

gjør mer innovative enn andre og ser hvordan de kan utnytte materiellet.

Jeg er ikke enig i – hvis det var det som var representantens budskap – at når alt i denne verden er som det er, er det lønn en kan konkurrere på. Nei, de selskapene som klarer å tjene penger, eller de selskapene som konkurrerer som lavprisselskap, konkurrerer fordi de gjerne kutter ned på servicen. Du vet at hvis du flyr med lavprisselskap, får du ikke den samme servicen om bord som når du reiser med de dyreste flyselskapene. Det betyr gjerne at du får mindre fleksibilitet når det gjelder ombooking. Der kan en spare penger ved at en har mindre administrative systemer i bakkant. Gjerne må en betale hvis en har med bagasje. En kan like eller ikke like den type servicenivå, men det er også en måte en kan spare kostnader på, og dermed vinne konkurransen om de kundene som er opptatt av pris.

Det en også ser på, er hvor fort en kan snu et fly rundt på flyplassen. Det er kjempeviktig, for dette er bundet kapital. Jo flere passasjerer du får til å betale billett, jo bedre er det. Og jo flere turer du får tatt med flyet, jo flere passasjerer har du mulighet til å ta med. Vi ser at de selskapene som klarer å lage små administrative enheter med rask snuing av kapitalvaren, vinner fram.

Så kan en ta politiske grep, ja. Jeg bare minner om at selv om underliggende etater av og til tar beslutninger som politisk ledelse ikke er enig i, hadde forrige regjering fire måneder på å omgjøre dette etter at de hadde fått en klagesak. Det er ikke representanten Christoffersen som står til ansvar, men den forrige statsråden. Da må en heller stille spørsmål til vedkommende om hvorfor hun ikke fulgte opp denne problemstillingen på en bedre måte da.

Kjell-Idar Juvik (A) [13:56:02]: Først vil jeg takke interpellanten, Lise Christoffersen, for at hun løftet denne saken opp på Stortingets talerstol.

Sosial dumping er et økende problem, og vi ser det også innenfor luftfarten. Vi har hatt historier tidligere – og har vel historier – med flyselskaper utenfor Norge som har drevet og driver med dette, men nå ser det ut til at vi også har fått et norskeid selskap som er på full fart inn i dette. Selskapet mener selv de gjør dette på en lovlig måte, men da må det være betydelige svakheter i regelverket, og det må vi endre.

Hvis vi ønsker norsk luftfart i framtida med norske eiere og norske betingelser, må noe gjøres før det er for sent. Vi må sette oss i førersetet og finne gode løsninger sammen med EU. Derfor er det gledelig at statsråd Solvik-Olsen allerede 1. november varslet at han innen kort tid ville sende brev til EU-kommisjonen og ta dette opp for å få strammere og felles regler på dette. Først i går gikk brevet til EU, det gikk to og en halv måned. Det er kanskje ikke tilfeldig at dette kom tett opptil interpellasjonen, så interpellanten har fått som resultat av interpellasjonen at man fikk forgang i denne saken. Men ministeren skal allikevel ha skryt for at han har tatt tak i saken.

Vi ser også at dette nå ikke bare er et problem for Norge. Det tydeligste de siste dagene og ukene har vel kommet fra USA, der vi ser at de har reagert på måten Norwegian skulle etablere base i USA på. USA aksepterte

rer ikke dette, og det skal heller ikke Norge og Europa gjøre.

Da det samme norske selskapet, Norwegian, søkte om fornyelse av lisensen, var det et møte mellom EU og USA, i forrige uke, der presidenten i USAs LO, AFL-CIO, var ganske tydelig på hva han mente om det. Han var veldig klar på at Norwegian bør nektes lisens:

«De shopper etter billig arbeidskraft.

Vi mener Norwegian forretningsmodell bør avvises.»

Det ser ut som om modellen går ut på å shoppe verden rundt etter billigst mulig arbeidskraft for å fortrenge arbeidstakerne, i dette tilfellet i USA, men vi ser også at det skjer i Europa og i Norge.

I den samme saken sier Edward Wytkind, som er president i transport- og handelsarbeid forbundet, at han mener «det norske flyselskapet vil undergrave arbeidstakere både i USA og Norge ved å unngå fagforeninger.

– Piloter og annen besetning vil være basert i Thailand. Singapores arbeidslover skal gjelde for dem og så skal de leies inn med individuelle kontrakter.»

Den mektige fagforeningslederen i USA mener altså at Norwegian på denne måten får ansatte som koster rundt halvparten av det amerikanske ansatte gjør, og viser til gjennomsnittslønnen, som ligger langt under det som man opererer med både i Norge og i USA.

Vi ser også at norske fagforeninger har reagert på denne praksisen. Noen går ut og sier at det er sosial dumping, og noen sier at det ligner på sosial dumping.

En måte å forbedre denne situasjonen på, er at man setter krav til flyvere og kabinansatte om at de skal være ansatt i de selskapene de flyr for, og på denne måten få avklart hvem man skal skatte og betale ytelsene sine til, og ikke minst at de ansatte får muligheten til å organisere seg. Skal vi lykkes med å gjøre noe, må vi få med EU, ellers ender sannsynligvis alle selskapene våre i Irland.

Det er lite snakk om det i dag, men en sak vi også må ha med oss, er at dette kan undergrave økonomien til selskapene, noe som igjen kan skape uheldige situasjoner. Vi har nettopp gått ut av 2013 med historisk lave tall for omkomne i flyulykker, og det er viktig at man har den nullvisjonen. Derfor er det også viktig at vi nå arbeider videre med dette i lag og holder trykk på det vi har satset på.

Jeg vil avslutte med å si at det ikke er sånn at jeg har noe imot Norwegian satsing i Norge og ute, tvert imot, men de må opptre ryddig, sånn at man får konkurranse på like vilkår.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [14:01:22]: Luftfart er viktig for landet vårt. Jeg bruker med kjærlighet i stemmen å si at det er bussen min. Det er luftfarten som gjør at vi har muligheten til å bo og pendle, reise fra nord til sør, fra sør til nord, fra vest til øst osv., og at vi også har muligheten til å være internasjonale. Det binder oss sammen, og det gir næringslivet muligheter for økt verdiskaping. Det er også snakk om mange arbeidsplasser.

Vi hadde i transportkomiteen nettopp en orientering fra Avinor om hvordan de snur seg rundt i forhold til både økt effektivisering og nye måter å organisere seg på, og de har

spennende prosjekter når det gjelder biodrivstoff for fly som ett av satsingsområdene. Det er veldig interessant, og det er veldig rett.

Vi utfordres stadig av sosial dumping i en rekke sektorer. Vi ser at vi blir mer og mer globalisert. Det kommer utenlandsk arbeidskraft inn, ikke minst til transportsektoren, som har dårlige lønns- og arbeidsvilkår. Det er en del av de utfordringene vi står overfor i dagens samfunn.

Senterpartiet mener at norske lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde i Norge. Det er viktig at vi tar tak i sosial dumping i Norge, og at vi heller ikke bidrar til å være med på sosial dumping i andre land.

Luftfarten er liberalisert. Konkurransen både i Europa og globalt er vesentlig skjerpet, og det ser ut som om det går mot en ytterligere skjerping. Så ser man eksempler på at enkelte flyselskap som opererer i Norge, tar i bruk kreative løsninger for å omgå regelverk og sette press på lønns- og arbeidsvilkår. Internasjonalt ser vi en utvikling der selskapene shopper element av ulike tjenester der de er billigst, og der beskyttelsen for de ansatte kanskje er dårligst.

Det er viktig at vi nå i lag med norsk luftfartsbransje tar tak i disse problemstillingene og sikrer like konkurransevilkår. Det er mange arbeidstakere innenfor norsk luftfart i dag, og disse arbeidstakerne har stor betydning for landet som helhet.

Jeg tror at et tettere samarbeid innenfor de internasjonale organene må på plass for at vi skal kunne sikre et klarere regelverk på dette området, sånn at vi både sikrer vår nasjonale bransje og likhet og gode vilkår for arbeidstakere i denne sektoren totalt sett.

Sveinung Rotevatn (V) [14:04:34]: Først er det på sin plass å takke representanten Lise Christoffersen for å reise ein spennande debatt her i Stortinget, som eg går ut frå har sin bakgrunn i ei rekkje medieoppslag, særleg på NRK, i haust, om vilkåra i flybransjen generelt og i flyselskapet Norwegian spesielt. Det er ein viktig debatt å ta, men eg føler òg behov for å nemne at det er viktig at vi ikkje tømmer omgrepet «sosial dumping» for meining. For det er jo ikkje sånn at alle som får lågare løn enn andre, er utsett for sosial dumping, i alle fall ikkje når alternativet er ein langt dårlegare betalt jobb.

Eg trur ingen her er ueinig i at sikkerheit og arbeidsmiljø er viktig, og at reglar om det skal følgjast, ikkje minst i ein bransje som luftfarten, der følgjene av feil kan bli katastrofale. Der må strenge krav til sikkerheit alltid stå i høgsetet. Det er ikkje noko det skal vere mogleg å konkurrere på. Kva som er eit akseptabelt lønsnivå, derimot, er sjølv sagt meir omdiskutert. Det som er ei akseptabel, ja kanskje til og med ei svært høg løn for ein arbeidsinnvandrar eller utanlandsk arbeidstakar, er ikkje nødvendigvis det for ein norsk arbeidstakar som blir utsett for konkurranse. Det er ikkje med det sagt at det er snakk om sosial dumping. Der som all lønskonkurranse per definisjon er sosial dumping, vil jo omgrepet effektivt bli tømt for meiningsfylt innhald, noko som neppe er til fordel for arbeidstakarane. Nettopp eit eksempel på det vart dratt fram i debatten vi hadde i haust, med thailandsk kabinpersonale som jobba på Nor-

wegians rute mellom Europa og Asia, som tente 15 000 kr i snitt i månaden. Det er klart at for mange nordmenn er det ei ganske låg løn, men i Thailand er det åtte gonger meir enn gjennomsnittsløna.

Vilkåra i luftfarten er særleg krevjande, slik dei lenge har vore det i skipsfarten. Dette er snakk om næringar som i sin natur er internasjonale, og som konkurrerer på verdsmarknaden. Det er krevjande å halde seg til for alle. I skipsfarten har løysinga for mange land vore nullskatteregime for reiarar, og for Noreg sin del ei nettolønsordning for sjøfolk som kostar milliardar av kroner i året. La oss håpe at vi ikkje hamnar der når det gjeld luftfarten.

Norske reglar og tariffavtaler skal sjølvsagt gjelde i Norge. Det er viktig. Men å forvente at alle arbeidstakarar som tilfeldigvis jobbar for norske selskap rundt om i verda, skal ha eit lønsnivå på nivå med det norske, vil fort føre til utflagging av norske selskap og norske arbeidsplassar. Det som derimot er svært viktig, er at vi stiller strenge krav til norske selskap når det kjem til openheit rundt lønsforhold, når det kjem til organisering, og når det kjem til gjennomsiktede selskapsstrukturar.

Sjølv om lågprisselskap ikkje nødvendigvis gjer noko ulovleg, har forbrukarar krav på tydeleg informasjon om korleis selskap opererer. Og éin ting det definitivt bør vere mogleg å konkurrere på, er «best practice» og det som forbrukarar vil oppfatte som god og ansvarleg forretningsdrift.

Eg vil til slutt understreke at det er bra at statsråden tar initiativ overfor EU. Det vi snakkar om her, er eit område som det er vanskeleg for det enkelte land fullt ut å regulere aleine, men der internasjonale reglar er veldig viktige, og for Noreg gjeld det i dette tilfellet, som i veldig mange andre tilfelle, felleseuropeiske reglar. Det er viktig for å sikre at det er mogleg å ha konkurranse på like vilkår mellom europeiske flyselskap, og ikkje minst for å sikre at sikkerheit er noko ein ikkje skal kunne konkurrere på.

Ingunn Gjerstad (SV) [14:08:34]: Som folkevalgt SV-er og fagorganisert gleder det meg at representanten Christoffersen løfter reiselivets arbeidsvilkår i dag, i fortsettelsen av den rød-grønne regjeringens arbeid med dette. Det er privat og offentlig tjenesteyting vi har aller mest av nasjonalt og internasjonalt. Det er der folk flest jobber og gjør arbeid som skaper glede og trivsel for andre, på land, til havs og i lufta. Selv drømte jeg om å bli flyvertinne, som det het den gangen, men havnet i hotellnæringen, tok fagbrev som resepsjonist og trivdes blant reisende gjester i 17 år. Min arbeidsgiver ga oss tillit, ansvar og medbestemmelse i et godt partsforhold. Det er nemlig sånn at yrker med service sent og tidlig også må ha respekt og verdighet. Slike yrker kan og bør være givende og til å leve av.

Nå arbeider jeg på kontor med kjernetid og fleksibilitet. Og når en har prøvd begge deler, ser en milevis forskjell på slikt arbeid og skift med stemplingsur. Men utviklingen i drømmeyrket mitt skremmer.

Interpellanten har gitt oss gode beskrivelser av en næring på ville veier, og NRK meldte om kabinansatte med en grunnlønn tilsvarende 2 850 norske kroner i fjor. Og da går man 10 km for å kjøpe mat når man lander på Gardermoen.

Arbeidsmiljøet trues, sikkerheten likeså. Fra 1. mars i fjor måtte SAS innføre nye arbeidstider for de kabinansatte, og mange har sluttet. En undersøkelse i 2012 viste at kun 42 pst. mente at de klarte å balansere fritid og arbeidstid der.

Statsråden tok opp konkurransen og priskampen. Jeg vil heller ikke tilbake til den tiden da bare de mest bemidlede kunne ha råd til å fly, men vi må kunne spørre oss om det er fornuftig at flyturer innenlands og enkelte turer utenlands kun skal koste 249 kr i et bærekraftig samfunn.

Kanskje trenger en ikke fire ovale baltiske helger eller to Asia-turer årlig for å ta del i det gode liv. Kanskje kan en betale litt mer for å beholde rettferdige arbeidsvilkår og samtidig ta klimahensyn og bevare jorda vår, sånn at billettprisen kan gå litt opp. Vi skal nemlig ha økonomisk bærekraftige selskaper.

Norwegians trafikkrappport viste heldigvis nylig en sterk vekst for selskapet, og de fyller flyene sine bedre. SAS hadde også litt vekst. Men vi ser at kapasiteten øker og inntektene per setekilometer går ned. Det har med den lave prisen å gjøre. Men det er veldig mange av oss som er villig til å betale litt mer og velge ut fra kvalitet og service, ikke bare ut fra pris. Så det er mitt håp at statsråden vil lytte til de ansatte gjennom deres aktive fagforeninger på feltet, og har som målsetting å respektere disse og tenke på deres verdighet, og ikke bare gjøre det billig for forbrukerne.

Jeg håper også at luftfartens ulike yrkesgrupper finner sammen, f.eks. i et LO-forbund, slik de nå har drøftet. Da kan jo en av verdens sterkeste fagbevegelser, som har lagt grunnlaget for den norske modellen, være medeier i tariffavtalen, og flere hundre tusen kunne være med bak kampene deres når kapitalen ikke respekterer arbeidsfolk.

Det er nemlig gjennom faglig organisering og kamp vi har utviklet en av verdens beste og mest rettferdige nasjoner. Den kampen fortsetter, men myndighetene har et ansvar for å hjelpe til, også vi som er folkevalgte. Vi må sette grenser for arbeidsgivers styringsrett og muligheter til å ta seg til rette. Det er derfor gledelig at samferdselsministeren har tatt et initiativ nå overfor EU for å ta dette arbeidet opp på et høyere nivå om luftfartens utfordringer.

Som vi har hørt av Rotevatns innlegg her tidligere, er det i denne typen debatter vi skiller oss litt, vi på de ulike sidene i politikken, og skilnadene mellom oss trer tydeligere fram med hensyn til menneskesyn og respekt for arbeidsfolks rettigheter. Jeg håper at vi kan sette det hensynet veldig høyt her når vi går inn i det videre arbeidet. For min og SVs del er det å sikre et trygt arbeidsliv for den enkeltes økonomi og helse helt grunnleggende, nasjonalt så vel som internasjonalt, og vi vil følge med og spille på lag i den videre behandlingen av denne saken.

Dag Terje Andersen (A) [14:13:47]: Det har vært interessant å følge en debatt som jeg har sett fram til, fordi den berører viktige prinsipper i norsk arbeidsliv. Jeg er litt forundret over at statsråden nærmest angriper interpellanten og de partifellene til interpellanten som tidligere satt i regjering, når interpellantens utgangspunkt i stor grad er å spørre om de varslede tiltakene fra den foregående regjering vil bli fulgt opp av den nåværende.

Jeg oppfatter at interpellanten faktisk prøver å ha en konstruktiv tilnærming til noe som jeg håpet var en felles utfordring for både regjeringa og opposisjonen, nemlig til hvordan vi skal klare å ivareta interessene til et seriøst norsk arbeidsliv. Jeg trodde – og jeg håper fortsatt – at det er vår felles ambisjon. Det er uansett vårt felles ansvar.

Så langt er det noe uklart for meg om statsråden på vegne av regjeringa gir klart uttrykk for at vi vil ivareta norske lønns- og arbeidsvilkår. Jeg hørte med interesse på representanten Rotevatn's definisjon på sosial dumping, at lave lønninger ikke nødvendigvis var sosial dumping hvis alternativet var enda lavere lønninger. Da kan lønnsnivået i Norge komme til å bli lavt, før en sier og innrømmer at det er nettopp sosial dumping det er.

Men så velger jeg heller å legge vekt på det jeg hørte Rotevatn si senere i sitt innlegg, at det var en selvfølge at norske lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde i Norge. Hvis jeg velvillig tolker det som at det også gjelder for eventuelt thailandske eller andre arbeidstakere som jobber innenfor Norges grenser, velger jeg i hvert fall å tolke det som positivt, og håper at jeg hørte riktig. Og nå legger jeg virkelig godviljen til.

Utfordringen er ganske klassisk i forhold til en globalisert verden. Det at vi har en effektiv konkurranse, er viktig i internasjonalt næringsliv. Men det er viktig for rettferdig og effektiv konkurranse at den skjer innenfor rammevilkår som er gode, og rammer som gir et godt og sunt næringsliv.

Det er ikke noe nytt at næringslivet krysser grenser. Nettopp i den fasen som internasjonal luftfart er akkurat nå, mener jeg det er grunn til å lære mye av rederinæringen og sjøfarten, fordi den jo nettopp har i seg de samme elementene av at en starter i ett land, en lander i et annet land – og kanskje er til og med de som jobber der, ikke fra noen av de to landene. Den utviklingen har ført til at vi har veldig lave lønnsvilkår og veldig sterk konkurranse om lønninger i internasjonal skipsfart. Der har vi vært nødt til å lage internasjonale regler, og vi har vært nødt til å gjøre det norske skattesystemet konkurransedyktig med internasjonal skipsfart, noe jeg synes er riktig, fordi norske redere skal konkurrere på like vilkår. Men det er altså ikke ønskelig å ha en utvikling der lønnsnivå, sikkerhet eller for den saks skyld miljøaspektet blir presset nedover i standard. Derfor jobbet vi opp mot IMU når det gjaldt sjøfart. Jeg håper også, som statsråden har vært inne på, at vi vil jobbe internasjonalt for å sette de samme minstestandardene for internasjonal luftfart, som vi dessverre fikk gjort for sent for internasjonal sjøfart, og lære av de erfaringene.

Norge har gitt vesentlige bidrag til standarden på de sju hav når det gjelder sjøfart. Vi bør bidra med de erfaringene inn mot luftfart.

Så er jeg glad for at brevet endelig gikk i går. Da har i hvert fall interpellasjonen ført til noe. Men jeg ønsker altså et klarere svar fra statsråden om det er en ambisjon å opprettholde norske lønns- og arbeidsbetingelser. Og ikke bare lønnsbetingelser – det er ikke tilfeldig at vi også sier arbeidsbetingelser, for det handler om arbeidstid og rytme, noe som er viktig, i tillegg til lønningene. Det er viktig fordi det ivaretar norske seriøse aktørers konkurranse i et internasjonalt marked. Og det er ikke minst viktig når det

gjelder arbeidsvilkår for å ivareta sikkerheten i lufta, sånn at ikke et evig jag etter lave kostnader til slutt går ut over den sikkerheten vi alle er opptatt av i luftfarten.

Lise Christoffersen (A) [14:19:04]: Jeg vil takke for debatten. Jeg synes det er mange viktige poeng som har kommet fram her, og jeg har et håp om at Det norske storting er rimelig samstemt i hvor en vil. Jeg synes det er litt synd at det største posisjonspartiet, Høyre, valgte ikke å delta i debatten, men jeg regner med at statsråden, selv om han er fra et annet regjeringsparti, har kustus på den saken, sånn at vi også kan regne med det største regjeringspartiet når vi skal jobbe videre med spørsmålene.

Hva er sosial dumping, er blitt reist her som spørsmål. Jeg har lyst til å understreke at utgangspunktet kan jo ikke være hvor huset ditt står, men hvor du faktisk jobber. Det handler om hvem du konkurrerer med, og det handler om å hindre undergraving av norske lønns- og arbeidsvilkår.

Så skulle jeg ønske at statsråden i sitt siste innlegg også sa litt mer om hvordan en tenker å jobbe videre. Stortinget skal tas med i diskusjonen – det er bra. Hva med regjeringas internasjonale kontakter og nordisk samarbeid? Den danske statsrådkollegaen til statsråd Solvik-Olsen jobber med akkurat de samme tingene og har et utvalg på gang som skal legge fram en rapport i mars 2014. Det er veldig godt timet. Det ville helt sikkert gi større tyngde innad i EU-systemet hvis en f.eks. kunne samordne seg på nordisk nivå.

Den 11. februar skal representanter for de ansatte i bransjen delta i en høring i EU-parlamentet. Det hadde sikkert vært en styrke for den deltakelsen å ha muligheten for å bli hørt fra de ansattes organisasjoner i EU – at en kan vise til at her er faktisk de ansattes organisasjoner og den norske regjeringa samkjørt. En kan bruke momenter som er nevnt i debatten her i dag, at en har «backing» fra norske myndigheter. Jeg regner med at det betyr noe også innenfor EU-systemet.

Selv har jeg tenkt å reise spørsmålet i Europarådet om 14 dager, hvor lederen av EU-parlamentet kommer og skal tale til Europarådet. Jeg har tenkt å stille ham spørsmål om hvordan de kommer til å møte det som kommer ut av høringen som skal være den 11. februar.

Så er det mange momenter vi ikke har hatt tid til å komme inn på, også det med kapasitet og kompetanse hos dem som er satt til å føre tilsyn. Både representanter for arbeidsgivere og arbeidstakere har vært inne på at her trengs det en opprusting. Sikkerheten har vi bare så vidt vært innom, en debatt i seg selv. Jeg er ikke i tvil om at en samkjørt besetning som kjenner hverandre godt og kommuniserer godt seg imellom og med passasjerene, er de som vil takle kritiske situasjoner best.

Helt til slutt bare en liten påminnelse om at et viktig element i Handlingsplan 3 er å øke organisasjonsgraden i bransjer hvor organisasjonsgraden er lav. Det bør vi også kunne jobbe med i et trepartssamarbeid, for det vil være en styrke for saken.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:22:34]: Jeg har i denne debatten lagt vekt på det som regjeringen er opptatt

av, nemlig at vi skal utvikle norsk luftfartsnæring, bidra til bedre tilbud for de reisende og ivareta sikkerheten gjennom gode tilsyn. Da er det viktig at det også er koordinert internasjonalt. Vi skal sikre forutsigbare og ryddige konkurranseforhold. Vi skal ivareta det å ha ordnede arbeidsforhold. Det har vært budskapet hele veien. Det at representanten Andersen forsøker å sette spørsmålsteget ved det, handler nok mer om at han blir snurt når han blir minnet på at den forrige regjeringen ikke tok de initiativer som dagens regjering har gjort. Det at vi nå har sendt brev til EU-kommisjonen, er et initiativ vi har tatt. Det at det gikk i går, handler rett og slett om at det var en stor konferanse – et stort møte – i Washington forrige uke som det var viktig at vi fikk med oss resultatene fra før man tok initiativ overfor EU-kommisjonen. Det er så enkelt som det er.

Så er det bra hvis arbeiderpartifolk føler seg bedre ved at de har vært med på å ta æren for det. Ingenting er bedre enn at folk i Stortinget er lykkelige og glade når regjeringen gjør ting.

Vi vil lytte til alle parter. Det registrerer jeg også at amerikanske myndigheter har gjort. Når enkelte representanter gir inntrykk av at amerikanske myndigheter har kritisert Norwegian, er ikke det min opplevelse. Men amerikansk fagbevegelse har ivaretatt sine interesser ved å kritisere Norwegian – det er riktig. Vi imøteser amerikanske myndigheters konklusjoner, og det er viktig at den dialogen som er i gang, fortsetter både mellom USA, EU og Norge.

Jeg vil ikke være med på Arbeiderpartiets heksejakt på ett flyselskap. Så langt jeg har observert, har Norwegian sagt at de tar sikte på å etablere baser i USA og ansette amerikanere. Jeg vil ikke anse det som sosial dumping om det flyr amerikanske crew på Norwegian fly til Norge. Jeg registrerer at Arbeiderpartiet synes det, men det synes jeg blir å dra uttrykket sosial dumping vel langt.

Det som er viktig, er at vi har ordnede forhold, at vi kan konkurrere på de ulike internasjonale linjene på forhold som er relevant i de landene vi flyr til, men at – det har jeg også sagt før – det f.eks. å ha thai-crew på flyginger mellom europeiske land, oppfatter jeg å være brudd på intensjonen som jeg opplever at de fleste i Stortinget ivaretar.

Helt avslutningsvis vil jeg si at jeg opplever at representanten Rotevatn har et godt menneskesyn. Jeg opplever at han er opptatt av sikkerhet og gode arbeidsforhold. Men han er også opptatt av at verden er som den er, at i konkurranse mellom norske flyselskaper og lavkostlands flyselskaper på ruter til lavkostland, må vi også forholde oss til at det er ulikheter i lønnsnivå. Det er litt av det som gjør dette komplisert. Det er vanskelig for norske myndigheter å kreve at thailandske flyselskaper har norske lønninger på fly til Norge. Det er komplisert, og det bør spesielt SV ta inn over seg, for at vi skal kunne få en ryddig debatt som gjør at vi får løsninger som står seg over tid.

Presidenten: Debatten i sak nr. 7 er avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 50 (2012–2013) – om nordisk samarbeid – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 19 (2012–2013) – om årsrapporter fra Stortingets faste delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 1. oktober 2012 til 20. september 2013 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 18 (2012–2013) – om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd for 2. halvår 2012–1. halvår 2013 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av internasjonal konvensjon mot kjernefysisk terrorisme av 13. april 2005.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av avtale om våpenhandel av 2. april 2013.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 6 og 7 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 8 [14:34:56]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.35.
